

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות.

וילך חלק כד שיחה ב.

פרשתינו לא, יט. ועתה פתבו לכם את השירה הזאת ולמנה את בגני ישראל שימה בפייהם למען תהיה לי השירה הנזאת לעד בבגני ישראל:

משלו שנאמר כתבו לכם איתיביה אביי כותב לו ספר תורה לעצמו כדי שלא יתגאה בשל אבותיו מלך אין הדיוט לא. והיתה התשובה לא נצרכה אלא לשתי תורות כדנאי וכותב לו שתי תורות, כלומר שהפרש יש בין מלך והדיוט כי כל איש חייב לכתוב ספר תורה אחד והמלך שנים כמו שהתבאר בפרק שני מסנהדרין (שם). וכבר התבארו משפטי מצוה זו, רוצה לומר כתיבת ספר תורה ותנאיה בפרק שלישי ממנחות ובמסכת שבת פ' ט"ז. (אתם נצבים, הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה):

סנהדרין כא עמוד ב. אמר (רבא) אף על פי שהניחו לו אבותיו לאדם ספר תורה מצוה לכתוב משלו שנאמר (דברים לא, יט) ועתה כתבו לכם את השירה

(3) פרשתינו לא, כ-כא. כִּי־אֲבִיאֲנוּ אֶל־הָאֲדָמָה | אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבוֹתַי וְזָכַרְתִּי וְדָבַשׁ וְאָכַל וְשָׂבַע וְדָשַׁן וּפְנִיָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעִבְדוּם וְנִאֲצִינִי וְהִפֵּר אֶת־בְּרִיתִי: וְהָיָה כִּי־תִמְצָאֲנָה אֹתוֹ רְעוֹת רְבוֹת וְצָרוֹת וְעֲנִתָהּ הַשִּׁירָה הַזֹּאת לִפְנֵי לֵעָד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זֶרְעוֹ כִּי נִדְעָתִי אֶת־יְצִרְוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם בְּטַרְסָם אֲבִיאֲנוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי:

(1) פרשתינו לא, יט. ועתה פתבו לכם את השירה הזאת ולמנה את בגני ישראל שימה בפייהם למען תהיה לי השירה הנזאת לעד בבגני ישראל:

(2) רמב"ם הלכות סת"ם פרק ז הלכה א. מצנת עשה על כל איש ואיש מישראל לכתב ספר תורה לעצמו. (דברים לא יט) "ועתה פתבו לכם את השירה". כלומר פתבו לכם תורה שיש בה שירה זו, לפי שאין פותחין את התורה פְּרָשִׁיּוֹת פְּרָשִׁיּוֹת. ואף על פי שהניחו לו אבותיו ספר תורה מצנה לכתב משלו. ואם פתבו בידו הרי הוא פאלו קבלה מהר סיני. ואם אינו יודע לכתב אחרים פותחין לו. וכל המגיה ספר תורה נאפלו אות אסת הרי הוא פאלו פתבו פלו:

ספר המצות מ"ע ית. היא שצונו שיהיה כל איש ממנו כותב ספר תורה לעצמו ואם כתבו בידו מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני, ואם אי אפשר לו לכותבו צריך שיקנהו או ישכור מי יכתבו לו, והוא אמרו כתבו לכם את השירה הזאת. ואין מותר לכתוב אותה פרשיות פרשיות כי רצה באמרו את השירה כל התורה שכוללת זאת השירה. ולשון גמרא (סנהדרין כ"א:) אמר רבה אע"פ שהניחו לו אבותיו ספר תורה מצוה לו לכתוב

ספר האשכול הלכות ס"ת בתחילתו. אמר רבא אע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו שנאמק ועתה כתבו לכם את אה"ה כלאמר כיון דמסיים ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהי' השירה לעד לב"י.

נדרים לה עמוד א. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינְא: לֹא נִתְּנָה תוֹרָה אֶלָּא לְמִשָּׁה וּלְזָרְעוֹ, שְׁנַאֲמַר: "כָּתַב לָךְ", "פִּסְלָ לָךְ": מָה פִּסְלִיתָן שְׁלָךְ — אַף כָּתַבְתָּן שְׁלָךְ. מִשָּׁה נִהַג בָּהּ טוֹבַת עֵינַי וּנְתַנָּה לְיִשְׂרָאֵל, וְעָלְיוּ הַכְּתוּב אֹמֵר: "טוֹב עֵינַי הוּא יִבְרָךְ וְגו'". מִתִּיב רַב חֲסֵדָא: "וְאֵתִי צָנָה ה' בְּעַת הַהִיא לְלַמֵּד אֶתְכֶם" — וְאֵתִי צָנָה, וְאֵנִי לָכֶם. "רָאָה לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים פְּאֶשֶׁר צִוִּנִי ה' אֱלֹהֵי" — אוֹתִי צָנָה, וְאֵנִי לָכֶם. "וְעַתָּה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת", הַשִּׁירָה לְחֻדְהָ. "לְמַעַן תִּתְּנָה לִי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעַד בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל!" אֵלָּא, פִּילְפּוּלָא בְּעֻלְמָא.

תוס' ד"ה למען תהיה השירה הזאת לעד בבני ישראל - ואי בשירה לחוד מאי עדות איכא: **אלא פלפולא בעלמא** - שיטת חריפות והבינה נמסר למשה רבינו ונהג טובת עין ואמר משה כו':

ר"ן ד"ה למען תהיה לי השירה הזאת לעד. ואם לא ניתן להם תורה אלא זו השירה על מה תעיד: **פלפולא בעלמא.** הבנה וחריפות והיינו כתבן שלך כי כל החכמה והשכל רמוזים בכתב התורה בצורות האותיות:

שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רנד. שלום רב לידידי הרב הותיק המופלג החרוץ מהו' נפתלי נ"י. ראיתי דבריו וכן תמהתי כי לא ידעתי היכן דעתו נוטה בהבנת דברי רמב"ם ריש הלכו' ס"ת ע"כ ראשון תחלה אבאר דבריו ומה שתמהתי עליו מאז וקצת יישוב עפ"י הדחק וממילא רווחא שמעתא להלכתא. במס' נדרים ל"ח ע"א אר"י בר"ח מתחלה לא ניתנה אלא למרע"ה שנא' כתב לך ופריך והא כתיב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ומשני שירה לחודה ופריך והא כתיב למען תהי' לי לעדה ופרש"י ור"ן ורא"ש ועל מה תעיד השירה אם לא יצטוו על כל התורה ומסיק אלא לפלפולא בעלמא למרע"ה לחוד ע"ש והנה בפ' כה"ג בסנהדרין כשבא ללמוד מ"ע של כתיבת ס"ת מעתה כתבו לכם את השירה אין לומר ע"כ קאמר מדכתי' למען תהי' לי לעדה כבנדרים דבשלמא התם בנדרי' הוה ס"ד שלא נצטוינו על התורה כ"א על השירה יפה קאמר הש"ס על מה תעיד אבל אחר שהעלינו שנצטוינו על כל התורה רק דס"ד שאין כל אדם מחויב לכתוב לעצמו אלא פ' השירה והיא תעיד על קיום כל התורה שנצטוינו לקיימה אף אם לא

נצטוינו לכותבה איך נילף מעתה כ' לכם השירה שנהי' מחויבים /מחויבים/ לכתוב כל התורה וע"כ התחכם הרמב"ם ריש הלכות ס"ת להוכיח מדקיי"ל שאין כותבין מגלה לתינוק להתלמד ודלא כרי"ף פ' הנזקין א"כ מוכח מזה דכתבו לכם תורה שיש בה שירה ואין אדם שיסכל לפרש דגם למסקנא עיקור כוונת הקדוש ברוך הוא הוא על כתיבת השירה אלא מפני שא"א לכתוב מגלה בפ"ע ע"כ הצריך לכתוב ס"ת שלימה ותהי' כל התורה טפילה לשירה ונפקא מיני' דאי עבר וכ' שירה לחודא נהי דעבר לכתוב תורה מגלה מ"מ כבר י"ח כתיב' ועתה כתבו לכם א"נ שכ' כל התורה ונפסלה עד השירה דיי"ח כתיבה עכ"פ לדעתי לא יטעה בזה בר בי רב דחד יומא ותמהני על מעלתו הפעם איך עלה זה על דעתו. אבל פשוט דאנו באנו להוכיח שהכוונה מעיקרא על כל התורה והוציאה בלשון שירה מפני שהיא עדותה של תורה או מפני שהיא בסופה ותשלום התורה כמ"ש הרב"י אבל עכ"פ עיקר הכוונה על כל התורה ואפי' אי יהיבנא להעיקוש שהכוונה על השירה מ"מ איננו גז"הבלי טעם דהרי טעמא משום ולמדה את ב"י שימה בפיהם למען תהי' לי לעדה וא"כ עכ"פ יפה כ' הרא"ש דבזמנינו שאין עסקינו בתורה שבכתב ואין אדם מבין לא בה ולא בהשירה כ"א בהש"ס ופירושה ואם ילמד אדם שירת האזינו ולא יעיין בה דברי חז"ל ופירש"י ורמב"ן וכדומה ומדרשי רז"ל הרבים לא יבין ממנה דבר ומכ"ש בכל מצות התורה שהמה כולם באין מבין מבלי ש"ס ופוסקים א"כ עיקור המצוה הוא בהם ולא כתיבת ס"ת לחוד. ונ"ל הא דנדחק הרב"י וכל הבאים אחריו להעמיס בלשון הרא"ש שיהי' ג"כ מצוה בכתיבת ס"ת כדי שלא ירפה ידי עושי מצוה כותבי ס"ת לא הי' צריכים לזה כי לא אמר הרא"ש אלא אם נדרש טעמא דקרא לומר שיהי' טעם מ"ע = מצות עשה = של כתיבת ס"ת ללמוד מתוכה א"כ ממילא עיקור החיוב על פירושי התורה אמנם אנן קיי"ל כר' יהודה דלא דריש טעמא דקרא להקל עליו ופשוט דלעולם ניהוש לטעמא להחמיר אפי' לר' יהודה רק היכא שע"י הטעם נבוא להקל לא דרשי' טעמא וא"כ לחייב לכתוב שאר ספרים נדרוש הטעם ולא יי"ח בכתיבת ס"ת לחוד אבל לפטור עצמו מכתבת ס"ת ע"י הטעם תלי' בפלוגתא דר"י ור"ש וקיי"ל כרבי יהודה דלא דריש טעמא דקרא ואין לפטור ואפילו לר"ש דדריש טעמי' דקרא מ"מ נ"ל הא ס"ת שחסר אות א' ואפי' קוצי של יו"ד /י/ פסול הוא ואפי' בתגין וזיוני' יש קפידא ומכ"ש בזיונים דשעטנ"ז ג"ץ וא"כ למ"ש הרא"ש דיותר מצוי יש בפירושי התורה והמצות נניח אנחנו שאין צריך כלל

לשום ס"ת שוב דנדרש טעמא דקרא אפי' להקל היינו כשיש לנו פירושים על כל התורה ועל כל קוץ וקוץ ותג ותג שאם חסר פירוש על קוצי של יו"ד /י/ הרי חסר זה מס"ת שלנו דהיינו מפירושי שיש לנו חלף ס"ת ואין יוצא בו י"ח ואיך ישלים השלם בחסר ולמצוא פירושים על כל הנ"ל הוא נמנע כי לא ידע אנוש ערכה ואפי' מרע"ה לא ידע זה א"כ א"א מבלי ס"ת שלם אלא שעדיין אינו יי"ח עד שיקח ספרים שיכול הוא ובניו להגות בהם ולהבין ולהשכיל דבס"ת עצמו קצרה דעתינו בעו"ה. והנה מה שנתקשיתי אני על דברי רמב"ם הנ"ל דלמא לעולם הכוונה על שירה לחוד אף על גב שאין כותבי מגלות מגלות מ"מ לא גרע מפרשיו שבתפילין ומזוזה ופ' סוטה שכל אלו נכתבי בפ"ע כי ה' ציוה וה"נ דלמא ה' ציוה על השירה לחודה ובוודאי האמת שיותר קשה על דברי מהרי"ט ח"ב בחא"ח סי' ג' שהקשה על הרי"ף דפסק כותבי מגלה /מגילה/ א"כ מנ"ל דועתה כתבו לכם הוא ס"ת דלמא שירה לחודה הרי הגאון ז"ל עשה לפירוש זה של הרמב"ם כאלו מקובל כן בלי שינוי ולפע"ד הוא תמוה ושאלתי לחכמים גדולים ואין פותר לי וליישב קצת על צד הדוחק ה' נ"ל דודאי אי פשטי' דקרא הוא שיכתוב כל אדם מישראל לעצמו פ' שירה כדי להעמיד על קיום התורה א"כ ק"ו ממילא נדע שיהי' חיוב לכתוב עכ"פ אותן פרשיות שעיקרי תורה תלויין בהם כגון אותן שקרא המלך בפ' הקהל ועוד כיוצא באלו כי איך יתכן שיכתוב העדות ולא העיקור שעלי' תעיד וזה שאמרה תורה כ' לכם השירה הזאת לרבותא קאמר אפי' השירה שהוא רק העדות וההתראה מחוייב כל א' לכתוב מכ"ש עיקור התורה אלא שבק"ו זה לא ה' נכלל אותן פרשיות שאין בהם צורך כ"כ כגון מגלת /מגילת/ בראשית ששאל ר' יצחק לא ה' צריך להתחיל אלא מהחדש הזה לכם ומגלת אבות ופ' בלעם ומרגלים וחומש הפקודים וכדומה ואף ע"פי שאין קוצי של יו"ד /י/ בתורה שאין ללמוד ממנה ואפילו ותמנע היתה פלגש מ"מ שיהי' כל אדם מחוייב לכתוב זה לעצמו איננו ק"ו משירה וא"כ יהי' הדין שהשירה מחוייב לכתוב מן התורה ופרשיות שבהם עיקרי התורה מק"ו והשאר לא יכתב כלל ועל זה יפה כ' הרמב"ם נמצא נכתבה כל התורה מגלות /מגילות/ נפרדות א' הנה וא' הנה ועל כזה לא שייך לומר שכל אותן הפרשיו' המרובו' יהי' כתפילין ומזוזה ופ' סוטה א"כ מה השארת. ובחי' לפ' הניזקין שם בארה דצריך חקירת חכם מ"ט לאיסורא דמגלה מגלה ואפי' אי חתומה ניתנה ומכ"ש אי מגלה ניתנ' ואדבק מנ"ל שהקפיד הקדוש ברוך הוא שלא לכתו' מגלה מגלה ונ"ל ע"פ מ"ש

הרב"י בטא"ח סי' מ"ט טעם דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרו בע"פ וז"ל משום דאיכא מילי טובא דמדרשי מתוך הכתב כגון יתירות וחסירות וקרי ולא כתיב ודכוותי' ואי אמרת להו ע"פ בציר להו עכ"ל וזה מפיך מקרא דכתי' כתב לך הדברים האלה עיין וטעמא כנ"ל וזה הטעם בעצמו יספיק שלא לכתוב מגלה מגלה משום דהרבה דרושים נדרש מסמיכו' הפרשיו' להדדי מדסמכו ענין לו ועפירש"י על פסוק שוקיו עמודי שם מיוסדים על אדני פז ואפי' למאן דלא דרש סמוכים כ"א במשנה תורה מ"מ היכא דמוכח ומופנה דריש ולית אנו יודעים אמאי קפיד רחמנא ואם נעלם ההוכחה וההפנאה קמי שמי' גלי' ע"כ אין לנו רשות לשנות הפרשה ממקומה שלא תשתנה כוונתה וזה א' מהתירושים שישבתי על הרי"ף בפסק כותבין מגלה לתינוק דס"ל אין זה תלי' בדרשי' טעמי' דקרא וכיון דקיי"ל כמ"ד אין דורשים היכא דנפיך מיני' קולא וס"ל האי אין כותבין מגלה לתינוק חומרא דאתי לידי קולא הוא דאין כל עני בישראל יכול לכתוב ס"ת שלם לבנו וזה כ' הרא"ש בישוב הרי"ף ס"פ הנוקי' ע"ש ותתבטל התורה מישראל ע"כ הוה ס"ל דהש"ס אזיל למאן דדריש טעמא דקרא אפי' להקל ולא קיי"ל הכי ולקמן אי"ה נכתוב ישוב אחר עפ"י דברי רא"ש. הנה ע"פי האמור הייתי יכול ליישב קושייתי על הרמב"ם הנ"ל בפשיטות ולומר אין ראי' מפ' תפילין ומזוזות וסוטה שאינם ללמוד מתוכם ע"כ אין קפידא אם לא תהי' סמוכה לפ' /שלפניו/ שלפנינו ולאחריו משא"כ פ' השירה שהיא ללמוד אין לכותבה מגלה בפ"ע אלא עדיין יש לפקפק דלמא ככה ציוה הקדוש ברוך הוא והוא היודע שאין שום דרוש או קפידא בידיעת סמיכת הפרשה דשירה אך לפמ"ש לעיל שע"כ אין המצוה על פ' השירה לחוד אלא עם צירף כל עיקרי גופי הלכות ודינים ובהנהו וודאי יש כמה וכמה סמוכים שגופי התורה תלוי' בהם ואין סברא לומר שיהי' מותר להפרידם ממקומם ולכותבם מגלה מגלה אע"כ תורה שיש בה שירה קאמר ועפ"ז לק"מ נמי ק' מהרי"ט אהרי"ף דפסק כותבי' מגלה לתינוק מנ"ל מ"ע של כתיבת ס"ת ולהנ"ל גם הרי"ף מודה בכל מ"ש למידרש טעמא להחמיר אך לא להקל לאסור לכתוב מגלה לתינוק דנפיך מיני' קולא דודאי הטעם אמת אך מי יודע אי ליכא עוד טעמים ואיך נקל אנחנו נעו מעגלותי' לא תדע. ומ"ש מעלתו להקשות אנברשת דהילני למאי דמשני בסירוגי' הא אסור לכתוב אות א' שלא מן הכתב כמבואר במגלה י"ח אע"כ לאותה סוגי' דמגלה היתה פ' סוטה נכתבת כולה וכהרי"ף דכותבים מגלה מגלה לא ידעתי מי הגיד

לו זה כמדומה לי הוא סבר דהאי איסורי' אגברא קאי שאסור לשום א' לכתוב אות א' שלא מן הכתב ויהי' הכותב לא אבה יבמי צריך לכתוב מתוך הספר ולא שמעתי ולא ראיתי זה מעולם אבל זה נאמר על הספרים שנכתבו שלא מן הכתב שהמה אינם מן המובחר לכתחלה על כל פנים לדעת רבינו מנוח ואפשר איכא מאן דס"ל שהם פסולים ואמרם אסור לכתוב על הכותב ס"ת קאי שאסור לו לכתוב ספרים שלא מן הכתב לא שהאיסור אהגברא אלא משום דא"כ יהי' הספרים פסולים ומכשיל בהם רבים וא"כ זה לע"ד רק בס"ת ומגלה ותפילין ומזוזות אי לאו דרגילי ודבר זה אפשר שהוא הל"מ אבל במגלת סוטה מי הגיד לנו זה וכן ימצא מבואר בלשון רמב"ם פ"א מתפילין הל' י"ב ויעיין בה' סוטה ושם לא הזכיר כלל שהכהן יכתוב מתוך הכתב כי אינו צריך. ובחידושי אמרתי ליישב פסק הרי"ף עפ"י מ"ש הרא"ש דכיון דחומשים שרי ה"נ מגלות ודבריו תמוהים האיד נחכים יותר מהש"ס דהתיר חומשים ואוסר מגלות משום שכל חומש ס' בפ"ע וכן תמה ב"י והנה בפ"ק דפסחים קאמר ונכתב ברישא דחדש הראשון והדר נכתב דחדש השני ומסיק זאת אומרת אין מוקדם ומאוחר בתורה והתוס' כ' בשם ספרי משום גנותן של ישראל לא פתח הספר בזו וק' וכי יחלוק רב פפא על הספרי ועוד סברא גדולה הוא שאין לפתוח ס' בגנות ופתח דבריך יאיר מיהו לזה י"ל ר"פ ס"ל חומש איננו ס' בפ"ע ואין קפידא בהתחלת גנות אבל מ"מ איך יחלוק על הספרי דס"ל שהוא ס' בפ"ע וי"ל דתלי' בפלוגתא דתנאי ר' ורשב"ג פ' כל כתבי קי"ו ע"א אי ז' ס"ת או ה' ולמ"ד ז' ס"ת מתחיל ס' ויהי העם כמתאוננים ואין גנות גדול מזה ש"מ חומש איננו ס' בפ"ע וס"ל לר"פ כהך מ"ד ושפיר קאמר זאת אומרת אין מוקדם ומאוחר וכו' וספרי סבר כאידך מ"ד ואנן קי"ל לענין פ' שיש בה ללקט פ"ה אותיו' דמצילים ערמב"ם ספכ"ג משבת דויהי בנסוע ס' בפ"ע הוא א"כ יפה פ' הרי"ף כי היכי דהלכה רווחת דמותר לכתוב חומשים אף על גב שאין כל חומש ס' בפ"ע הה"נ לכתוב מגלות /מגילות/. ומ"ש מעלתו שהי' לו ס"ת שקונה מן א' ומכרו לכתוב לו ס"ת אף על גב דבעי' עילוי בקדש היינו עילוי דבתחלה הי' רק כחוטף מצוה מן השוק ועתה כ' ס"ת והוה כאלו קבלה מסיני תמהתי על הבנתו בענין מעלין בקדש לא עיין יפה ר"פ בני העיר דהעלי' צריך להיות במצוה הניקנית שהיא קדושה יותר מהראשנה כגון למכור מטפחת ליקח ספרים וכן הני דחשיב במתני' ואהאי מבעי' בהש"ס אי מותר תורה בתורה ובעי' למפשט מדיוקא דמתני' ולמסקנא מסיק

דסתרי דיוקא וליכא למפשט ונדחק ר"ן מאוד בישוב סתירת הדיוקים ולמעלתו מה טעמא לא אמר הש"ס בריווח דתורה בתורה שפיר דמי היכא דליכא לעלוי עילוי אחריני אבל היכא דאיכא עילוי אחריני כגון שזה הספר קנה מן השוק ויכול למוכרו לכתוב אסור למכור תורה בתורה כי אם שימכור לכתוב דוקא אלא על כרחך אין זה עילוי כלל רק כמוכר ספר תורה ליקח אתרוג מה לי לקיים מ"ע של ולקחתם לכם או ועתה כתבו לכם והנה המוכר ספר תורה לקיים שום מצוה יש לו עמוד השאלות פ' אמור דמייתי תוספות במס' ע"ז י"ג ע"א דמפרש מוכרין ס"ת ללמוד תורה ולישא אשה מכ"ש לשארי מצות דחמירי טפי האמנם דבריו נדחו מכל הפוסקים ובשגם אין למעלתו שום יתד לסמוך עליו דכבר בארתי במקום אחר דהשאלות סתר עצמו במ"ש תוס' בשמו ספ"ק דב"ק וכבר מצאתי קושיא זו בטורי אבן ואני ישבתי דהשאלות לא אמר אלא היכא דמוצא ללמוד בביתו ג"כ אלא שרוצה ללמוד לפני רב זה דוקא כי האי דע"ז י"ג או כדומה וכן לישא אשה בזה האופן שיכול לישא אשה אחרת אלא שרוצה בזו דוקא ס"ל לשאלות דגם לזו מוכרים ס"ת ומכ"ש לשארי מצות גופי' דאע"ג דמצוה מן המובחר ללמוד לפני הרב שלבו חפץ וכן לישא אשה ההגונה בעיניו מ"מ גוף המצוה לא תתבטל ואם מפני מצוה מן המובחר שבאלו יכול למכור ס"ת כש"כ לגופו של מצוה אחריני [ועיין מג"א סי' תמ"ד סקי"ג בשם ש"ג] וא"כ מי שיש לו ס"ת משל אבותיו ועדיין לא קיים כלל מ"ע של ועתה כתבו ובא למוכרו לכתוב לו א' באנו למחלוקת השאלות דלדידי' הוה זו ק"ו מללמוד תורה היכא שיכול ללמוד בביתו וכל זה הוא במי שעדיין לא קיים המצוה אבל מעלתו שכבר קנה ס"ת ובזה כבר קיים המצוה אלא שאינה מן המובחר אין מכירה זו ק"ו מללמוד תורה אף על פי שגם שם הוא רק למצוה מן המובחר התם הוא ללמוד דעדיף מכל המצות כמוכח ספ"ק דב"ק וכי היכי דגוף הלמוד עדיף מגופי המצות ה"נ מן המובחר דלימוד עדיף ממן המובחר דמצות ולא קאמר אלא מן המובחר דלימוד גרע מגופי המצות והבן זה וא"כ אין לו שום יתד לסמוך אלא בדיעבד מכירתו מכירה כמ"ש הר"ן ר"פ בני העיר הנ"ל ביישוב סיתרת /סתירת/ הדיוקים. וטעמא נ"ל אף על גב דמקח הנעשה באיסור בעלמא בטל מ"מ הכא כיון שאפשר בהיתר ללמוד תורה ולישא אשה אף על גב דאיהו עביד באיסור אין האיסור בגוף המקח וכעין סברת סמ"ע וש"כ סי' ר"ח ועיין וק"ל. גם מ"ש דהאי ספרא בתראי ספרא דוקנא טפי הוי ונכתב השני בהידור וגם זה

הַיְרַבְּנוּ הַזֶּה לְבוֹא לְרֵשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהִנֶּה אֱלֹהֵיכֶם
נָתַן לָכֶם לְרֵשֶׁתָּהּ:

שם ג, ג. וַיִּצְוֶה אֶת־הָעָם לֵאמֹר כִּרְאוּתְכֶם אֶת אֲרוֹן בְּרִית־
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהִקְהַנְתֶּם הַלְוִיִּם וְנִשְׂאִים אֹתוֹ וְאַתֶּם תִּסְעוּ
מִמְקוֹמְכֶם וְהִלַּכְתֶּם אַחֲרָיו:

(9) שבת קח עמוד א. שְׂמוּאֵל וְקַרְנָא הוּוּ יְתָבֵי אַגְוִדָּא
דְּנָהַר מְלָכָא. תְּזוּנְהוּ לְמִיָּא דְקָא דְלוּ וְנַעֲכִירֵי. אָמַר לִיה
שְׂמוּאֵל לְקַרְנָא: גְּבָרָא רַבָּה קָאָתִי מִמַּעַרְבָא וְחַיִּישׁ
בְּמַעֲיָה, וְקָא דְלוּ מִיָּא לְאַקְבּוּלֵי אַפִּיָּה (קַמִּיָּה), זִיל תְּהִי
לִיה אַקְבּוּלִיָּה. אָזַל אֲשַׁכְּחִיהָ לְרַב. אָמַר לִיה: מַנִּין שְׂאִין
כּוֹתְבִין תְּפִילִין אֱלָא עַל גְּבֵי עוֹר בְּהִמָּה טְהוּרָה? אָמַר לִיה:
דְּכַתִּיב: "לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִידָךְ" — מִן הַמּוֹתָר
בְּפִידָךְ.

מסכת סופרים בתחילתו. אין כותבין ספרים לא על
עורות בהמה טמאה ולא על עורות חיה טמאה ולא
נתפרין בגידן ולא נכרכין בשערן והלכה למשה מסיני
שכותבין על עורות בהמה טהורה ועל עורות חיה טהורה
ותופרין [בגידן] וכורכין בשערן. הלכה למשה מסיני
שמסרגלין בקנה וכותבין בדיו על העור שהוא סמוך לו
מן המקרא (ירמיהו ל"ו: י"ח) ואני כותב על הספר בדיו:
שאל אחד את רבי יהושע הגרסי מפני מה כותבין על
עורות נבלות וטרפות. אמר לו אמשול לך משל למה
הדבר דומה לב' בני אדם שנתחייבו הריגה למלכות אחד
הרגו מלך ואחד הרגו אספקלטור איזה מהן חשוב זה
שהרגו מלך. אמר לו א"כ יהא מותר באכילה. אמר לו
הרי הוא אומר (דברים י"ד: כ"א) לא תאכל כל נבלה
הכתוב אסרה ואני מה אעשה לך (מכאן שכותבים על
עורות נבלה ועל עורות טריפה ואין חוששין שמא עורות
לבובין הן):

טור יו"ד סימן רעא. אין כותבין ס"ת תפילין ומזוזות
על עור בהמה וחיה טמאה ולא על עור דג אפ"ל הטהור
אלא על עור בהמה וחיה ועוף הטהורין אפ"ל עור נבלות
וטרפות שלהן.

שו"ע שם. אין כותבין ספר תורה על עור בהמה חיה
ועוף הטמאים ולא על עור דג אפ"ל טהור אבל כותבין על
עור בהמה חיה ועוף הטהורים ואפ"ל עור נבילות וטריפות
שלהן

(10) ראב"ע כאן. כתבו לכם. מצוה שיכתוב אותה משה
גם כל מבין לכתוב:

מעלין בקדש ג"ז אינו כיון שאין הקדושה קדושה מעולה
בעצמה אף על פי שהיא יפה ומהודר כמבואר למתחיל
בעיון בסוגי' ר"פ בני העיר וגם לע"ד האי ספרא בצירא
מכל אותן הדברים שכ' מעלתו שלא ידע לכוון הפתוחות
וסתומות והניח חצי פרשה בסוף העמוד וחצי' בראש
העמוד כעצתו של ט"ז בתפילין לא יצא כזה מת"י מומחה
ובשגם שלא הניח למטה רק כמו ב' יודין לדעת צריך
תיקון כי אין בזה שום היכר דכמה פעמים ימצא כזה
בסוף שיטה ואפ"ל באמצע השיטה א"א לצמצם בין תיבה
לתיבה שלא ישאר כרוחב ג' יודי"ן וע"כ יתקן שיהי'
עכ"פ ג' יודי"ן למטה ומ"ש מעלתו לפקפק על המצאתו
של ט"ז דברי ט"ז דברי א"ח מיוסדים על אדני פז המעיין
קצת בסדרי הפתוח' והסתומים שלעולם חזינן חצי
שורה העליונה כאלו נצרפה עם חצי שורה שלמטה
הימנו ונעשה שתומה וא"כ הה"נ חצי התחתונה שבדף
עם העליונה והוא פשוט ונכון. פ"ב יום עש"ק ויגש
תקע"ז לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ.

(4) פרשתינו לא, ב. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים בְּר־מֵאֶה וְעֵשְׂרִים שָׁנָה
אֲנֹכִי הָיוֹם לֹא־אוּכַל עוֹד לְצַאת וּלְבֹא וַיִּהְיֶה אָמַר אֱלֹהִי לֹא
מַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה:

רש"י ד"ה וילך משה וגו', אנכי היום. היום מלאו ימי
ושנותי, ביום זה נולדתי וביום זה אמות (סוטה י"ג)

(5) יתרו יט, ב. וַיִּסְעוּ מִרְפַּיִם וַיָּבֹאוּ מִדְּבָר סִינַי וַיַּחֲנוּ
בְּמִדְבַר גִּזְרֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַקָּדֵר:

מכילתא. "ויחן שם ישראל". כל מקום שהוא אומר
"ויסעו", "ויחנו", נוסעין במחלקת וחונין במחלקת. אכל
פן הוא אומר: (שמות יט, ב) "ויחן שם ישראל", השוו
כלם לב אהד. "שם", מגיד שאמר להם: זמן הרבה אתם
עושים שם! וכן מצינו, שהרי היו שם שנים עשר חדש
חסר עשרת ימים. "נגד הקדר", לצד מזרחו שלקדר. כל
מקום שאף מוצא "נגד", פנים למזרח.

רש"י ד"ה ויחן שם ישראל. פאיש אהד בלב אהד,
אכל שאר כל התניות בתרעומות ובמחלקת:

(6) ברכה לד, ח. וַיִּכְפֹּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשְׁהָ בְּעֶרְבַת
מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם וַיִּתְּמֹו יְמֵי בְּכִי אֲבָל מִשָּׁה:

(7) יהושע ד, יט. וְהָעָם עָלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן בְּעֶשְׂרֵי לַחֲדָשׁ
הָרִאשׁוֹן וַיַּחֲנוּ בְּגִלְגָּל בְּקֶצֶה מִזְרַח יְרִיחוֹ:

(8) שם א, יא. עֲבְרוּ | בְּקֶרֶב הַמַּחֲזֶה וַצְּוֹ אֶת־הָעָם לֵאמֹר
הַקִּינוּ לָכֶם צִידָה כִּי בְּעוֹד | שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־

11 שבת קלג עמוד ב. דַמְנָא: "זַה אֵלֵי נְאֻנְהוּ", הַתְנַאָה לִפְנֵי בְמִצּוֹת: עֲשֵׂה לִפְנֵי סוּפָה נְאָה, וְלוֹלֵב נְאָה, וְשׁוֹפֵר נְאָה, צִיצִית נְאָה, סֶפֶר תּוֹרָה נְאָה, וְכָתוּב בּוֹ לִשְׁמוֹ בְּדִין נְאָה, בְּקוֹלְמוֹס נְאָה, בְּלִבְלָר אֹמֵן, וְכוּרְכוּ בְּשִׁירָאִין נְאִין.

12 לקוטי שיחות חלק כג עמוד 17. אויב עס איז פאַראַן אַ סופר מומחה וואָס שרייבט שענער פון אים, דארף מען מוותר זיין אויף דעם שכר ומעלה פון כאילו קבלה מהר סיני (וואס מ'האט דורך שרייבן אליין), נאָר מ'דארף דינגען דעם סופר אויף שרייבן פאר אים, כדי עס זאל זיין אַ ספר תורה נאה (געשריבן דורך אַ לבלר אומן"), כהציווי זה א-לי ואנוהו התנאה לפניו במצות; און נאך מער: לויטן ביאור פון תבואות שור אין דעם ענין פון מצוה בו יותר מבשלוחו, אַז דאָס איז דער פאַר וואָס ווען מ'מאַכט אַ שליח צו טאן א מצוה נראה כאינו רוצה לטרוח בעצמו ובמילא איז עס ניט קיין כבוד המצוה, משא"כ אין אַ פאַל ווען מ'מאַכט א שליח כדי צו מוסיף זיין אין כבוד המצוה זאגט מען ניט מצוה בו יותר מבשלוחו - קומט אויס בנדו"ד, וואָס דער כבוד המצוה התנאה לפניו במצות - פאָדערט אַ לבלר אומן, איז ניטא דער דין פון מצוה בו יותר מבשלוחו.

13 דברים רבה פרק ט, ט. דְבָר אַחַר, מַהוּ הֵן, אָמַר רַבִּי סִימָא הַיּוֹם קוֹבֵל לִפְנֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָמַר, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם אֵינִי זֶה וְאֵינִי שׁוֹקֵעַ וּמְשֵׁה קִיָּם. דְבָר אַחַר, רַבְּנֵי אֲמֵרִי פִּינָן שֶׁיַּדַּע מִשֶּׁה וְשִׁהִיָּה לֹא לְמוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, מָה עֲשֵׂה, אָמַר רַבִּי יְנָאי קָתַב שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תּוֹרוֹת, שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה לְשָׁנִים עֶשְׂרִי שְׁבַטִים, נֶאֱחַת הַנִּיחַ בְּאַרְוֹן, שְׂאָם יִבְקַשׁ לְזַנֵּף דְבָר, שִׁיְהִי מוֹצְאִים אוֹתָהּ שְׁבַאֲרוֹן. אָמַר מִשֶּׁה מִתּוֹךְ שְׂאָנִי עֶסוּק בְּתוֹרָה שֶׁכֻּלָּה חַיִּים, הַיּוֹם שׁוֹקֵעַ וְהַגְזֵרָה בְּטֵלָה, מָה עֲשֵׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רָמַז לְשִׁמְשׁ וְהִיָּה עוֹמֵד וּמִתְקַשֶּׁה בְּנִגְדוֹ, אָמַר אֵינִי שׁוֹקֵעַ וּמְשֵׁה קִיָּם בְּעוֹלָם, לְפִיכָּהּ אֵיבֵן מִפְּרִשָּׁה (אֵיבֵן ל, כה): אַם לֹא כְּכִיתִי לְקוּשָׁה יוֹם, שְׁנַתְקַשֶּׁה הַיּוֹם בְּנִגְדוֹ. הֵן, מַהוּ הֵן קָרְבוֹ יְמִיךָ, בְּאַדָּם שְׂאוֹמֵר לְחַבְרוֹ פְּלוֹנֵי קָבֵל עֲלֶיךָ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. (דברים לא, יד): קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר לִפְנֵי רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, יִטַּל יְהוֹשֻׁעַ אֶרְכִּי שְׁלִי נְאֻהָא חַי, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲשֵׂה לֹא כְּדָרְךָ שֶׁהוּא עוֹשֵׂה לָךְ, מִיַּד הַשְּׂכִּים מִשֶּׁה וְהִלָּךְ לְבִיתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, נִתְּנָא יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר מִשֶּׁה רַבִּי בּוֹא אֶצְלִי, יִצְאוּ לְהִלָּךְ, הִלָּךְ מִשֶּׁה לְשִׁמְאֵלוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, נִכְנָסוּ לְאַהֲלָה מוֹעֵד, יָרַד עֲמוּד הָעָנָן וְהִפְסִיק בִּינֵיהֶם, מִשְׁנַסְּתִלְקַע עֲמוּד הָעָנָן הִלָּךְ מִשֶּׁה אֶצְלֵי יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר מָה אָמַר לָךְ הַדְּבּוּר, אָמַר לֹא יְהוֹשֻׁעַ בְּשִׁהִיָּה הַדְּבּוּר נִגְלָה עֲלֶיךָ יוֹדַע הִיִּיתִי מַה מְדַבֵּר עִמָּךְ, אוֹתָהּ שְׁעָה צָעַק

מִשֶּׁה וְאָמַר מַאָּה מִיתוֹת וְלֹא קִנְיָה אַחַת, וְשִׁלְמָה מִפְּרִשָּׁה (שיר השירים ח, ו): כִּי עֲזָה כְּמִנֵּת אַהֲבָה קוּשָׁה כְּשִׂאוֹל קִנְיָה, אַהֲבָה שְׂאֵהֵב מִשֶּׁה לִיהוֹשֻׁעַ, וּמָה שְׂקִנְיָא מִשֶּׁה בִּיהוֹשֻׁעַ. פִּינָן שְׂקִבֵּל עֲלֵיו לְמוֹת, הַתְחִיל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִפְּנִסוֹ, אָמַר לֹא חֲזִיךְ בְּעוֹלָם הִנֵּה הִנְהִיָּת אֶת בְּנֵי, אַף לְעִתִּיד לְבוֹא עַל יְדֶיךָ אֲנִי מְנַהֵג אוֹתָן, מִנִּין, שְׂנַאָמַר (ישעיה סג, יא): נִיזְפֵר יְמֵי עוֹלָם מִשֶּׁה עֲמוּ.

הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות. וכשהיה לפני מותו החל לכתוב התורה בספרים וכתב י"ג ספרי תורה גוילים כולם מבי"ת בראשית עד למ"ד לעיני כל ישראל (ב"ב פ"ק דף טו) ונתן ספר לכל שבט ושבט להתנהג בו וללכת בחוקותיו והספר הי"ג נתנו ללוים ואמר להם לקוח את ספר התורה הזה (דברים לא).

ב"ב יד עמוד א. תַּנּוּ רַבְּנָן: אֵין עוֹשִׁין סֶפֶר תּוֹרָה – לֹא אֶרְפוּ יוֹתֵר עַל הַקִּיפּוֹ, וְלֹא הַקִּיפּוֹ יוֹתֵר עַל אֶרְפוֹ. שְׂאָלוּ אֶת רַבִּי: שִׁיעוֹר סֶפֶר תּוֹרָה בְּכַמָּה? אָמַר לְהֵן: בְּגוּל – שְׁשֵׁה. בְּקִלְף בְּכַמָּה? אֵינִי יוֹדַע. רַב הוּנָא פְּתַב שְׂבָעִין סִפְרֵי דְאִוְרִיִּיתָא, וְלֹא אֵיתְרָמִי לִיה אֶלָּא סַד. רַב אַחָא בַר יַעֲלָב פְּתַב סַד אֲמַשְׁכִּיָּה דְעֵיגְלִי, וְאֵיתְרָמִי לִיה. יְהִבוּ בֵּיה רַבְּנֵי עֵינֵיהוּ, וְנָח נִפְשֵׁיהּ. אָמְרוּ לִיה רַבְּנֵי לְרַב הַמְּנוּנָא: פְּתַב רַבִּי אֲמִי אַרְבַּע מְאָה סִפְרֵי תּוֹרָה. אָמַר לְהוּ: דִּילְמָא "תּוֹרָה צְנָה לְנוּ מִשֶּׁה" פְּתַב. אָמַר לִיה רַבָּא לְרַבִּי זִינְרָא: נְטַע רַבִּי יְנָאי אַרְבַּע מְאָה פְּרָמִי. אָמַר לִיה: דִּילְמָא שְׁתַּמִּים כְּנָגְדֵי שְׁתַּמִּים, וְאַחַת יוֹצֵא וְנָב.

רש"י ד"ה דילמא תורה צוה לנו משה מורשה כתב - ארבע מאות פעמים אבל ארבע מאה ספרים אין פנאי לאדם אחד לכתוב:

15 פירוש המרז"ו לדברים רבה שם. י"ג תורות. וזה צ"ע וחקירה מנין לחז"ל כל זה שכתב י"ג תורות ביום זה באיזה שעות דבר שצריך כמה שנים ושי"ב תורות מסר ליי"ב השבטים ואחד הניח בארון ובה יתכן לומר שמ"ש שכתב ביום זה י"ב ס"ת אולי אין הכוונה שכתבם כולם בשלמות אלא הכוונה שכבר היו כתובים הי"ג תורות שכל מה ששמע ביום אחד כתב וכן בכל יום ולא היה חסר בכל התורה רק הסיום מפרשיות אחרונות וזה כתב ביום מותו אך מנין להם כנ"ל. והנה האיר ה' את עיני למנות כמה פעמים כתוב תורה בענין זה ומצאתי ראיתי שכתוב י"ג פעמים תורה בענין זה מפסוק ויקרא משה ליהושע שבסדר וילך עד סוף התורה וזהו מ"ש במדרש כיון שידע משה שעל כן צוה ליהושע כי אתה

תביא ושם פסוק ט' כתוב ויכתוב משה את התורה הזאת ומכאן עד סוף התורה כתוב י"ג פעמים תורה היינו ח' פעמים התורה הזאת וששה פעמים השירה הזאת א' בפסוק ט' ויכתוב משה את התורה הזאת ב' בפסוק י"א תקרא התורה הזאת ג' בפסוק י"ב לעשות את כל דברי התורה הזאת ד' בפסוק כ"ד לכתוב את דברי התורה הזאת בפסוק כ"ו לקוח את ספר התורה הזאת ו' בסדר האזינו מ"ו את כל דברי התורה הזאת ז' בסדר ברכה פסוק ד' תורה צוה לנו משה ח' פסוק י' ותורתו לישראל הרי ח' פעמים תורה וששה פעמים השירה הזאת א' בסדר וילך פסוק י"ט כתבו לכם את השירה הזאת ב' בפסוק הנ"ל למען תהיה לי השירה הזאת לעד ג' בפסוק כ"א וענתה השירה הזאת ד' בפסוק כ"ב ויכתוב משה את השירה הזאת ה' בפסוק ל' את דברי השירה הזאת ו' בפסוק מ"ד השירה הזאת וכל שירות אלו פירושה האמיתי על התורה כמפורש בנדרים דף ל"ח על פסוק ועתה כתבו לכם את השירה הזאת שלמדו מפסוק זה שמצוה לכל איש שיכתוב לו ס"ת שהשירה הזאת פי' כל התורה ודרשו כן כי כתוב למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל ובפסוק כ"ו כתיב לקח את ספר התורה הזאת וגו' והיה שם בך לעד והם ב' כתובים מכחישים וההכרעה שהשירה היא התורה וכן בפסוק כ"א וענתה השירה לפניו לעד כנ"ל על התורה ועוד כתב בפסוק כ"א כי לא תשכח מפי זרעו היינו השירה שבריש הפסוק והרי מפורש על התורה כולה שלא תשכח כמ"ש ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש ומפיך ומפי זרעך ומפי זרעך זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם והם ב' כתובים מכריעים וכמ"ש ויק"ר פרשה י"א סי' ג' שמ"ש כאן כי לא תשכח קאי על כל התורה אלא שהשירה והתורה ענין אחד ועוד כאן בפסוק כ"א כתוב על השירה כי אנכי ידעתי את יצרו וגו' ובפסוק כ"ז כי אנכי ידעתי את מריך וגו' וזה שייך לפסוק הקודם לקח את ספר התורה הזאת הרי שהשירה היא התורה והתורה היא השירה וכמ"ש לעיל פרשה ח' ריש סי' ב' בהדיא ועי' עוד מ"ש בזה במ"ר פרשה י"ד סי' ד' ומזה תבין שמ"ש בפסוק ט' ויכתוב משה שכתוב בענין זה ג' פעמים התורה הזאת בהכרח לדרוש ע"פ מדה ל"ב שמקומם אחר פסוק ועתה כתבו לכם השירה הזאת כי תחלה נצטווה לכתוב ואח"כ כתב ועל שכפל הרבה פעמים התורה והשירה על כן דורש ע"פ מדה י' רק על שפעם אחת אינו מיותר שמורה לגופו על מצוה הקהלה היינו בסדר וילך פסוק י"א בבוא כל ישראל וגו' תקרא את התורה הזאת אינו מיותר ואינו שייך לענין זה כלל והשאר כולם שייכים לענין זה שכולם כתובים אחר

פסוק ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וכנ"ל הרי י"ג פעמים שבעה פעמים תורה וששה פעמים שירה הרי שלוש עשרה פעמים תורה והנה בפסוק הנ"ל ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנושאים את ארון ברית ה' ואל כל זקני ישראל ובפסוק כ"ה כתוב ויצו משה את הלויים נושאי ארון ברית ה' לאמר לקח את ספר התורה הזאת ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' וגו' וזה לפרש מ"ש בפסוק ט' הנ"ל ויתנה אל הכהנים בני לוי הנושאים את ארון ברית ה' לכוונה שישיתמו אותו בצד ארון ברית ה' ומ"ש במדרש אחד הניח בארון פי' כמפורש מצד ארון ועי' במ"ר פרשה ד' סי' כ' דבזה איכא פלוגתא דר"מ ור"י דלר"מ היה מונח בארון ממש ולר"י היה מונח מצד הארון ע"ש איך דורשים וכל זה היה ביום מותו ממש כמ"ש בריש סדר זה בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ודרשו היום מלאו ימי ושנותי היום נולדתי והיום אמות וכן בפסוק כ"ב ויכתוב משה את השירה הזאת ביום ההוא וכן בפסוק כ"ז הן בעודני חי עמכם היום (פי' עד היום) ואף כי אחרי מותי משמע שביום מותו אמר ועשה והנה על ספר אחד שהניח בארון מפורש וכאשר בארנו אך מ"ש שי"ב מסר לי"ב שבטים זה מרומז בפסוק ט' הנ"ל ויכתוב וגו' ויתנה וגו' ואל כל זקני ישראל ובפסוק כ"ה כ"ו לא כתיב רק אל הלויים נושאי ארון וגו' ופי' כמו שמסר ספר אחד אל הלויים כך מסר לכל זקני ישראל לכל זקני שבט ספר אחד וזה היקש גמור הרי שהיו י"ג תורות אחד ללויים לשום בארון וי"ב לי"ב שבטים ואע"פ שהי"ג תורות כתובים בכמה פרשיות פתוחות מאחר שהם בענין אחד של מיתת משה וראיה לדבר מספרי סדר עקב שחושב שם י"ב פעמים ארץ שכתובים בג' פרשיות שהם כנגד י"ב שבטים וכן כאן והיא ראייה אמיתית והתבונן בדרשה זו הנפלאה מיוסדת על אדני אמת מסולאות בפז המדות מוסכמת בדברי חז"ל מכמה מקומות:

שו"ת חתם סופר חלק ו סכ"ט. מ"ש מעלתו ביישוב קו' הרא"ש איך כ' משה רבינו ע"ה ס"ת בשבת קודש דע"י שם והשבעת קולמוס כבר קדמוהו בשל"ה.

צרוור המור פרשתינו. ואמר עד תומם. לרמוז כי הדברים הקדושים מעצמם נעשים מבלי יד אדם. כאומרו ויכולו השמים והארץ כי מעצמם נעשו. כאומר בדבר ה' שמים נעשו. וכן אמר והבית בהבנותו כאשר בנוהו לא כתיב אלא בהבנותו שמעצמו נבנה. וכן ותכל כל עבודת אהל מועד שמעצמה נגמרה העבודה. ולכן אמר בכאן עד תומם. להורות שמעצמם נגמרו כל הדברים. לפי שהיא

עבודת הקדש. ואולי אמר זה לפי שרז"ל אמרו כי בשבעה באדר כתב משה ספר התורה ונתנה אל הכהנים בני לוי. ואז נתרעמו בני ישראל ואמרו אתה משליט את בני שבטך על התורה ולמחר יאמרו שאין לנו חלק בתורת האל. ועל זה אמר ולא נתן ה' לכם לב לדעת עד היום הזה. וכשראה משה כך כתב באותו יום י"ב ס"ת ונתן לכל שבט ספר אחד. ולפי שזה היה דבר פלא. כי איך אפשר שיכתוב משה שנים עשר ספרי תורה ביום אחד. לזה אמר עד תומם. כלומר אל תתמה על זה כי הדברים הקדושים מעצמם נעשים. וזהו עד תומם כאלו מעצמם נשלמו ולא ביד אדם:

ספר השיחות תש"ב עמוד 122. אויפ'ן מיטעלן רבי'ן האט מען געזאגט, אז ער שרייבט בהשבעת הקולמוס. דעם מאמר אז ישיר האָט ער אָנגעשריבן במשך אַנדערהאַלבן שעה. ווען מען האָט דאָס דערציילט פאר'ן צמח צדק, האָט ער געזאגט, מען זאָגט, אז ביים שווער איז געווען השבעת הקולמוס, ניין, נאָר זיין האַנט איז געווען אַ מרכבה צו אלקות. אַ צווייטע נוסחא איז דא, אז דער צ"צ האָט געזאגט, זיין האַנט איז געווען מקושר צו מחשבה.

(16 ב"ב טו עמוד א.) אָמר לוי רבי שְׁמֵעוֹן: אָפְשָׁר סֵפֶר תּוֹרָה חֶסֶר אוֹת אַחַת, וְכַתִּיב: "לִקְחֵם אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה!" אָלֵא עַד כָּאן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר – וּמִשָּׁה אוֹמֵר וְכֹתֵב; מִכָּאן וְאֵילֶף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר – וּמִשָּׁה כֹּתֵב בְּדַמֵּעַ, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר לְהֵלֹךְ: "וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּרוּךְ: מִפּוֹ יִקְרָא אֵלֵי אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְאָנִי כֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בְּדִיּוֹ".

ברכה לד, ה. וְנִקְמַת שְׁמֵ מִשָּׁה עֶבֶד־יְהוָה בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל־פִּי יְהוָה:

רש"י ד"ה וימת שם משה. אָפְשָׁר מִשָּׁה מֵת וְכַתֵּב וַיִּמַּת שֵׁם מִשָּׁה? אָלֵא עַד כָּאן כְּתֵב מִשָּׁה, מִכָּאן וְאֵילֶף כְּתֵב יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אָפְשָׁר סֵפֶר הַתּוֹרָה חֶסֶר כְּלוּם וְהוּא אוֹמֵר (לא, כו) "לִקְחֵם אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה?" אָלֵא הַקֶּב"ה אוֹמֵר וּמִשָּׁה כֹּתֵב בְּדַמֵּעַ (ספרי; ב"ב ט"ו), מִנְחֹת (ל):

(17 רמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות.) דע כי כל מצוה שנתן הקב"ה למשה רבינו ע"ה נתנה לו בפירושה. היה אומר לו המצוה ואחר כך אומר לו פירושה וענינה. וכל מה שהוא כולל ספר התורה. וענין למודו לישראל היה כפי שאומר (עירובין פ"ה דף נד:): היה משה נכנס באהלו ונכנס אליו בתחלה אהרן ומשה היה

אומר לו המצוה הנתונה לו פעם אחת ולימדהו פירושה. ויסתלק אהרן ויחזור לימין משה רבינו ונכנסו אחריו אלעזר ואיתמר בניו והיה משה אומר להם מה שאמר לאהרן. ויסתלקו וישב האחד לשמאל משה רבינו והשני לימין אהרן ואחרי כן יבאו שבעים זקנים וילמדו משה כמו שלמד לאהרן ובניו. ואחרי כן יבאו ההמון וכל מבקש ה' וישם לפניהם המצוה ההיא עד ישמעו הכל מפיו. ונמצא אהרן שומע המצוה ההיא מפי משה ד' פעמים ובניו ג' פעמים והזקנים שני פעמים ושאר העם פעם אחת. ויסתלק משה וחזר אהרן לפרש המצוה ההיא אשר למד ששמע מפי משה ד' פעמים כמו שאמרנו על כל הנמצאים. ויסתלק אהרן מאתם אחרי ששמעו בניו המצוה ד' פעמים ג' מפי משה ואחד מפי אהרן. וחוזרין אלעזר ואיתמר אחרי שנסתלק אהרן ללמד המצוה ההיא לכל העם הנמצאים ונסתלקו מללמד. ונמצאו שבעים הזקנים שומעים המצוה ארבעה פעמים שתיים מפי משה ואחת מפי אהרן ואחת מפי אלעזר ואיתמר. וחוזרים הזקנים גם הם אחר כך להורות המצוה להמון פ"א נמצאו כל הקהל שומעים המצוה ההיא ארבעה פעמים פעם מפי משה ופעם מפי אהרן ושלישית מפי בניו ורביעית מפי הזקנים. ואחרי כן היו כל העם הולכים ללמד איש לאחיו מה ששמעו מפי משה וכותבים המצוה ההיא במגלות וישוטו השרים על כל ישראל ללמוד ולהגות עד שידעו בגרסא המצוה ההיא וירגילו לקרותה ואח"כ למדום פירושי המצוה ההיא הנתונה מאת השם. והפירוש ההוא היה כולל ענינים והיו כותבים המצוה ולומדים על פה הקבלה. וכן אמרו רבותינו ז"ל בברייתא (בת"כ) וידבר ה' אל משה בהר סיני מה תלמוד לומר בהר סיני והלא כל התורה כולה נאמרה מסיני. אלא לומר לך מה שמטה נאמרה בכלליה ופרטיה ודקדוקיה מסיני אף כל המצות כלליהן ופרטיהן ודקדוקיהן מסיני.

(18 גיטין ס עמוד א.) אָמר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי בְּנָאָה: תּוֹרָה – מְגִילָה מְגִילָה נִיתְּנָה, שְׁנַאָמַר: "אִזּוֹ אֲמַרְתִּי הִנֵּה כְּאֵתִי בְּמִגִּילַת סֵפֶר כְּתוּב עָלָי". רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּן לִקְיִשׁ אוֹמֵר: תּוֹרָה – חֲתוּמָה נִיתְּנָה, שְׁנַאָמַר: "לִקְחוּם אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה".

תוס' ד"ה תורה חתומה ניתנה - תימה דכתיב (שמות כ"ד:ז') ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ופרש"י בפ"י חומש דהיינו מבראשית ועד כאן ונראה לפרש דלא קאמר חתומה ניתנה שלא נכתבה עד לבסוף אלא שעל הסדר נכתבה דיש פרשיות שנאמרו תחילה לפני אותם הכתובים לפניהם ולא נכתבה עד שנאמר לו אותה

24) ביאור הרי"פ פערלא לרס"ג מנין הפרשיות פרשה ס. איברא דעדיין אין בזה כדי להעלות ארוכה. שהרי גם לפ"ז עדיין התמיהא במקומה עומדת. דעכ"פ היה להם למנות מצות עשה לכתוב מיהת השירה לחודה דכתיבא בהדיא בקרא. ועוד דלפי מה שפירש הר"א אב"ד ז"ל (באשכול ח"ב סי' י"א) ילפותא דרבא. וז"ל שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה. כלומר כיון דמסיים ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם למען תהיה השירה הזאת לעד וגו'. וכיון שצריך לכתוב העדות. מכל שכן שצריך לכתוב על מה באה העדות. דהיינו כל התורה עכ"ל עיין שם. וכיו"ב כתבו התוס' (הר"ן ז"ל בנדרים (ל"ח ע"א) דכיון דכתיב למען תהיה השירה הזאת לעד. ע"כ כל התורה קרי קרא שירה. דאי שירה לבדה קאמר קרא. מאי עדות איכא עיין שם. ולפ"ז מוכח שפיר מהך קרא דהמצוה בכל התורה היא. אמנם נראה דגם לפ"ז מ"מ אכתי ליכא למשמע מהך קרא מצות עשה מדאורייתא לכל איש ואיש בפ"ע לכתוב לו ס"ת. דמהך קרא משמע בהדיא שלא צוה הכתוב אלא לכתוב ס"ת אחת לכל ישראל. דהרי בטר הך קרא דועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל וגו'. כתיב בהדיא פרשה ויכתוב משה את השירה הזאת ביום ההוא וילמדה את בני ישראל. משמע מהך קרא בהדיא דבזה נתקיימה המצוה שנצטוו משה בקרא דועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו'. וע"כ שמשא היה שלוחם של כל ישראל במצוה זו. דאל"כ מאי ויכתוב משה. הרי מצות כל איש ואיש מישראל היא לכתוב לו ס"ת. כדנפק"ל לרבא מהך קרא. ופשיטא דגם משה בכלל חובת מצוה זו כמו כל ישראל. וזו תמיהא גדולה לכאורה. וע"כ מוכרח מזה דאין הכי נמי שיוצאין ידי חובת מצוה זו בס"ת אחת לכל ישראל. ורבא דקאמר דכל אחד מצוה לכתוב ס"ת משלו. אין זה אלא מדרבנן בעלמא. וקרא אסמכתא בעלמא הוא לענין זה. ובאמת דהכי משמע מסוגיא דסנהדרין שם. דאמרינן עלה איתיבי' אביי וכותב לו ס"ת לשמו שלא יתנאה בשל אחרים. מלך אין הדיוט לא. ומשני לא צריכא לשתי תורות וכו' עיין שם. והשתא אם איתא דרבא מצוה דאורייתא קאמר. קשה טובא למה לו לאביי למיפרך ממתניתין וברייתא. מגופיה דקרא הו"ל למיפרך דכתיב במלך וכתב לו את משנה התורה וגו'. ומהך קרא הו"ל לדייק מלך אין הדיוט לא. דאם איתא דכל הדיוט נמי חיובי מיחייב לכתוב לו ס"ת. למה לו לקרא למיכתבה גבי מלך. וכדדייק אביי ממתני'. וכמו שהקשו רבינו יונה והר"ש ז"ל שם אלא ודאי ע"כ מוכרח מזה דרבא לא קאמר אלא מדרבנן. וא"כ מגופיה דקרא ודאי ליכא מקום קושיא כלל על' דרבא. דודאי מדאורייתא גם לרבא אין המצוה אלא למלך ולא להדיוט. דליכא בהדיוט מצוה מדאורייתא אלא בכל הצבור כולו.

שכתובה לפניו וכותב זאת אחריה ועל זה מייתי מדרבי לוי שאותם לא נאמרו על הסדר והיה יכול להוכיח זה מכמה מקראות דאין מוקדם ומאוחר בתורה אלא הואיל ומשכח דרבי לוי מייתי לה ור"ת גריס א"ר לוי מילתא באפי נפשה:

חשק שלמה לתוס' שם. ובזה יתפרש יפה מה דכתיב בפ' וילך ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו' והוא מצות עשה של כתיבת ס"ת ולכאורה תימה דמהו הלשון ועתה הא היא מצוה הנוהגת לדורות ג"כ ואכן להנ"ל ניחא והכוונה דועתה דכבר נכתבה כל התורה מגילה מגילה עד השירה של האזינו כתבו לכם את השירה הזאת להשלים התורה ומזה שמעינן דלדורות צריך לכתוב כל התורה כולה בשלימות ובהסכמה לס' אוצר הספרים כתבתי לפרש המקרא הלז בדרך אחר ע"ש.

21) רש"י גיטין שם ד"ה חתומה - גמורה ומסויימה ושלמה:

רמב"ן בהקדמתו לפירושו עה"ת. וברכתו מן הקרבן כתב מתחלת התורה עד סוף ספור המשכון, וגמר התורה כתב בסוף שנת הארבעים, כפאשר אמר: "לקח את ספר התורה הזו, ושמעתם אתו מצד ארון ברית ה' אלהיכם", וזה כדברי האומר: 'תורה - מגלה מגלה נתנה'. אכל לדברי האומר: 'תורה - חתומה נתנה', נכתב הפל בשנת הארבעים, כשנצטוו: "כתבו לכם את השירה הזאת, ולמדה את בני ישראל, שימה בפייהם". וצוה: "לקח את ספר התורה הזו, ושמעתם אתו מצד ארון ברית ה' אלהיכם".

23) פרשתינו לא, ט. ויכתב משה את התורה הזאת ונתנה אלה הפהנים בגי לוי הנשאים את ארון ברית יהוה ואל-פל-זקני ישראל:

רש"י ד"ה ויכתב משה, ויתנה. כשנצטוו פלה נתנה לבני שבטו (עי' ספרי דברים ל"ד):

שם לא, כב. ויכתב משה את השירה הזאת ביום ההוא וילמדה את בני ישראל:

שם כד-כו. ויהי | ככלות משה לכתב את דברי התורה הזאת על-ספר עד תמם: ויצו משה את הלויים נשאי ארון ברית יהוה לאמר: לקח את ספר התורה הזו ושמעתם אתו מצד ארון ברית יהוה אלהיכם ויהיה שם בך לעד:

ודוקא מלך הוא שנצטווה לכתוב לו ס"ת לעצמו. אבל ההדיוט היחיד לא נצטווה על כך. אבל ממתני' וברייתא שפיר פריך דמשמע מינה דהדיוט לא מיחייב אפילו מדרבנן. דלא משמע ליה לאביי לומר דמתני' מדינא דאורייתא בלבד מיירי. אבל מדרבנן אין חילוק בין מלך להדיוט. ושפיר פריך מינה לרבא. וגם המתריך הכי משמע ליה מתני'. והוכרח לשנויי כדמשני לא צריכא לשתי תורות. אבל לדעת הרמב"ם ז"ל וסייעתו ושאר הפוסקים קשיא טובא דלדעתם דרבא מדאורייתא קאמר. טפי הו"ל לאביי לאקשווי מקרא דאורייתא:

25) רא"ש הלכות קטנות ר"ה ס"ת. (מנחות דף ל.) אמר רבי יהושע בן יוסי אמר רב גידל אמר רב הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו מעלה עליו הכתוב כאילו קבלו מהר סיני. ואמר רב יהודה אמר רב אם הגיה בו אות אחת מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו. לפי שהיה אצל הראשון באיסור ששהה בביתו ספר שאינו מוגה (ומה) וזה שהגיה והכשירו לקרות בו כאילו כתבו. גרסינן בפרק האשה שנתארמלה איתמר ס"ת שאינו מוגה א"ר אמי עד ל' יום מותר לשהותו. מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנאמר אל תשכן באהלך עולה. ואומר אני דודאי מצוה גדולה היא לכתוב ס"ת וגם אין למכרו אלא ללמוד תורה ולישא אשה. וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"ז מהלכות ס"ת) דמצות עשה היא לכל איש ישראל לכתוב ס"ת לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. כלומר כתבו לכם ס"ת שיש בה שירה. לפי שאין כותבין התורה פרשיות פרשיות וזהו בדורות הראשונים שהיו כותבים ס"ת ולומדים בו. אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחין אותו בבתי כנסיות לקרות בו ברבים מצות עשה על כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושי' להגות בהן הוא ובניו. כי מצות כתיבת התורה היא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם. וע"י הגמרא והפלי' ידע פ"י המצות והדינים על בוריים לכן הם הם הספרים שאדם מצווה לכתבם וגם לא למכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה:

טור יו"ד סימן ער. מצות עשה על כל אדם מישראל שיכתוב לו ס"ת ומאד צריך לחזור אחריה דאמר רבי יהושע בן לוי הלוקח ספר תורה מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו או שהגיה בו אפילו אות אחת כאילו קבלה מהר סיני וכל שכן שאין לו למכרה אפילו יש לו הרבה מהם ואפילו למכור ישן כדי לקנות חדש אסור אפילו אין לו מה יאכל ומיהו אם צריך למכרה כדי

ללמוד תורה או לישא אשה ואין לו דבר אחר למכור שפיר דמי וכת' א"א הרא"ש ז"ל שזה לא נאמר אלא לדורות הראשונים שהיו כותבין ס"ת ולומדי' בה אבל האידנא שכותבין ס"ת ומניחים אותו בבית הכנסת לקרות בהם ברבים מצות עשה על כל ישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושיהם להגות בהן הוא ובניו. מצות כתיבת התורה היא כדי ללמוד בה דכתיב ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם ועל ידי הגמרא ופירושה ידע פירוש המצות והדינים על בוריים לכן הן הן הספרים שאדם מצווה לכתבם וגם שלא למכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה:

שולחן ערוך שם. מצות עשה על כל איש מישראל לכתוב לו ספר תורה ואפילו הניחו לו אבותיו ספר תורה מצוה לכתוב משלו ואינו רשאי למכרו אפי' יש לו הרבה ספרי תורה (ואפילו אין לו מה יאכל רק ע"י הדחק) (הגהות מיימוני פ"ו) ואפילו למכור ישן כדי לקנות חדש אסור אבל ללמוד תורה או לישא אשה מותר למכור אם אין לו דבר אחר למכור: הגה וה"ה לצורך פדיון שבויים מותר למכרו (גם זה שם ותוס' פ"ק דב"ב ואגודה שם) ועיין באלו הדינים בא"ח סימן קנ"ג שכתב לו סופר לכתוב לו ספר תורה או שקנאו והוא מוטעה והגיהו הרי זה כאלו כתבו (ב"י בשם נ"י) אבל לקחו כך ולא הגיה בו דבר הוי כחוטף מצוה מן השוק (טור בשם ריב"ל פרק הקומץ) ואינו יוצא בזה: האידנא מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיהן ולא ימכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה:

27) ש"ך סק"ה. האידנא כו'. כתב הפרישה נראה דה"ק הרא"ש שהמ"ע נאמר דוקא באלו ולא בס"ת דדוקא בימיהם שהיו לומדים תורה שבעל פה שלא מן הכתב כ"א ע"פ היו צריכין ללמוד מס"ת המתויגת כהלכתה ומדוייקת בחסרות ויתרות ופסקי הטעמים כו' אבל בזמנינו זה שנעשה לנו היתר לכתוב ספרים דפין דפין כל אחד בפני עצמו א"כ למה לנו לזלזל בכבוד ס"ת בחנם ללמוד מתוכו שלא לצורך נמצא בדורות הללו שאין לומדין מתוכה ליכא בהן מצות עשה ע"כ וכן נראה עיקר כהרא"ש ודלא כהב"י וב"ח שכתבו שדעת הרא"ש דודאי איכא מצות עשה בכתיבת ס"ת אפי' בזה"ז אלא שיש ג"כ מצוה לכתוב חומשי התורה ומשנה וש"ס ופירושיהן. מיהו גם העט"ז ומ"מ ריש הלכות ס"ת נמשכו לדברי הב"י:

28) לקוטי שיחות חלק כג שם. און דאס איז די הסברה פון די צוויי דיעות הנ"ל בנוגע קיום מצות כתבו לכם ווען מאיז דאס מקיים מיט א ספר תורה: שיטת הרמב"ם

שלאח"ז. ס'איז נאר וואָס בדורות הראשונים" האט מען די מצוה מקיים געווען דורך כתיבת ספר תורה, וואָס ווען כתבו בידו" איז ביי אים די קבלת התורה אין אָן אופן פון שלימות הרי הוא כאילו קבלו מהר סיני", אַז ס'איז ענלעך צו דעם קבלת התורה בפעם הא', אַזוי אַז דאָס האט געבראַכט דעם לימוד ושמירת המצות בשלימות. אבער מעין זה איז דאָס דא בכל זמן ובכל מקום, ווען אַ איד קויפט ספרים און לערנט אין זיי. מכל הנ"ל איז אויך מובן ווי וויכטיק עס איז די השתדלות אַז יעדער איך זאָל האָבן ספרים אין זיין הויז - ומה טוב אַ בית מלא ספרים - אַבער עכ"פּ מוזן זיך ביי אים געפינען די יסוד ספרים: (סידורים) חומשים (תנ"ך) משניות ספרי פסקי דינים וכו', און עס זאל זיין דער ולמדה אין זיי, שימה בפיהם.

29 רמ"א יו"ד שם. ראה הערה 25.

30 מנחות ל עמוד א. וא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני אמר רב ששת אם הגיה אפי' אות אחת מעלה עליו כאילו כתבו

רש"י ד"ה כחוטף מצוה - ומצוה עבד אבל אי כתב הוה מצוה יתירה טפי:

ביאור הגר"א שם. האידנא כו'. שעיקר הכתיבה משום ללמוד בה וכמ"ש ועתה כתבו כו' ולמדה כו' ולדידהו לא חיתה נכתבת אלא תורה שבכתב כמ"ש בפ' הנזקין (ס' ב') ובתמורה דברים שבע"פ כו': **(ליקוט) האידנא כו'.** עבב"י וכ"כ המ"מ וכן עיקר וכ"כ ט"ז (ע"כ):

ט"ז שם סק"א. מצות עשה כו'. שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת פי' כל התורה עד גמר השירה של האזינו שהוא כל התורה ואיתא בגמרא הביאה הטור הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה מן השוק כתבו או שהגיה בו אפילו אות אחת כאילו קבלה מהר סיני. ופירש נמוקי יוסף כחוטף מצוה שאין לו שכר גדול כמו שטרח בכתיבתה ויש מקום למדת הדין לחלוק ולומר אלמלא שבא עליו בטורח לא היה עושה אותה כתבה הוא בעצמו או שכר סופר לכתבה וטרח בתיקון הקלפים ולסבול עול סופר עד שנכתב כאילו קבלה יש למדת הרחמים לומר כמו שטרח לזה כן היה טורח ללכת במדבר לקבלה מהר סיני אפילו מוטעה אות אחת ותקנו כאלו כתבו שיש למדת הרחמים לומר כמו שתיקן זה כך אם היה מוצא

והרמ"א איז, אז וויבאלד די מצוה איז פארבונדן מיט דער קדושה פון כתיבת ס"ת, און די קדושה איז מחייב די תנאי המעשה - כתיבת הס"ת, ווערט אט די מעשה (ניט נאָר אַ פרט אין דער חפצא, אין קדושת ס"ת, נאר אויך) אַ חלק פון דעם קיום המצוה פון כתבו לכם. און דעריבער, ווען ער איז מקיים די מצוה המוטלת עליו, מיט שרייבן אַ ס"ת, דארף זיין די מעשה המצוה, דורך כתיבת ס"ת, אַדער מגיה זיין אַ ס"ת, שהי' מוטעה דורך זיין פעולה ווערט נגמר ונשלם דער כתבו לכם. אַבער לקחו כך ולא הגיה בו דבר, איז ער ניט יוצא. משא"כ לדעת רש"י והנמוקי"א איז די קדושת הס"ת ניט אַ חלק פון דער מצוה פון כתבו לכם [די תנאים זיינען נאר אויף פועלין קדושת ס"ת] ובמילא איז אויב די קדושה איז שוין דא - איז אויך בס"ת מספיק ווען קנאו לקחו (מן - השוק). לפ"ז איז מובן אַז דאָס וואָס האידנא מצוה לכתוב חומשי התורה ומשנה וגמרא ופירושיהן, מיינט עס ניט (אפילו אויך לדעת הרמ"א), אַז דאָס מוז זיין באופן פון כתיבתו אַדער בשליחותו אַדער דורך מגיה זיין דעם ספר, ווייל אַט די ספרים מצד ענינם פאדערן ניט אַז ביי זיי זאל זיין דוקא מעשה אדם, עס קען זיין מעשה קוף (מכונה) - אבי זי איז כתובה איז דא וכשלימותו ולמדה שימה בפיהם. ול' הרא"ש והשו"ע כותבים די חומשים - ווייל דער מקור הדין ויסודו איז כותבים ס"ת - אבער עס איז דון מינה ואוקי באתרא. עפ"ז קומט צו הסברה וביאור באופן קיום מצות ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" ווי מ'איז דאָס מקיים האידנא: וי"ל דוגמא - כשם ווי אין דער מצוה פון לימוד התורה איז דאָך היינט ניט דער סדר אַז מען זאָל אַפּלערנען כל התורה (ההלכות) כולה, און דערנאָך ערשט לעיין ולפּלפל כו' עד"ז איז בנוגע צום קיום מצות כתבו לכם את השירה הזאת האידנא, אז דאס מיינט ניט אַז ער איז מחוייב צו שרייבן אַליין (אַדער קויפן) און אַלע ספרים (חמשה חומשי התורה משנה גמרא ופירושיהן), און אַז נאָר דאָן איז מען מקיים די מצוה - וואָס פירושיהן איז אַ ריבוי גדול ומעשה רב מ'זעט בפועל די ספרים וואָס רוב אידן ככולם האָבן זיינען ניט מכל סוגים הנ"ל וכו'. עפ"ז איז מובן וואָס די גמרא זאגט כתבו מעלה עליו הכתוב כאילו קבלו מהר סיני, און דער רמב"ם ברענגט דאָס אַראָפּ אויך אין ספר הלכה שלו, וואָרום דאָס איז דער גדר פון מצות ועתה כתבו לכם" אַן ענין ומעין קבלת התורה וואָס קומט דורך זיין עשי', דורך זיין שרייבן און צוגרייטן די ספר תורה (אַדער דורך קויפן די ספרים הנ"ל מממונו), און דורך ולמדה"

טעיות רבות היה מתקן אותם עכ"ל ואיתא בתוס' בהקומץ רבה אות אחת פ"ב בס"ת שלקחו מן השוק לא נחשב עוד כחוטף מצוה שהיה אצל חבירו [בעבירה] שהיה משה [ספר] שאינו מוגה ומעלני על זה כאלו כתבו עכ"ל ומ"כ על זה ולפי זה הקונה ס"ת מיד עובד כוכבים שלקח מישראל לאו כחוטף מצוה אלא כאלו כתבה עכ"ל ורמ"א הביא זה בסמוך וכתב דמה שכל כחוטף מן השוק ואינו יוצא בזה הוא נגד דברי רש"י שכתב דאם לקחה מצוה עביד ואם כתבה הוי מצוה טפי:

31) לקוטי שיחות חלק כג שם עמוד 21. וי"ל הביאור בזה: פון דעם וואָס גלייך נאכדעם כתבו לכם גו"א איז דער פסוק ממשיך אַז די (תכלית ה)מצוה איז ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם" און ווי ס'איז אויך מובן פון דעם גאנצן המשך הפרשה, אַז ענינה פון כתיבת ספר תורה איז בכדי עס זאל זיין שימה בפיהם, אז די תורה זאל ביי זיי ווערן לעד אויך אין דעם זמן ווען וניאצוני והפר את בריתי - דערפון לערנט ארויס דער רא"ש, אַז דער ענין פון כתבו לכם איז ניט דער עצם גדר המצוה, נאר בלויז אַ חוב פּרטי אין דער מצוה. [וי"ל דוגמא לזה: די תורה זאגט ביי מצות מזוזה וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך, כאטש דער גדר המצוה איז (ניט כתיבת המזוזה, נאָר) לקבוע] מזוזה דער גדר המצוה איז, ובהקדם - עס איז דא די מצוה פון לימוד התורה ויתרה מזה ות"ת כנגד כולם און אין דער מצוה איז דער עיקר וויסן כל ההלכות פסוקות בטעמיהן און דאָס איז חייב הוא מה"ת און ביז אין אַן אופן אַז שנונים ומחודדים בפּיך און משיב לו מיד וכו' - איז דאָך שוין דא למדה שימה בפיהם אויפ'ן בעסטן אופן, קומט בפ' וילך אַ ספעציעלע מצות עשה מה"ת אַז מען זאָל טאָן אַ מעשה (כתיבה) צו באַקומען אַ (ספר) תורה שבכתב און לערנען אין דער תורה (ואולי י"ל הטעם ווייל דורך דעם איז דער לימוד לייכטער און טיפער (אותיות מחכימות), זיכער פון אַ טעות, ווייל הלומד מן הספר לא במהרה הוא משכחי, מ'קען חזר'ן בכל עת וכו', וואָס דאָס אַלעס באַוואָרנט כדבעי דעם והפר גו'); און בזמן אמירת הציווי איז די מעשה (כתיבה) געווען פאַרבונדן ואפשרי נאָר דורך לימוד אין אַ ס"ת, תורה שבכתב (וואָרום אר"י הוא דרביע עלי, אויפ'ן גברא - תושבע"פ האט מען דאָן ניט געטאַרט פאַרשרייבן, דברים שבע"פ אי אתה רשאי לכותבם"). דורך דעם (אר"י דרביע) קומט צו אַ זייטיקע זאָך ניט מצד דעם ענין דין פון ולמדה .. שימה בפיהם, נאָר מצד די דינים ווי אַזוי ווערט אַ ספר - אַ ספר תורה: עס דאַרף זיין שרטוט, לשמה, בכתב אשורי און בלשון

הקודש וכו' דערפאר בנוגע לפועל מוז דער כתבו לכם זיין אַ כתיבה מיט פרטי דינים הנ"ל. אַבער האידנא ווען מצד עת לעשות לה' הפרו תורתך האט מען פאַרשריבן אויך תושבע"פ, און דער לימוד בכדי לידע פ"י המצות והדינים על בוריים איז ניט פון אַ ספר תורה, נאר פון די פאַרשריבענע חומשי תורה משנה וגמרא ופירושיהן, איז די מצוה פון כתבו" (די מעשה) פאַרבונדן מיט די ספרים; און ביי זיי איז ניטא קיין דין שרטוט וכו' די פרטי דינים וואָס זיינען דא אין אַ ס"ת, איז בהתאם לזה ביי קיום המצוה דורך זיי דארף זיין ומספיק אַ מעשה וועלכע מאַכט זיי פאַר ספרים דורך וועלכע עס קען זיין ולמדה שימה בפיהם מתוך הכתב. וי"ל דוגמא לזה על דרך דון מינה ואוקי באתרא.

31) יבמות עה עמוד ב. מַתְנֵי' מַמְזַרִין וְנִתְיָנִין אֲסוּרִין, וְאִיסוּרֵן אִיסוּר עוֹלָם. אַתְּד זְכָרִים וְאֶתְד נְקֵבוֹת. גַּמ' אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: מַמְזַרְת לְאֶתֶר עֲשָׂרָה דוֹרוֹת מוֹתֶרֶת. יְלִיף "עֲשִׂירִי" "עֲשִׂירִי" מַעֲמוּנִי וּמוֹאָבִי. מָה לְהֵלֵן נְקֵבוֹת מוֹתֶרוֹת — אַף פֶּאָן נְקֵבוֹת מוֹתֶרוֹת. אִי: מָה לְהֵלֵן מִיָּד, אַף פֶּאָן מִיָּד! כִּי אֶהְיֶה גְזִירָה שְׁנָה, מַעֲשִׂירִי וְאִילָף. וְהֶאֱנַן תַּנּוּ: מַמְזַרִים וְנִתְיָנִין אֲסוּרִין, וְאִיסוּרֵן אִיסוּר עוֹלָם, אַתְּד זְכָרִים וְאֶתְד נְקֵבוֹת! לֹא קִשְׁיָא: הָא פֶּמָאן דְּאָמַר דּוֹן מִינָה וּמִינָה. הָא פֶּמָאן דְּאָמַר דּוֹן מִינָה וְאִוקִי בְּאַתְרָא.

רש"י ד"ה הא כמאן דאמר דון מינה ומינה-פלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע בהעור והרוטב {חולין קכ:-והא דתנן דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סיתוונות ושאר מיני פירות של תרומה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ור' יהושע פוטר במאי פליגי בדון מינה ומינה ובדון מינה ואוקי באתרה קמיפלגי דר' אליעזר סבר דון מינה ומינה מה בכורים משקין היוצא מהן כמותן אף תרומה נמי משקין היוצא מהן כמותן ומינה מה בכורים אפי' שאר מינין אף תרומה נמי אפילו שאר מינין ורבי יהושע סבר דון מינה מה בכורים משקין היוצאין מהן כמותן אף תרומה משקין היוצאין מהן כמותן ואוקי באתרה מה משקין דקדשים בתרומה תירוש ויצהר אין מידי אחרינא לא אף משקין היוצאין מהן כמותן תירוש ויצהר אין מידי אחרינא לא-}: **דון מינה ומינה** - כי גמרינן מילתא ממילתא בג"ש גמרינן לה כולה מילתא מינה: דון מינה ואוקי באתרא - למאי דצריכי גמרינן למאי דלא צריכינן מוקמינן באתרא. והכא מאי גזרה שוה איכא בממזר לא כתיב עד עולם ובעמוני ומואבי כתיב עד עולם וילפינן ממזר מעמוני בג"ש כדתיני בספרי דבי רב נאמר כאן עשירי ונאמר למטה עשירי מה עשירי האמור למטה עד

עולם אף עשירי האמור כאן עד עולם: ר"ל סבר כמאן דאמר דון מינה ומינה מה להלן עד עולם אף כאן עד עולם ומינה מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן זכרים ולא נקבות מדור עשירי ואילך הוא דגמרינן דהא כל עשרה לא איצטריכו לן למילף בג"ש: ותנא דיזן סבר לה כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא דון מינה מה להלן עד עולם אף ממזר עד עולם ואוקי באתרא כדמעיקרא י' דורות דקרא אחד זכרים ואחד נקבות דכתיב ממזר מום זר הכי נמי עד עולם דמייתנין בג"ש אחד זכרים ואחד נקבות כך שמעתי וכן עיקר ויש שמפרש לה בלשון אחר:

33) בית יוסף שם. וכתב א"א ז"ל שזזה לא נאמר אלא לדורות הראשונים וכו' אבל האידינא שכותב ס"ת ומניחים אותו בב"ה וכו' עד אם לא ללמוד תורה ולישא אשה בהל' ס"ת ויש לתמוה היאך בא הרא"ש לפטור לאדם ממצות כתיבת ס"ת ולהחליפה בחומשים ומשניות וממרות ופירושיהן שהרי לא תלה טעם החילוק בין דורות הראשונים לדורות הללו אלא שבדורות הללו אין לומדים בהן אלא מניחים אותם בב"ה לקרות בהם ברבים וא"כ הול"ל שגם עכשיו חייבים לכתוב ס"ת וילמדו בהם כשם שהיו לומדים בדורות הראשונים לא לפטרם ממצות כתיבת ספר תורה לכך נ"ל שלא בא אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים ומשניות וגמרות ופירושיהם ואיסור מכירתן שג"ז בכלל מצות כתיבת ספר תורה ושזה יותר מצוה מלכתוב ספר תורה ולהניחו בב"ה לקרות ברבים אבל לכתוב ספר תורה לקרות בו הוא ובניו פשיטא דגם האידינא זהו עיקר קיום מ"ע שהרי הוא נוהג בו כמו שהיו נוהגים בדורות הראשונים וכתב רבינו ירום על דברי הרא"ש שכ"כ הגאונים:

ב"ה שם. וכתב הרא"ש שזזה לא נאמר אלא בדורות הראשונים בה' קטנות ריש הלכות ספר תורה כתבו כך וכתב ב"י דגם הרא"ש מודה דעיקר קיום מ"ע אף האידינא הוא לכתוב ספר תורה ולקרות בה בצבור בב"ה אלא שבא לחדש דאף בכתיבת חומשים ומשנה ותלמוד ופירושיהם איכא מ"ע כדי ללמוד בהם הוא ובניו וגם שלא למכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה וקשה דבריש פרק בני העיר כתב הרא"ש דיחיד שמכר ספר תורה שלו יכול להשתמש בדמיו כי לדעתו הוא מוכרו וכ"כ רבינו בא"ח סימן קנ"ג וכן כל יחיד בשלו יכול למכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצה אפילו ספר תורה או בית הכנסת עד כאן לשונו וקשה דבמאי מיירי דאי במכרו ללמוד תורה או להשיאו אשה פשיטא שיכול להשתמש בדמיו שהרי לדעת כך נתנו רשות למכרו ואי

בעבר ומכרו שלא ללמוד תורה ולישא אשה אמאי יכול לעשות בדמיו מה שירצה דלא דמי למכרו זט"ה במא"ה דשרי אפ"י למשתי ביה שיכרא דשאני התם דנמכרו בהיתר וכך הקשה בית יוסף בא"ח סימן קנ"ג ותיירץ דהרא"ש ורבינו סבירא להו כראב"ה דמחלק בין רבים דאסורים למכור ספר תורה ובין יחיד דשרי למכור והא ליתא שהרי הרא"ש בפרק בני העיר כתב אחר כך בסתם לא ימכור אדם ספר תורה אף על פי שא"צ לו דמשמע אפ"י יחיד נמי לא וכן מדברי רבינו כאן בסימן זה מבואר דהכי סבירא ליה כדפרישית לעיל אלא נראה לפע"ד דהרא"ש ורבינו בא"ח לא מיירי אלא במוכר ספר תורה מפני דוחקו דרשאי למוכרו מפני חייו כדפרישית לעיל ולשם קאמרי הרא"ש ורבינו דרשאי להשתמש בדמיו כל מה שירצה ואשמעינן דאף ע"ג דלאו ש"ד למוכרה דאינו רואה סימן ברכה לעולם ואם היה רוצה היה רשאי להתפרנס מן הצדקה אפ"י הכי כיון דליכא איסורא במכירתה רשאי להשתמש בדמיו כל מה שירצה והכי נקטינן:

ט"ז סק"ד. האידינא מצוה כו'. וכו"כ הטור בשם הרא"ש ופירש ב"י דלא בא לפטור אותנו מכתבת ס"ת דאדרבה יש גם לנו לכתוב וללמוד בה אלא בא לומר שיש מצוה גם בכתיבת ספרי' אלו ובדרישה חולק עליו דאין לנו ללמוד מס"ת ולזלזל בכבודה דדוקא בדורות הראשונים היו מוכרחים לכך שהיה אסור להם לכתוב דפין דפין אלא כולם בגלילה וגם היו דורשין קוצי האותיות בס"ת משא"כ עכשיו ועל כן אין לנו המצות עשה הזאת לכתוב ס"ת אלא בכתיבת שאר ספרים ע"כ ואף שלפי משמעו' הלשון של הרא"ש משמע יותר כדברי הדרישה מ"מ נכונים דברי ב"י דהיאך נבטל מצות עשה של ועתה כתבו לכם בחילוף הדורות

34) שו"ת שאגת אריה סימן לו. וגמרא ופ"י להגות בהם הוא ובניו. ומצות כתיבת התורה הוא כדי ללמוד בה דכתיב ולמדה את בני' שימה בפיהם וע"י הגמ' ופ"י ידע פ"י המצות והדינין על בוריין לכן הן הן הספרים שאדם מצווה לכותבן ע"כ. וכו' הב"י שכ"כ ה"ר ירוחם בשם הגאונים מ"מ תמה הב"י עליהם על שהחליפו מצות כתיבת ס"ת בגמ' ופ"י ואי משום שעכשיו מניחין אותה בב"ה כהל"ל שגם עכשיו חייבין לכתוב ס"ת וילמדו בהן ולא לפוטרו מכתבת ס"ת. ומסיק הב"י שלא באו אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים וגמ' ופ"י שגם הם בכלל מצות כתיבת ס"ת וזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחה בב"ה לקרות ברבים אבל לכתוב ס"ת לקרות בה זהו

עיקר מצות כתיבת ס"ת גם האידנא עכ"ד. וכן נ"ל עיקר דע"כ א"א לפטור עכשיו ממצות כתיבת ס"ת מפני שאין לומדין בה דאטו טעם מצות כתיבת ס"ת משום כדי ללמוד בה היא דא"כ אם יש לו ס"ת בשום ענין שיהיה כיון שיכול ללמוד ממנה קיים מצוה זו א"כ אמאי אמר רבא אף על פי שהניחו לו אבותיו לאדם ס"ת מצוה לכתוב משלו הרי יכול ללמוד מס"ת זו שהניחו לו אבותיו. אלא וודאי עיקר המצוה הוא שיהא לו ס"ת שכתבה הוא בעצמו משלו וכיון דזהו עיקר המצוה אין לחלק בין דורות הקודמים לאלו. ובזה נדחין דברי הפרישה שמביא הש"כ דדוקא בימיהם שהיו לומדין בע"פ היו צריכין ללמוד מס"ת אבל בזה"ז שנעשה לנו היתר לכתוב ספרים דפין דפין כ"א בפ"ע א"כ למה לנו לזלזל בכבוד ס"ת חנם ללמוד מתוכה שלא לצורך נמצא בדורות הללו שאין לומדין מתוכה ליכא בהם מ"ע וכ"נ עיקר ע"כ דליתא דא"כ אם הניח לו אביו ס"ת אמאי מצוה לכתוב משלו וכדאמרן מ"מ יכולני לפטור מדין אחר ממצות כתיבת ס"ת בזה"ז משום דאפילו בימי אמוראים לא היו בקיאים בחסרות ויתירות כדאמר ליה רב יוסף לאביי בפ"ק דקדושין (ד' ל) אינהו בקיאים בחסרות ויתירות אנן לא בקיאינן. והרי ס"ת שחסר או יתר אפילו אות א' פסולה א"כ אין בידנו לקיים מצוה זו. ואף על גב דא"ר אף על פי שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו לאו משום שהית' מצוה זו נוהגת בימיו אלא דינא קמ"ל כמו סדר קדשי' דגמרינן משום דרוש וקבל שטר. ומ"מ הדבר ברור דמ"מ מדרבנן חייב לכתוב ס"ת בזה"ז מט"א דאל"כ היתה תורה משתכחת מישראל והא מה"ט שרו רבנן אפילו בימי אמוראי לכתוב מילתא חדתא ור"י ור"ל מעיינו בס' אגדתא בשבתא כדאמר רפ"ג דמסכת תמורה (ד' יד) והאידנא הותר לכתוב תורה שבע"פ וכולהו מטעמא דלא לישתכח תורה מישראל. וכיון דע"כ צריך לכתוב חמשה חומשי תורה ראוי לכתוב כדיני קדושת ס"ת לכ"ד ולה"ט אם הניחו לו אבותיו ס"ת א"צ לכתוב משלו כיון שמ"מ יש לו ס"ת ללמוד ממנה תו ל"צ לכתוב יותר וכיון דאיכא לאפלוגי בין דורות ראשונים שבימי אמוראי לדורות אלו מה"ט שכתבו הגאונים והרא"ש א"כ אפי' מדרבנן בטלה מצות כתיבת ס"ת בדורות הללו אבל אלו היינו בקיאים בחסרות ויתרות והיה מ"ע של כתיבת ס"ת נוהג מה"ת לא היה טעם זה מספיק לבטל מ"ע של תורה דודאי מצוה זו בפ"ע היא ולא מטעם מצות ת"ת היא וכמש"כ אלא כיון דאין אנו בקיאים בחסרות ויתירות ובזה"ז נתבטל מ"ע זו מה"ט ואין לנו לחייב אלא משום מצות

ת"ת כדי שלא ישתכח תורה מישראל כ"ז ל"ש אלא בימי החכמים אבל לא בזה"ז מה"ט שפי' הגאונים. ומה"ט יש לצד קצת לפטור את הנשים בזמן הזה ממצות כתיבת ס"ת לגמרי. כנ"ל:

ברכי יוסף יורה דעה סימן רע דין ב. האידנא מצוה לכתוב חומשי תורה וכו'. הרב באר שבע (בסופו, בבאר מים חיים סי' טז) נשתומם מאד על שנמנעין לקיים מצות כתיבת ס"ת בזמן הזה. ובספר חוט השני דף כ"ג ע"ב כתב על הרב באר שבע וז"ל, ובלי ספק שנעלמו ממנו דברי הרא"ש (הל' ס"ת סי' א) שהביאם הטור סימן ע"ר, ותפסם מהרו"ך כפשטם בפרישה, ואף דהב"י וב"ח תמהו ופירשו, מ"מ לולי דאשתמיטתיה לא הוה משתמיט מלזכרם. עכ"ל. ולי יראה דהרב באר שבע הוה נקיט דברי הרא"ש כדפרשינהו מרן בב"י, דמעולם הרא"ש לא עקר מצות כתיבת ס"ת, אלא שכלל בזה הש"ס וכו', ואמטו להכי לא חייש להזכירם, כי דברי הרא"ש קיימי אדוכתייהו בריש הלכות ס"ת {ו} בטור, והוה קול ושוברו עמו, דשם ביאר מרן דעת הרא"ש דמצות כתיבת ס"ת כדקאי קאי, ולא אשתמיט מהרב באר שבע דברי הרא"ש, שהרי בתשובה שהשיב למה ששאלוהו אם יש סמך לישב בשוה עם הספרים, הביא דברי הרא"ש הנז' בצביבונם ובקומתם, כמ"ש בבאר שבע דפוס ויניציא דף ק"ד ע"א (בשו"ת סי' לח). ע"ש. וספר פרישה ודרישה לא בא לדפוס בו בפרק, כנודע מסדר זמנים. וראיתי להרב ש"ך (ס"ק ה) שהסכים עם הרב פרישה, דהאידנא ליכא מצות כתיבת ס"ת, ונמשך אחריו פנים מאירות ח"ג סס"י כ'. ואינו מחוור, והעיקר כמ"ש הרב מרן בב"י, דגם עתה מצות כתיבת ס"ת כדקאי קאי. וכן הסכימו האחרונים. וכן מוכח מדברי גורי האר"י זצ"ל. וכן עיקר.

שו"ת חתם סופר שם. ראה הערה 3.

35) מנחת חינוך מצוה תרי"ג. והנה במנחות אמרינן דאם הגיה אות אחת כאלו כתבו וע"ש בתוס' דאקנה קאי ונראה דס"ל כרש"י דבקנה ג"כ מצוה עביד אך מצוה מן המובחר בכותב.

דעת קדושים סימן ער סק"ד. יש ס"ס לגבי התרשלו' מלכתוב לו ס"ה אף למ"ד שגם עכשיו המ"ע בס"ת לא בשאר ספרים ספק שמא אחר כל התרשלותו יקיים המצוה וכל ימיו שייך ספק זה...וספק שמא גם כשלא יתשל לא יגמור כתיבתו בחייו וה"ז כאלו לא התחיל בה.

37) רמב"ם הלכות תפילה רפ"א. כל מקום שיש בו עשרה מישראל צריך להכין לו בית שיפנסו בו לתפלה בכל עת תפלה ומקום זה נקרא בית הפנסות. וכופין בני העיר זה את זה לבנות להם בית הפנסות ולקנות להם ספר תורה נביאים וכתובים:

שם הלכות שכנים רפ"ו. כופין בני העיר זה את זה לעשות חומה דלתים ובריח לעיר ולבנות להן בית הפנסות ולקנות ספר תורה ונביאים וכתובים כדי שיקרא בהן כל מי שירצה לקרות מן הצבור:

טור או"ח ריש סימן קנ. כופין בני העיר זה את זה לבנות להם בה"כ ולקנות להם תורה נביאים וכתובים

שו"ע שם. כופין בני העיר זה את זה לבנות בה"ה ולקנות להם תורה נביאים וכתובים (וע"ל סי' נ"ה סכ"ב אם כופין זה את זה לשכור להם מגין):

חושן משפט ריש סימן קסג. בני העיר כופין זה את זה לעשות להם חומה דלתים ובריח ולבנות להם בית הכנסת ולקנות להם ס"ת נביאים וכתובים:

שו"ע שם. כופין בני העיר זה את זה (אפ"ל מיעוט כופין את המרובין) (רבי ירוחם גל"א ה"ו) לעשות חומה דלתים ובריח לעיר ולבנות להם בית הכנסת ולקנות ספר תורה נביאים וכתובים כדי שיקרא בהם כל מי שירצה מן הצבור:

הלכות תלמוד תורה לאדה"ז פרק ד הלכה יג. וכופין (תוספתא) בני העיר זה את זה - אפילו יחיד את הרבים - לקנות תנ"ך ולהניח בבית המדרש כדי שיקרא בהם כל מי שירצה מן הציבור - בימיהם, שלא ניתנה תורה שבעל פה ליכתב, ועכשיו (מגן אברהם סימן ק"ן) שניתה ליכתב - כופין לקנות גם תורה שבעל פה כולה שהם ספרי התלמוד והפוסקים ומדרש אגדות שילמדו בהם גדולים וקטנים וגובין לפי מומן. (עיין חושן משפט סימן קס"ג ובמהר"ם פדוואה סימן מב) ואפילו עם הארץ חייב ליתן לפי ממונו וגובין בכל מיני כפיות - כמו לשאר צרכי הרבים, ועיר גדולה שאין הספרים שבבית המדרש מספיקין, ויש ביטול תורה מחמת חסרון ספרים שאין נמצאים לקנות, ויש יחידים שיש להם ספרים הרבה - יש לבית דין (הרא"ש בתשובה ורמ"א בחושן משפט סימן רצ"ב) לכופם ולשאיל ספריהם לכל מי שיתן משכון שוה כשווי הספר על פי שומת בית דין שאם יתקלקל הספר ישלם הפחת על פי שומת בית דין (והוא הדין אפילו במקום שספרים מצויין לקנות אם איש עני הוא שאין ידו משגת לקנות, מחויב העשיר להשאיל לו על משכון

וכופין אותו. ולכך ראוי לכל ירא שמיים לקנות גמרות קנות הרבה כדי להשאיל לבני עניים. ואמרו חכמים (כתובות נ'): "צדקתו עומדת לעד", זה הכותב או קונה ספרים ומשאילן לאחרים:

38) ר"ה ז עמוד ב. תנאי נמי הכי: קרננות צבור הפאין באחד בניסן — מצנה להביא מן הקדש, ואם הביא מן הישן — יצא, אלא שחיסר מצנה. ויחיד שהתנדב משלו — פשריו, בלבד שימסרם לצבור. פשיטא! מהו דתימא: ליחוש שפא לא ימסרם לצבור יפה יפה, קא משמע לן.

פתחי תשובה יורה דעה סימן רע סק"ג. לכתוב לו ס"ת עיין בספר תורת חיים בסנהדרין דף כ"א שכתב ונראה דיחיד הכותב ס"ת לעצמו ונתנה לבה"כ לקרות בה בצבור ומקדישה לאו שפיר עביד דכיון שמקדישה הרי היא של הקדש ולא שלו היא ואינו יוצא בה י"ח וליכא למימר דבכתיבה לחוד תליא מלתא ז"א דיחיד שכתב ס"ת לעצמו ואח"כ נאבדה פשיטא שצריך לכתוב לו ספר תורה אחרת ולכן נראה שאין להקדיש ס"ת אא"כ כותב לעצמו אחרת עכ"ל ע"ש (וכן ראיתי בספר ברכי יוסף שכ"כ (בספר תשובת בית יהודה ח"א י"ד סימן כ"ג)) ועיין בספר בני יונה מהגאון מוהר"ר יונה לנד סופר שחולק עליו וסובר דאם נאבדה ממנו והיא מצויה באיזה מקום שיוצאים ידי מצות ועתה כתבו לכם ואפילו אם נקרעה או נשרפה קרוב הדבר שיצא ידי מצותה של כתיבה ומכ"ש אם הקדישה דיצא דמסתמא לא הקדישה אלא שתהא מיוחדת לקריאת הצבור אבל מצות הכתיבה אישתאר לעצמו ומ"מ יותר טוב שלא יקדישה והרי תהיה כולה שלו ע"ש. ועיין בספר פרדס דוד פרשת כי תצא שחולק גם כן על התורת חיים הנ"ל והוכיח מדברי הרמב"ם דיחיד שכתב ס"ת משלו ואח"כ נאבדה דיצא ואין צריך לכתוב אחרת ע"ש. (וכן בספר תורת נתנאל מהגאון בעל קרבן נתנאל שעל הרא"ש פרשת יתרו חולק על הת"ח וכתב עליו וז"ל ראה זה דבר חדש ואין אחד מהפוסקים שהזכיר דין זה. גם כל העולם כולו אין נוהגין כשנאבד מהם ספר תורה שיכתוב מחדש. ע"כ בדקתי אחריו ואעלה שלא כדבריו כו' והוכיח מהרמב"ם ג"כ כן ע"ש:

יסודי ישורון חלק ב עמוד צ. ובתורת חיים כתב (סנהדרין כ"א) דיחיד הכותב ספר תורה לעצמו, ומסרו לצבור לקרות בו, ומקדישו, לאו שפיר עביד, דכיון שמקדישו הרי הוא של הקדש ולא שלו הוא, ושוב אינו יוצא ידי חובתו וכן הוא דעת תשובת גינת ורדים הספרדי

(חח"מ כלל ג' סי' י"ז) ותשובה מהרש"ך (ח"ב סי' ח') והגאון מהרש"ם ז"ל דן בדבריהם והסכים לדעתם, (ראת שו"ת מהרש"ם חלק א סימן מח).

שם עמוד קמו. נתן ספר תורה לבית הכנסת א' ואחר זמן רוצה להציאו משם וליתנו לבית הכנסת אחר, ואנשי בית הכנסת מוחים בו, וטטענים שבודאי הקדישו לגמרי לבית הכנסת הזה, אולם הנותן טוען שנתנו לבית הכנסת הזה משום כי שם הי' מתפלל אז, ולכן הניחו שמה כנהוג. לספר תורה שהי' של אבותיו של ראובן, שאין הצבור יכולים להחזיק בו, וטעמו של דבר פירש המהרי"ק (שורש ע'), דלא שייך חזקה בספר תורה דמתחלה על מנת כן נתנוהו שיקראו בו ברבים ושיהי' מונח תמיד. בבית הכנסת עד יום פקוד אותו הבעלים, אולם המהרש"ל (שו"ת סי' ט"ז) כתב, שאינו מהימן אם לא הביא ראיה לדבריו שלא אקדשו, דחזקה שהוא הקדישו, והוי הוא המוציא, ועליו להביא ראיה, והטו"ז (שם ס"ק ט"ו) הביא ב' דעות, וכנראה שהסכים לדעת המהרי"ק, (ראה ג"כ ש"ך יור"ד סי' רנ"ס סק"ו).

41 מפענח צפונות פרק ד ס"ב וס"ד. ראה בסוף.

לקוטי שיחות חלק יח עמוד 112. דער חידוש וואָס איז דא אין דער פלוגתא ביי פסח, וואָס דערפאר קען מען עס ניט אָפּלערנען פון די אנדערע פלוגתות הנ"ל: ווי גערעדט פריער בארוכה, איז לכולא עלמא האט קרבן פסח אין זיך ביידע גדרים, סיי פון ציבור און סיי פון יחיד. און דעריבער וואָלט מען געקענט זאָגן אַז אין דעם פאל איז ר' יאשי' מודה צו ר' יונתן אַז עס איז ניט אַן ענין של ציבור, און אזוי אויך להיפך: עס קען זיין אַז ר' יונתן איז מודה צו ר' יאשי' אַז עס איז ניט אַן ענין פון יחיד. דער ענין הנ"ל אין קרבן פסח (אַז עס האט גדרים פון יחיד און ציבור) וועט מען פארשטיין קלערער לויטן הסבר אינעם גדר הציבור - וואס מ'קען עס זאָגן אויף צוויי אופנים: (א) עס ווערט בטל די מציאות פון יחידים און עס ווערט אַ מציאות חדשה לגמרי, אַ מציאות אחת פון אַ ציבור (בדומה צו דער מציאות פון אַ יחיד). (ב) ציבור מיינט ניט אַ מציאות אחת לגמרי, נאָר אַ צירוף פון אַ ריבוי יחידים - ע"ד ווי דער גדר פון ברב עם הדרת מלך, וואו דער מכון איז ניט אַז זיי ווערן אַ מציאות אחת, ווייל אדרבה, דא איז נוגע דער ריבוי: וואָס מער דער רב אַלץ מער איז עס מוסיף אין דעם הדרת מלך. וי"ל אַז דאס איז דער גדר הציבור ביי פסח: ס'איז ניט קיין קרבן ציבור וואו דער כלל ישראל ווערט איין

מציאות, נאָר וואו אַלע אידן (ציבור) בלייבן אַ מציאות פון (ריבוי) יחידים (אַדער עכ"פּ פון שלש כתות).

לקוטי שיחות חלק לג עמוד 110. ויש לומר הביאור בזה: כוונת רש"י (שיש להם חלק בתמידי צבור) בפשטות היא - דכיון שכל ישראל נתנו מחצית השקל שמהם קנו קרי בנות ציבור (כמפורש בפרש"י לעיל) נמצא, שיש לכא"א מישראל חלק בקרבנות ציבורי. ואף שצריכים למוסרו לציבור יפה יפה", כדי שתהא נעשית מציאות חדשה דממון ציבור וחלות דקרבן ציבור, ולא השתתפות של כמה יחידים - מ"מ כיון שהמציאות של צבור וקופת הצבור נוצרה ע"י נתינת מחצית השקל דכל איד, א"א שתתבטל ותעקר לגמרי שייכות היחיד להקרבניי (שהיא ע"י מחצית השקל שנתן, שזוהי מצותו הפרטית, ובפרט שנתנת מחצית השקל היתה לכפר על נפשותיכם), ובלשון אדה"ז הנ"ל דגם לאחר שנתעלה למעלה למעלה להיות גדר של צבור, מ"מ לא נעקר לגמרי מכל וכל המעלה (והקדושה) שנפעלה על ידי נתינת היחיד, ולכן אפשר לומר בזה שיש להם חלק בתמידי ציבור.

מפענח צפונות פרק א ס"ה. ראה בסוף.

42 רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן רע סק"א. ואינו רשאי למכרו. בתורת חיים כתב דאין לו להקדיש הס"ת לצבור א"כ כותב אחרת לעצמו דכיון שמקדישה הרי היא של הקדש ולא שלו ואינו יוצא בזה ידי מצות עשה כתבו לכם עיין שם משמע דמפשט פשיטא ליה להת"ח דאם יש לו ס"ת בשותפות דאינו יוצא בזה דהא כשמקדיש לצבור גם הוא שותף בו. וע' בספר פרדס דוד (פ' תצא):

פתחי תשובה שם סק"א. כל איש. עיין בתשובת בית אפרים חי"ד סימן ס"ב לענין כתיבת ספר תורה בשותפות אס יוצאין ידי חובתה ע"ש ועיין בספר פרדס דוד מהרב דוד דישבעק ז"ל לפרשת כי תצא שגם הוא ז"ל נסתפק בזה דדלמא בען כולו משלכם להוציא שותפות כמו דאיתא גבי אתרוג במסכת ב"ב דף קל"ז עיין שם (ואף דבא"ח סימן תרנ"ח ס"ז בהג"ה כתב ודוקא שלא קנו לצורך מצוה כו' שאני התם דכל אחד אינו צריך לו רק בעת נסילחו לצאת בו משא"כ הכא דכל אחד צריך שיהיה הס"ח שלו בכל עת ובכל שעה ופשוט הוא) וחמה מאד על מנהג העולם דפשוט הוא בעיני כל בחברות שכותבין ס"ת בשותפות דכל אחד יוצא בו ושוב כתב להוכיח קצת כמנהג העולם דיוצאין בשותפות ע"ש.

יסודי ישורון שם עמוד צב. האחרונים האריכו בדבר אם יוצאים מצוח כתבו לכם את השירה הזאת בספר תורה של שותפין, ובשו"ת בית אפרים (סי' ס"ג) דן בזה ודעתו נוטה שאין יוצאין בשותפות, אולם הגאון בעל אור שמח ז"ל נוטה לומר שבאם הוא בשותפות עם מי שאינו בר חיובא אינו יוצא, אף דהספר תורה כשר, מ"מ אינו מקיים מצות כתיבת ספר תורה.

43) שולחן ערוך סתרנ"ח ס"ז. שותפים שקנו לולב או אתרוג בשותפו' אין א' מהם יוצא בו ידי חובתו ביום הראשון עד שיתן לו חלקו במתנה: הגה ודוקא שלא קנו לצורך מצוה אבל אם קנו לצורך מצוה יוצאים בו מסתמא דאדעתא דהכי קנאוהו (המגיד):

44) רשב"ם ב"ב קל"ז עמוד ב ד"ה יצא - דקרינא ביה לכם שהרי כולו שלו הוא:

או"ח שם ס"ט. מה שנוהגים במקום שאין אתרוג מצוי שכל הקהל קונים אתרוג בשותפות הטעם מפני שכיון שקנאוהו לצאת בו מסתמא הוי כאלו פירשו שכל הקהל נותנים חלקם לכל מי שנוטלו לצאת בו על מנת שיחזירוהו להם: הגה וגובין מעות אתרוג לפי ממון דהדור מצוה מונח טפי על עשירים מעל עניים ואשה פטורה מליתן למעות אתרוג הואיל ואינה חייבת בו [תשו' מהרי"ל סי' קי"ד] וכל אדם ישתדל ויהא זריז במצוה לקנות לו אתרוג ולולב לבד כדי לקיים המצוה כתקנה [הגהות מיימוני סוף הל' לולב]:

שדי חמד כללים מע' הל' כלל קמא אות נא. ראה בסוף.

46) קו"א להלכות ת"ת שם. הנה המג"א בסימן ק"ן, ודאי לא סבירא ליה כמו שכתוב הסמ"ע בסימן קס"ג, לחלק בין זמנם לזמן הזה. ואין לומר דסמ"ע מיירי דוקא בנביאים וכתובים, חדא דמאי שנא, ותו דמסיק ומכל מקום משום ביטול תורה כו' כמ"ש הרא"ש כו', והתם מיירי בכל הספרים ולא בבעלי מקרא לחוד. ומיהו היינו דוקא במאי דמפורש בתוספתא לכפות כל בני העיר כמו בית הכנסת דנגבה מכל בני העיר לפי ממון, אבל לכוף היחידים להשאיל לא מסתברא לכופם כשמצוי לקנות ואין קונה, מי שידו משגת וסומך על ספרים [של] היחידים שישאילום. ולזה נתכוין רמ"א סוף סי' רצ"ב, ששינה לשון הרא"ש בתשובה שכתב סתם חסרון ספרים, ורמ"א פירש וכתב שאין ספרים נמצאים, רצה לומר מלשון מצויים:

48) כתובות קו עמוד ב. איתבייה: "ויככולתם הביאו לפני המלך ויהינע (הפיהו) את שְׁאָר הַכֶּסֶף וַיַּעֲשֶׂהוּ כְּלִים לְבֵית ה' כְּלֵי שְׂרָת וְגו'!" אָמַר לִיה: דַּאֲקָרְיֵיךְ כְּתוּבֵי לֹא אַקְרְיֵיךְ נְבִיאִי, "אֲדָּ לֹא יַעֲשֶׂה בֵּית ה' סְפוֹת וְגו' כִּי לַעֲשִׂי הַמְּלָאכָה יִתְנַהוּ". אִי הָכִי, קָשׁוּ קְרָאִי אֶהְדְּדִי! לֹא קָשִׂיא: כָּאֵן שְׁגָבוּ וְהוֹתִירוּ, כָּאֵן שְׁגָבוּ וְלֹא הוֹתִירוּ. וְכִי גָבוּ וְהוֹתִירוּ מֵאִי הָנִי? אָמַר רַבִּי אֶבְיָה: לֵב בֵּית דִּין מִתְנָה עֲלֵיהֶן, אִם הוֹצְרָכּוּ — הוֹצְרָכּוּ, וְאִם לֹא — יְהוּ לְקַלֵּי שְׂרָת.

49) שבועות יא עמוד א ד"ה לב ב"ד מתנה עליהם - בשעת לקיחה דלא ליקדשו קדושת הגוף אלא הצריכין לשנה וכל מידי דציבור נותנין ב"ד לב:

בני יונה הלכות ס"ת סימן ער ס"א. ומזה נראה שעדיף שלא להקדישה כדי שתהי' שלו ושמו עליה לצאת מצות כתיבה ס"ת בשלו ממש דאי יקדישנה ה"ז כאלו מכרה כמ"ש מהר"ל מפראג מיהו נ"ל אם הקדישה מ"מ יוצא דמסתמא לא הקדישה אלא כדי שתהא מיוחדת לקריאת הצבור אבל מצות הכתיב' שייך לעצמו.

50) קנאת סופרים למהרש"ק סימן ה. ראה הערה 56.

שה"ג. רמ"א סימן תרנ"ח ס"ז. ראה הערה 43.

מג"א שם סק"י. אין א' מהם וכו'. משום דקפדו אהדדי כמ"ש ס"ח דאדעתא דהכי קנאוהו דיש ברירה כמ"ש ב"ד סי' רכ"ו (מ"מ בשם רשב"א) ובתשו' סי' ס"ב כ' שאמר כן להל' ולא למעשה ולכן נ"ל שטוב להכריז שיתן כל א' חלקו לחבירו במתנה כי בסי' רכ"ו יש הרבה דיעות בזה ע"ש בב"י עמ"ש סוף סי' זה:

תשובות הרשב"א סת"ו. שאלת; זה שנוהגין ליקח אתרוג ממעו' הקופה לצורך הקהל מי שאין לו נוטלו לצאת בו. הודיענו הואיל ואינו יכול לאכלו אינו יכול לצאת בו. ואפילו נאמר דהוה ליה כאילו כל הקהל כאחד גמרו בלב לתתו במתנה על מנת להחזיר למי שרוצה לצאת בו. כל שלא אמרו בפה הוי להו דברים שבלב ואינן דברים. **תשובה;** אף על גב דבעינן לכם משלכם כל שנתנהו לו חברו על מנת להחזיר הרי הוא כשלו ויוצא בו. וכדאמרין בפרק יש נוהלין (דף קל"ז ב') אמר רבא אתרוג זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי נטלו ויצא בו החזירו יצא לא החזירו לא יצא. ואייתי לה בפרק קמא דקדושין (דף ז' ב'). ומה שאמרו בפרק יש נוהלין (/קל"ז/ שם) אמר רבה בר בר חנא האחין שקנו

אתרוג בתפיסת הבית ונטלו אחד מהן ויצא בו. אם יכול לאכלו יצא ואם לאו לא יצא. היינו בשקנו אותו מתפיסת הבית לאכלו או למכרו. הא לצאת בו אם דעתן שיצא בו כל אחד ואחד מהם אף על פי שלא הוציאו כן בפיה' יצאו בזה. כיון שכאו"א = שכל אחד ואחד = צריך לו כדברי' המפורשים הם. וגדולה מזו כתב רש"י ז"ל שם דעכשו שנהגו הכל לצאת בלולבי חבריהם סתמא דמלתא ניהא להו שיצאו הכל בלולביהם וכאלו אמרו כן ואם נטלו והחזירו יצא. וגדולה מזו אני סבור שכל שלקחו אותו לצאת בו הצבור יוצאין בו כל אחד ואחד. דכל שאין בו דין חלוקה אמרינן ביה יש ברירה. ובאותה שעה שהוא נוטלו הרי הוא כשלו ואפילו בעל כרחו של חברו. וכאותה ששינונו בנדרים בפ' השותפין (דף מ"ה ב') השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס בחצר. רבי אליעזר אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו. ואוקימנא בחצר שאין בה דין חלוקה ומשום ברירה. והלכה כרבי אליעזר דשרי. ואין זה כשאר ברירות דעלמא ואפילו למאן דאית ליה בדאורייתא אין ברירה. דכל שאין בו דין חלוקה הרי הוא כאלו התנו כל שאתה משתמש בו הרי הוא שלך וכשאתמש בו הרי הוא כשלי. ואין לך ברירה בכוליה תלמודא כי הא אלא בור של שותפין האמור בפרק שור שנגח את הפרה (דף נ"א ב'). שדמו אותו לאותה של שותפין שנדרו הנאה זה מזה. ואמר דאתא רבי אליעזר בן יעקב לטעמיה דתנן השותפין שנדרו וכו'. אמר רבי אליעזר בן יעקב זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו. דרבי אליעזר סבר יש ברירה והאי מדידיה קא ממלא. זהו שנראה לי אף על פי שראיתי למקצת מגדולי המורים הראשונים שכתבו בנדון שלפנינו באתרוג שלקחוהו הצבור שצריך לכל יחיד ויחיד על מנת להחזיר.

נדרים מה עמוד ב. הַשׁוֹתְפִין שֶׁנֶּדְרוּ הִנָּא זֶה מִזֶּה — אֲסוּרִין לִיכְנֹס לְחֶצֶר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: זֶה נִכְנָס לְתוֹךְ שְׁלוֹ, וְזֶה נִכְנָס לְתוֹךְ שְׁלוֹ.

ר"ן ד"ה רבי אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו - אוקימנא בגמרא בחצר שאין בה דין חלוקה אבל בחצר שיש בה דין חלוקה דברי הכל אסור ובפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נא:): אוקימנא פלוגתייהו ביש ברירה או אין ברירה דר"א סבר יש ברירה והאי לדנפשיה קא עייל והאי לדנפשיה קא עייל ורבנן סברי אין ברירה ותמהני נהי דקא סברי רבנן אין ברירה אמאי אסורין ליכנס לחצר דהא כיון דחצר שאין בה דין חלוקה היא ואין שותף יכול לכופף את

חבירו לחלוק ולא לעכב עליו שלא ליכנס לחצר היאך הוא יכול לאסרה עליו הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואפילו נדרו ג"כ הן עצמן למה הן אסורים הרי כשכל אחד נכנס לחצר משלו הוא נהנה ולא משל חבירו כיון שאין הלה יכול לעכב עליו ונ"ל דהיינו טעמייהו דרבנן משום דכיון דאי אפשר לומר דכל חד קני לכוליה חצר קנין הגוף לעולם דאי [דמר לאו דמר] וא"א לומר ג"כ דבשעה שמתמש בו איגלי מילתא למפרע דבשעת קניה קנה לה לה היא שעתא קנין הגוף דאין ברירה אלא כל חד מהנך שותפין יש לו לעולם בחצר זה קנין הגוף דהיינו חלקו וקנין שעבוד בחלקו של חבירו שאין הלה יכול לעכב עליו מן הדין אע"ג דלא קני ליה גופא הלכך קסברי רבנן דאותו קנין שעבוד שיש לו על חלקו של חבירו קונמות מפקיעין אותו ומש"ה אסור דקונמות מפקיעין מידי שעבוד כדאיתא בסוף מכילתין ורבי אליעזר בן יעקב פליג עלייהו משום דסבירא ליה דיש ברירה ומש"ה אמרינן דכל שעה ושעה שנכנס לחצר בדנפשיה קא עייל וגוף החצר קנויה לו לגמרי לאותו תשמיש שאינו משתמש בה מקנין שעבוד אלא מקנין הגוף שכל שאני יכול לומר שיש לכל אחד קנין הגוף אין ראוי לומר שיהא קנין שעבוד שאין נקרא קנין שעבוד מה שהוא עומד כן לעולם בעל כרחו של כל אחד מהם ורבנן נמי לא דייני ליה כקנין שעבוד אלא מפני שאי אפשר להם לדונו כקנין הגוף דאין ברירה ובסמוך תראה עוד דעתי בברירה זו ומכאן נראה לי ראה ברורה דמשכיר יכול לאסור ביתו על השוכר אע"פ שנחלקו בזה הראשונים וכמו שנכתוב לפנינו בסייעתא דשמיא אע"ג דמשכיר מדינא לא מצי לעכובי לאידך אפי' הכי מצי אסר ליה בקונם משום דקונמות מפקיעין מידי שעבוד ומשכיר נמי בקונם מפקיע מידי שעבוד השוכר אפי' היכא שהקדים השוכר דמי שכירותו למשכיר אע"פ שיש שאין סוברין כן כמו שנכתוב לפנינו בסייעתא דשמיא דהא הכא אין שותף צריך ליתן דמים לחבירו ואפילו הכי מצי אסר ליה אידך לרבנן מטעמא דכתיבנא דהא בהדירו זה את זה בעיא ולא איפשיטא היא בגמרא כן נראה לי ולפנינו נאריך בדין זה בסייעתא דשמיא: ואיכא דמקשו כיון דפלוגתייהו דרבי אליעזר ורבנן ביש ברירה ואין ברירה היא דהכי אוקמא רבינא בפרק שור שנגח את הפרה (בבא קמא דף נא:): היכי פסקינן בגמרא כר' אליעזר בן יעקב דסבירא ליה דיש ברירה והא בפרק משילין (ביצה דף לח.) אסיקנא דכי לית ליה לרבי אושעיא ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה ואפסיקא הלכתא כר' אושעיא אלמא בדאורייתא אין

ברירה וקשיא הלכתא אהלכתא תיריץ ר"ת ז"ל דהכא הלכה כר' אליעזר ולא מטעמיה קאמרינן דאיהו סבר דיש ברירה וויתור אסור במודר הנאה ואנן סבירא לן דאין ברירה אבל ויתור סבירא לן דמותר במודר הנאה הלכך לאו בחצר שאין בה דין חלוקה בלבד איירי אלא אפי' יש בה דין חלוקה נמי שרי ולפי פי' זה אם נדרו הנאה בפירוש אפי' מדריסת הרגל אסורין ליכנס לחצר ורבינו יצחק ז"ל לא נראה לו דבריו דלא מסתברא לדחות כמה סתמות שנסתמו במכילתין כמאן דאמר ויתור אסור במודר הנאה וכולה פירקין דלעיל כוותיה אזיל לפיכך תיריץ הוא ז"ל דודאי קי"ל כמאן דאמר אפי' בדאורייתא יש ברירה מהא דשמעתין והא דאפסיקא הלכתא כר' אושעיא בפרק משילין ממאי דאמר דבדרבנן יש ברירה בלחוד הוא דאפסיקא הלכתא משום דאיהי היא עיקר פלוגתייהו התם וראיה לדבר מדתנן בתמורה בפ' כל הפסולין גבי מחיר כלב וכן שני שותפין אחד נטל עשרה טלאים ואחד נטל תשעה טלאים וכלב א' שעם הכלב כולן מותרין שכנגד הכלב כולן אסורין ואקשינן עלה בגמרא ונשקול חד כנגד כלב ולשתרו אינך אלמא אפי' בדאורי' יש ברירה ולא מחוור דודאי בדאורייתא אין ברירה דהא קי"ל כשמואל דאמר (ב"ק ט.) האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין [זה לזה ביובל] וכדפסק רב נחמן כוותיה בפרק השולח (גיטין מח.) וטעמא דשמואל משום דקסבר אין ברירה וכדאיתא בהדיא בגיטין בריש פרק כל הגט (גיטין דף כה.) וההיא דתמורה לא קשיא דלאו אליבא דהלכתא פריך אלא אליבא דמאן דאמר בדאורייתא יש ברירה ובדרך אי אמרת בשלמא קא נסיב לה ודכוותיה בהש"ס טובא וכי תימא א"כ הדרא קושיא לדוכתה כתב הרב רבינו משה ז"ל בהלכותיו דלא דמיא הך ברירה דהכא לדעלמא דהכא לאו מידי דלא מתברר האידנא ומתברר למחר הוא דנימא אתברירא מילתא למפרע אלא בדהשתא הוא דחצר שאין בה דין חלוקה הוא וכל חד משתמש בכולה וכיון דשותפין נינהו כי האי גוונא הוי תשמישתייהו מהשתא אמרינן כמאן דעייל בדנפשיה הוא ולא משתמש בדחבריה שאם תאסור עליו נמצא זה מוציא אותו מחצירו ואין אדם אסור נכסי חבירו על בעליהן וכי האי גוונא אתמר התם בגמרא תדע דהא מיבעיא בעיא לה הכא בהדירו דלמא אפילו רבנן מודו ליה לרבי אליעזר בן יעקב משום דכאונסים דמו ולא כל כמיניה דאסר נכסי חבירו עליו זה לשונו ז"ל ואינו נוה לי דאם איתא מאי לישנא דאין ברירה ויש ברירה דאמרינן התם בפרק הפרה הרי אין טעמו של רבי אליעזר בן יעקב משום יש ברירה כלל אלא מפני שאתה

אומר שמשעה ראשונה כל החצר קנוי לכל אחד מהם לפיכך נראין לי דברים כפשטן דברירה דהכא כברירה דעלמא אלא משום דהך ברירה עדיפא פסקינן הכא כר"א בן יעקב מיהו הכא נמי אנו צריכין לברירה דאיגלי מילתא למפרע כברירה דעלמא משום דליכא למימר אהאי חצר כולה דמר וכולה דמר דאי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר אלא הכי קאמרינן ששותפין הללו בשעה שלקחו החצר על דעת כן לקחיה שבשעה שישתמש בה אחד מהם תהא כולה שלו לתשמיש ולפי שמשעה ראשונה אין אנו יודעין באי זה יום ובאיזו שעה ישתמש בו כל אחד מהם אנו צריכין לברירה לומר שעכשיו שאחד מהם משתמש בה הוברר הדבר למפרע שמשעה ראשונה קנה אותה כולה לשעה זו ובדאי יכול אדם להקנותה חדש אחד לראובן וחדש אחד לשמעון ובזמן כל אחד ואחד קנוי הוא לו לגמרי דהיינו נכסי לך ואחר כך לפלוני אלא משום דהכא אין זמן כל אחד ואחד ידוע לא מהני אלא למאן דאית ליה ברירה דאמרינן דאיגלי מילתא דמשעה ראשונה קנו לזמנים הללו וכי תימא וכיון דברירה דהכא כברירה דעלמא דאיגלי השתא מאי דלא הוה ידיע לן בשעת קניה היכי פסקינן כרבי אליעזר בן יעקב כיון דבעלמא סבירא לן דבדאורייתא אין ברירה היינו טעמא משום דברירה דהכא עדיפא מברירה דעלמא דהיינו טעמא דאמרינן בעלמא דאין ברירה לפי שאין ראוי שיחול דבר על הספק ולפיכך האומר לסופר כתוב גט לאשתי ולא יזוה מהן שארצה אגרש פסול לגרש בו לפי שיש ספק משעה ראשונה בעיקר הגט לשם מי חל וכן נמי אם בא חכם למזרח ערובי למזרח למערב ערובי למערב לא מהני משום דבשעת קניית העירוב לא היה מתברר כלל איזה מהן יקנה ולפיכך כיון דבכל חד מהנך עירובי איכא למימר שמא לא יקנה כלל אע"פ שלאחר מכן יתברר הדבר אין ברירה וכן נמי גבי האחין שחלקו כיון דמשעה ראשונה איכא לספוקי שמא לא יזכה בחלק זה כלל נמצא שהוא ספק גמור משעה ראשונה וכל כיוצא בזה אין ברירה אבל הכא עקרו של דבר מתברר משעה ראשונה ומיעוטו לאחר מכן לפי שאף משעה ראשונה אין אנו מסופקין שלא יזכה כל אחד מהם בכל גוף חצר זה ואין אנו מסופקים גם כן שמא אפילו ירצה לזכות פלוני לא יזכה בה שהרי משעה ראשונה אנו יודעין שעתיד כל אחד לזכות בכל גוף חצר זה ושיזכה בו כל שעה שירצה הלכך כיון שעקרו של דבר מתברר מתחלתו ומה שהוא מתברר לאחר מכן שלא נתבררה מתחלה אינו אלא מיעוטא דהיינו הזמן שרצה לזכות בגופה של חצר וזכה בה כל כהאי גוונא יש ברירה

המיעוט המסופק מתחילתו ומתברר לאחר מכאן מעכב את הרוב שהיה ברור מתחלתו ומש"ה נהי דבעלמא סבירא לן דבדאורייתא אין ברירה פסקינן הכא כר' אליעזר בן יעקב דבכי הא יש ברירה ורבנן פליגי עליה דכיון דמכ"מ אתה צריך לומר שהוברר הדבר עכשיו שבשעה פלונית היתה קנויה לו לגמרי שלא היה מתברר זה מתחלה אפילו בכי האי גוונא אין ברירה ונמצא שאין לכל א' בחלקו של חבירו אלא קנין שעבוד שקונמות מפקיעין אותו כך נראה לי:

51) בכורות נו עמוד ב. מתני' האחין והשותפין שחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה חייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון קנו מתפיסת הבית חייבין ואם לאו פטורין חלקו חזרו ונשתתפו חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה: **גמ' ת"ר** (שמות יג, יב) יהיה לך ולא של שותפות יכול אפילו קנו בתפיסת הבית ת"ל יהיה והאי בבכור כתיב אם אינו ענין לבכור דהא איתיה בשותפות דכתיב (דברים יב, ו) ובכורות בקרכם וצאנכם תנהו ענין למעשר בהמה א"ר ירמיה פעמים שחייבין בזה ובזה ופעמים שפטורין מזה ומזה פעמים שחייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה ופעמים שחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקלבון חייבין בזה ובזה שחלקו בכספים ולא חלקו בבהמה פטורין מזה ומזה שחלקו בבהמה ולא חלקו בכספים חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה שחלקו בזה ובזה חייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקלבון ולא חלקו חלקו בזה ובזה פשיטא חלקו בבהמה ולא חלקו בכספים איצטריכא ליה סד"א כיון דחלקו בבהמה גלו דעתייהו דלמפילג קיימי וליחייבו בקלבון קמ"ל

רש"י ד"ה וכשחייבין במעשר בהמה - כגון שלא חלקו ועדיין תפיסת בית ירושת אביהן קיימת דלא הוו כשותפות כדאמר בגמרא יכול אפי' קנו בתפיסת הבית ת"ל יהיה אלמא כאביהן דמו:

סנהדרין נט עמוד ב. ואמר ר' יוחנן עובד כוכבים שעוסק בתורה חייב מיתה שנאמר (דברים לג, ד) תורה צוה לנו משה מורשה לנו מורשה ולא להם

סוכה כז עמוד ב. תניא רבי אליעזר אומר: פֶּשֶׁם שְׁאִין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּיוֹם טוֹב הָרְאשׁוֹן שֶׁל חַג בְּלוּלָבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, דְּכֵתִיב: "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרְאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפּוֹת תְּמָרִים" — מִשְׁלָכְסֵם, כֶּף אֵין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּסוּפְתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, דְּכֵתִיב: "חַג הַסּוּפּוֹת תַּעֲשֶׂוּהָ לֶךָ שְׁבַעַת יָמִים" — מִשְׁלָכְךָ. וְחֻקֵּי אֲמָרִים: אָף עַל פִּי שְׁאֲמָרוּ אֵין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּיוֹם טוֹב הָרְאשׁוֹן

בְּלוּלָבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, אֲכָל יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּסוּפְתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, דְּכֵתִיב: "כָּל הָאֲזָרָח בְּיִשְׂרָאֵל יָשְׁבוּ בְּסוּפּוֹת", מִלְּמַד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל רְאוּיִם לִישֵׁב בְּסוּפָה אַחַת.

52) נמ"י להלכות קטנות שם. כחוטף מצוה ומצוה עבד אבל אי כתב הוה מצוה יתירה טפי שאין לו שכר גדוך כ"כ כמי שתרצה בכתיבתו ויש מקום למה"ד לחלק ולאמר אלמלא שבאתא עליו בלא תורה לא היה עושה אותה.

53) רוטב"א שבועות יא עמוד א. אמר רבה לב"ד **מתנה עליהם** פ"ל על התמידין בעת קנייתם שאם לא הוצרכו יהיו לדמיהן ודשלא הוצרכו אין כאן קדושת הגוף והכי הם כתלויים ועומדים אם הוצרכו או לא ולא שייך להכא לומר דבדאורייתא אין ברירה אלא כמתנה על א' מב' דברים כדמוכחנא בדוכתה במסכת עירובין בס"ד ומדנקט לישנא דלב"ד מתנה משמע שאין צריך תנאי מפורש וכדמפורש דמי ודברים כאלו בלב כל אדם והוו דבר' דמסתמא כל מה שיכולין ב"ד לתקן במ יתקנו:

רמ"א או"ח סקנ"ד ס"ח. הארון וכל מה שעושים לס"ת מועיל בו תנאי להשתמש בו שאר תשמיש אפילו דחול: הגה ונהגו ליהנות בכמה הנאות מדברי קדושה כגון מטפחות של ספרים ושלחן שבב"ה ומעילים של ספר תורה וכתבו הטעם משום דכיון שנהגו כן ואי אפשר לזיזר לב"ד מתנה עליהם מעיקרא כדי שלא יבואו בני אדם לידי תקלה ואע"ג דלא התנו כאלו התנו דמי: [תרומת הדשן סי' רע"ג וב"י]:

יו"ד סרנ"ט ס"ב. צדקות שהתנדבו לצורך בית הכנסת או לצורך בית עלמין יכולין בני העיר לשנותם לצורך בית המדרש או ת"ת אפילו אם הבעלים מעכבים אבל לא מתלמוד תורה לצורך בית הכנסת: הגה ודוקא בדאיכא למיחש שלא יהיה להם ספוק לתלמוד תורה אבל במקום שבני העיר מספקים לתלמוד תורה ואם יוציאו אלו המעות לצורך ב"ה יתנו מעות אחרים לתלמוד תורה כשיצטרפו מותר (מהרי"ק שורש קכ"ח) ואפי' אם הוא במקום שאסור לשנות אם אינן צריכים לדבר שנדר כגון שהקדיש קרקע לבנות עליה בהמ"ד ואין יכולין לבנות מיד אין המתנדב יכול לחזור בו אלא יהיה עומד כך עד שיבנו עליה (מרדכי פ' בני העיר) וכל זה במקום שאין מנהג ידוע בעיר אבל במקום שנהגים שהגבאי או בני העיר משנים לכל מה שירצו או אפי' במקום שנהגים שאדם משים איזה דבר בבית הכנסת כגון ספר תורה או כלי כסף וכדומה וכשירצה חוזר ולוקחו וכשירצו מנכסיו מוכרו לאחרים הולכים אחר המנהג דכל המקדיש אדעתא דמנהג הוא מקדיש ולב"ד מתנה על זה ובלבד שיהיה מנהג קבוע (כן משמע מהב"י ממהרי"ק שורש קס"א) ומ"מ אם התנה המקדיש בפירוש שלא ישנו הקדשו ולא יהא כח בזה פשיטא שאסור לשנותו וע"ל סי' רנ"ו סעיף ד':

54) זבחים ב עמוד ב. לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זבחה לשם שם לשם אשים לשם ריח לשם ניחוח והחטאת ואשם לשם חטא א"ר יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחת מכל אלו כשר שתנאי בית דין הוא.

56) קנאת סופרים שם ס"ב. ראה בסוף.

58) נדרים מה עמוד א. הריני עליך חרם — המוּדָר אָסוּר. "הרי את עלי חרם" — הַמוּדָר אָסוּר. "הריני עליך ואת עלי" — שְׁנֵיהֶם אָסוּרִין, וְשְׁנֵיהֶם מוּתָרִין בְּדָבָר שֶׁל עוֹלֵי בָבֶל, וְאָסוּרִים בְּדָבָר שֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר. וְאֵיזְהוּ דָבָר שֶׁל עוֹלֵי בָבֶל — כְּגוֹן הַר הַבַּיִת, וְהַעֲזָרוֹת, וְהַבּוֹר שֶׁבְּאֲמַצְעַת הַדְּרֹךְ. וְאֵיזְהוּ דָבָר שֶׁל אוֹתָהּ הָעִיר — כְּגוֹן הַרְחֹבָה, וְהַמְּרֹחֵץ, וּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְהַמִּיבָּה, וְהַסְּפָרִים. וְהַכּוֹתֵב הִלְקוּ לְנִשְׂאֵי.

רש"י ד"ה והספרים - ספרי תורה ששניהן נתנו בהן מעות עם אנשי אותה העיר:

ב"ב מג עמוד א. תא שמע: האומר "תנו מנה לכני עירי" — אין דנין בדיני אותה העיר, ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר. אמאי? ליסקלו בי תרי נפשיהו, ולידינו! הַכָּא נָמִי בְּסֵפֶר תּוֹרָה. תא שמע: האומר "תנו מנה לעני עירי" — אין דנין בדיני אותה העיר, ואין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר. ותסברא — עניים שקלי, דיני מיפסלי? אלא אימא: אין דנין בדיני עני אותה העיר, ואין מביאין ראיה מעני אותה העיר. ואמאי? לסקלו בי תרי נפשיהו, ולידינו! הַכָּא נָמִי בְּסֵפֶר תּוֹרָה. ואמאי קרי להו "עניים"? דהפל אצל ספר תורה — עניים הן.

רשב"ם. הכא נמי בס"ת - שפירש תנו מנה לבני עירי לקנות בו ס"ת: דהכל אצל ספר תורה עניים הם - שכולן צריכים לו ודרך בני אדם לקרוא בני עירו עניים כשאין להם ס"ת דעניות גדול הוא זה:

יומא ע עמוד א. תנו רבנן: ושאר התפלה "רנה תחנה בקשה מלפניו על עמך ישראל שצריכין להנשע" וחותם בשומע תפלה. ואחר כך, כל אהד ואהד מביא ספר תורה מבייתו, וקורא בו כדי להראות חזותו לרבים.

סוטה מא עמוד א. והשאר תפלה. תנו רבנן: השאר תפלה תחנה רנה ובקשה שעמך ישראל צריכין ליוושע. וחותם בשומע תפלה. מכאן ואילך — כל אהד ואהד מביא ספר תורה מתוך ביתו וקורא בו. וכל כך למה — כדי להראות חזותו לרבים.

ט"ז או"ח סרפ"ה סק"ב. תרגום וגם פירש"י. כי התרגום יש לו מעלה שניתן בסיני ופירש"י יש לו מעלה שהוא מפרש יותר המקרא ממה שמפרש התרגום המקרא ועוד אני אומר על ירא שמים שיראה לקרות בפני עצמו בס"ת הסדרה לכל הפחות פעם א' ואח"כ עם החזן פעם שנית דהקריא' בחומש לבד אין יוצא בה שפיר דבעי' דברים שבכת' והיינו ס"ת שלימה כדינה ויש לו להשלים זה עד ש"ת וכך נהגתי מעודי. וכ' בטור אבל אם קרא בשאר לעז לא עכ"ל והיינו מי שיכול להבין בפירש"י כראוי פי' המקרא אבל מי שאינו בר הכי ודאי ראוי לקרות בפ' התור' שיש בל' אשכנז בזמנינו כגון ספר צאנה וראנ' וכיוצ' בו כדי שיבין ענין הפרש':

מג"א שם סק"א. שנים מקרא. כתב של"ה שיקרא כל פרשה ב"פ ואח"כ התרגום עליה וכ"כ רש"ל וכ"מ במגילה דף ד' אבל הל"ח סמ"א פסק דיקרא כל פסוק ב"פ והתרגום עליו וכ"כ בהג"ה י"נ בשם האר"י וסדה"י וכ"כ בכתבים וכ"מ ס' קמ"ה שהיו נוהגין כן בזמן שהיו מתרגמי' והפסוק האחרון אמרו אחר התרגום כדי לסיים בתורה אם הוא רגיל בטעמים יקרא בס"ת [רדב"ז ח"ב ועיין בס"ח ס' ש"א וש"ו] ויטבול אחר הקריא' [הכוונה] עיין בשל"ה עניני טבילה ואין לי כאן עסק בנסתרות ויקוץ הצפרנים קודם הקריאה [של"ה]:

שולחן ערוך הרב שם ס"ד. מי ששהו רגיל בפסקי טעמים בעל פה — טוב שיקרא שנים מקרא בספר תורה כשר בכל ערב שבת וערב שבת:

פרי עץ חיים שער הנהגת הלימוד. מנהגים של מורי זלה"ה. הוא היה נוהג לקרא כל פרשת השבוע בע"ש, ולא ביום שבת. ואמר, כי זה סוד והיה ביום הששי כו', ותיכף אחר התפלה ביום ו' שחרית, היה הולך לבה"כ או לבה"מ, מעוטף בטלית ותפילין, והיה קורא בס"ת בסדר השבוע, והיה כופל כל פסוק ב"פ, והיה שם תלמיד אחד שהיה קורא התרגום של אותו הפסוק פעם אחד, ומורי זלה"ה היה שומע, וכן היה עושה עד שגמר כל הפרשה. גם לא היה נוהג לקרא התרגום של הפרשה ע"ש, בניגון וטעמים. גם אם היה אונס גדול וגלוי מאד, שלא היה יכולת בידו לקרות הפרשה שמו"ת בע"ש, אז היה קורא ביום שבת תיכף אחר התפלה קודם אכילה. ואחר קריאת הפרשה בע"ש היה טובל, והיה אומר, כיון שכבר קרא הפרשה בע"ש, יש יכולת לקבל תוספת שבת. אמנם, קודם קריאת הפרשה לא היה טובל, אך במקרה היה טובל קודם, וגם זה לא היה אלא אחר ד' שעות של יום,

ולא קודם לזה. והיה אומר, כי תוספת שבת, היה ניכר ומתגלה תיכף אחר הטבילה במצח האדם, אך עיקר הגילוי לא היה רק אחר חצי היום, ודווקא אם כבר טבל, והסיר ממנו בגדי חול של הנפש ע"י הטבילה. ואפשר לומר, כל מה שיהיה קרוב יותר לליל שבת, יתגלה יותר תוספת שבת. גם קריאת הפרשה שמו"ת, צריך לקרות ג"כ פרשת וזאת הברכה ערב שמחת תורה, כשאר פרשות שמו"ת. גם אחר סיום הפרשה, היה מורי זה"ה כופל פסוק האחרון בלי תרגום:

שדי חמד כללים מערכת הל' כלל עז. ראה בסוף.

60) בית יוסף יו"ד שם. וכתב א"א ז"ל שזזה לא נאמר אלא לדורות הראשונים וכו' אבל האידנא שכותב ס"ת ומניחים אותו בב"ה וכו' עד אם לא ללמוד תורה ולישא אשה בהל' ס"ת ויש לתמוה היאך בא הרא"ש לפטור לאדם ממצות כתיבת ס"ת ולהחליפה בחומשים ומשניות וממרות ופירושיהן שהרי לא תלה טעם החילוק בין דורות הראשונים לדורות הללו אלא שבדורות הללו אין לומדים בהן אלא מניחים אותם בב"ה לקרות בהם ברבים וא"כ הול"ל שגם עכשיו חייבים לכתוב ס"ת וילמדו בהם כשם שהיו לומדים בדורות הראשונים לא לפטרם ממצות כתיבת ספר תורה לכך נ"ל שלא בא אלא לחדש לנו חיוב כתיבת חומשים ומשניות וגמרות ופירושיהם ואיסור מכירתן שג"ז בכלל מצות כתיבת ספר תורה ושזה יותר מצוה מלכתוב ספר תורה ולהניחו בב"ה לקרות ברבים אבל לכתוב ספר תורה לקרות בו הוא ובניו פשיטא דגם האידנא זהו עיקר קיום מ"ע שהרי הוא נוהג בו כמו שהיו נוהגים בדורות הראשונים וכתב רבינו ירום על דברי הרא"ש שכ"כ הגאונים:

פרישה שם סק"ח. מצות עשה על כל ישראל אשר ידו משגת לכתוב חומשי תורה כו' נראה דה"ק שהמ"ע נאמר דוקא באלו ולא בת"ת דדוקא בימיהם שהיו לומדים תורה שבע"פ שלא מן הכתב כ"א ע"פ היו צריכין ללמוד מס"ת המתוייג' כהלכתו ומדוייקת בחסירות ויתירות ופסקי טעמים כי הם כולם רמזים הם לזכור ע"י תורה שבע"פ כדאמרו על ר"ע שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים הלכות ולכן היה מצוה על כל איש מישראל שיהיה לו ס"ת אבל בזמנינו שנתמעטו הלבבות ואמרו עת לעשות לה' הפרו תורתך וכתבי התלמוד בספר וגם בימיהם היה איסור בדבר שלא לכתוב ה' חומשי תורה כ"א בדרך שנכתבה ס"ת בגלילה וא"כ כל ספריהם היו דומים לס"ת משא"כ בזמנינו שנעשה לנו כהיתר לכתוב

ספרים דפין דפין כל אחד בפני עצמו א"כ למה לנו לזלזל בכבוד ס"ת לחנם ללמוד מתוכו שלא לצורך כיון שאין אנו לומדים כלום מחסירות ויתירות ותגין ופיסוק טעמים כבימיהם וק"ל. ועיין בח"מ סימן צ"ז בדין סידור שכתב רבינו ז"ל אין מניחין לו ספריו ואפ"ל ס"ת כו' משמע דיש יותר צורך בס"ת מבשאר ספריו. ואף ששם בשם ר"י אברצלוני כ"כ מ"מ לא פליג שם רבינו עליו ולא כתב שסברת הרא"ש הוא בהיפך ואפשר משום דשם אין זה עיקר מקומי לא הזכירוהו א"נ לענין מכירת ס"ת ולתנו למלוה בחובו ס"ת הוי רבותא טפי וק"ל ועיין בדרישה: (כי מצות כתיבת התורה כצ"ל עכ"ה):

לבוש יו"ד שם ס"ב. ועיקר טעם מצות עשה זו דכתיבת ספר תורה אינה אלא כדי ללמוד בה, כמו שסיים בפסוק זה ואמר ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם, לפיכך בדורות הראשונים שלא היה עיקר לימודם ועיונם אלא מתוך הספר תורה והשאר היו מעיינים ולומדים בעל פה, ודברים שעל פה לא היו רשאים לכתוב כדילפינן [גיטין ס ע"א] מקרא [שמות לד, כז] דעל פי הדברים האלה וגו', לפיכך לא אמרו קדמונינו במצות עשה זו אלא מצות עשה לכתוב ספר תורה, אבל בזמנינו זה שנתחדשה הלכה משום עת לעשות לה' [תהלים קיט, קכז] שרשאים לכתוב כל התורה שבעל פה, דהיינו משנה וגמרא ותלמוד, ואין כותבין ספר תורה אלא לקרות בה ברבים ומניחים אותה בבית הכנסת, ושאר עיקר לימודינו ועיונינו הוא בחומשים ובמשנה ובגמרא ופירושיהם, כי בלתם אי אפשר להבין ולעמוד על דברי תורתנו ועומקה, לפיכך אף על גב דודאי כתיבת ספר תורה היא המצוה המפורשת בתורה בפירוש, וחייבים לכותבה לקרות בה ברבים, אבל אין אדם יוצא ידי חובתו בכתיבת ספר תורה לבדה, אלא כל איש אשר ידו משגת לכתוב חומשי תורה והמשנה והגמרא ופירושיהן או לקנות אותם, הרי זה חובה ומוטל עליו בכלל מצות עשה זו יותר מכתבת התורה, ובלתם לא קיים המצוה כתיקונה עד שיכתבם או יקנה אותם וגם לא ימכרם אם לא ללמוד תורה ולישא אשה.

61) שו"ת נפש חי' יו"ד סע"ה. אבל האידנא שאין לומדין בס"ת אך שקורין בה בציבור יר הציבור יוצאין בספר אחד שנקרא בו בציבור ולא הוי צוה שכל אחד יכתוב לעצמו לקרות בו דהא אין קוראין בס"ת חיד רק בציבור וא"כ שפיר יוצאין במה שהציבור כולו כותבין צמם ספר תורה לקרות בו. זאת נראה לי ברור בע"ה

ליישב מנהג העולם מה שנוהגים ברה כותבים לעצמם ספר תורה ויוצאים בו מצות כתיבת ס"ח.

62) אור שמח להרמב"ם הלכות ס:ת שם. ואע"פ שהניחו לו אבותיו ס"ת מצוה לכתוב משלו. אציג פה מה שהשבתי לחכם אחד. במה שהביא ראיות דאינן יוצאין מצות כתיבת ס"ת בשותפות. חדא דהטור ורא"ש תמהו אמאי לא מקיימין מצות כתיבת ס"ת בזה"ז ואם יוצאין בשותפות אין עיר שאין בה ס"ת עכ"ל. ובאמת זה אינו דנראה דאף אם נימא דיוצאין בשל ס"ת בשותפות מדכתיב כתבו לכם, מכ"ז אם הוה בשותפות מי שאינו בר חיובא אינם יוצאין, דאף דהס"ת כשר, מ"מ אינו מקיים מצות כתיבת ס"ת, דהוה כמו שקנו ס"ת וא"כ חזינא דנשים מתנדבים בכתיבת ס"ת, א"כ א"א לצאת, דע"כ דמקנים המעות לצבור, א"כ אם הוה מצוה פרטיית על כל יחיד איך יוצאין במה שכותבין ממעות השייך לצבור לא לכל יחיד [עיין מנחות כ"א דכהן שוקל בק"צ ומנחתו נאכלת] ודו"ק. **שנית הביא ראיה ממה שצוה לנו לכתוב ס"ת ומשה הלא כתב י"ג ס"ת ומסרן ל"ג שבטים ואמאי נצטוו לכתוב ס"ת הא יוצאים במה שמסר להם משה, וכפי הנראה דמצוה זו נהגה תיכף עכ"ד. והא לאו מידי, דמאי ראה זו הלא אם יאבד הס"ת או יתרחקו שלא יוכלו לשמוע ודאי א"י ולכך נצטוו, וע"כ תוקף ראייתו מהא דקאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת משמע עתה תיכף, הלא פשטיות המקרא צווה שתיכף כאשר צוהו השם לכתוב השירה וללמדה לבניו עשה מיד משה וכתוב משה את השירה הזאת וילמדה הרי חזינא דמשה קיים בכתיבתו ביום מותו י"ג ס"ת מצוות עשה של כתבו לכם את וכו' וחזינא דיוצאין בשל שותפות. ופשטיות המקרא היה מורה דאין זה מ"ע ליחיד רק ציוו למשה שיכתוב לפני מותו וילמדה לבניו, רק בכ"ז למדו רז"ל דמצוה לכל יחיד מדכתב כתבו לכם ולמדה הלא היה צריך לכתוב כתוב לך בלשון יחיד וזה דיוק נפלא, אבל מ"מ מקרא צווה שבכתיבת משה קיימו מצותה ודו"ק. **שלישית** הביא מהך דקאמר בנדרים מ"ח מ"ת יכתוב חלקו לנשיא, וא"כ אם אין לו ס"ת אחרת אין זו תקנה, וע"כ דבלא"ה אינן יוצאין בשותפות ע"כ, הנה תוספות פירשו ספרים שרגילין ללמוד בהם בני העיר, הרי לא קאי על ס"ת כלל, ואף דמרש"י משמע דעל ס"ת קאי א"ש דנראה לי להסתפק אם אין לו בה רק שותפות של פחות מש"פ אם יוצאין בה, דהא בודאי אם יצוייר שס"ת שלמה אין שוה פרוטה בכ"ז יוצאין בה, אבל בשותפות מסתפקא [ועיין סוכה דף כ"ח ברש"י דמפיק**

מהא דיוצאין כל ישראל בסוכה אחת וא"א דאית ביה ש"פ לכל חד דשאלו כשר, ואע"ג דבפחות מש"פ יוצא באתרוג דבאתרוג שהוא פחות מש"פ יוצא בודאי כמו ערבה, וטעמו משום דבצירוף ממונו הוי ממון דכל ממונו הוא מתחלק לפחות מפרוטה, ובצירוף ממונו גם האתרוג שפחות מפרוטה הוי שלו ודו"ק היטב] ואם נאמר דיוצאין בה א"ש, דיתן כל חלקו לנשיא וישיר בה פחות מש"פ, דאינו ממון למיתסר בהנאתו. ודו"ק. ע"כ השבתי לחכם הנ"ל. **ולפ"ז** אתי שפיר מה שהביאו המחברים דאינו יוצא מצות כתיבת ס"ת בס"ת של שותפות מהא דפריך הגמ' ב"ב דף מ"ג וליסלקו בי תרי מינייהו (אף דע"כ אין להם ס"ת אחרת) היינו שישלקו מכל חלקם ויותירו לבד פחות מש"פ, וא"כ אינם פסולין להעיד שאין להם בה ממון ונוגע אינו. ומשום מצות כתיבת ס"ת דאם ישקר, הרי ס"ת אינו שלהם וא"כ בלא"ה אינו יוצא בה כתיבת ס"ת דקמי שמיא גליא ודו"ק. **והנה** המחברים ובראשם הפר"ד על הא דפריך בגמ' פרק ב' דסנהדרין איתביה אביי וכתב לו ס"ת לשמו שלא יתנאה בשל אחרים מלך אין הדיוט לא ומאי פריך אימור דהדיוט סגי בשל שותפות דכתיב כתבו לכם מה שא"כ מלך דכתיב ביה וכתב לו צריך לכתוב לשמו ולא של שותפות יעו"ש. **ולדעתי** נראה דאם יוצאין בשותפות מדכתיב לכם לשון רבים, ולרבים קאמר כתבו לכם, א"כ ניחזי דבחלה קאמר בריש ראשית הגז דשותפות חייבת ועיסת שותפות עכו"ם פטורה משום דהפרשת חלה אינה רק חיובית על העיסה, ואמרינן דהתורה אמרה לשון רבים עריסותיכם, וא"כ אי איכא בהו חד דאינו חייב הלא לא קאי עליו הך עריסותיכם וממילא הישראל פטור שאין שלו כשיעור החייב בחלה, כן הכא בס"ת דחובת הגוף היא וכי אמרה התורה לרבים כתבו לכם בלשון רבים, היינו שהרבים יוצאים בכתיבתם, ידי מצות עשה, וכי איכא בהן חד דלא נפיק בכתיבתה, ידי מצוה א"כ אינו נכלל בכלל כתבו לכם, וא"כ תו גם השני אינו יוצא ידי מ"ע שכיון שלא קאי עליו כתבו לכם וברור. והא ודאי אם אחד מהשותפים יצא ידי כתיבת ס"ת מכבר לא שייך זה. דמוסיף במצוה הוא ויוצא בזה כמו בזה, אבל בס"ת של מלך דתניא בתוספתא ובירושלמי וקרא בו הוא ולא אחר וטעמו הוא משום דאין משתמשין בשרביטו של מלך א"כ האחר אינו יוצא משום שאינו יכול ללמוד בה. ורחמנא קאמר ועתה כתבו לכם כו' ולמדה בני"ה הרי דעיקר מצות כתיבה אינו רק משום למוד, וכן פטרו הקדמונים אשה מהך מ"ע משום דאינה בלמוד ופשוט דלמדה בני ישראל כתיב ולא בנות ישראל

והבן. הרי דעיקר מצותה משום לימוד, וכיון שהאחר אינו יוצא בכתיבתה ידי חובת מ"ע א"כ לא נכלל בכלל כתבו לכם, וא"כ תו הוי המלך ג"כ אינו יוצא משום כתיבת ס"ת דאינו שלו רק מחצה והמחצה השניה הוה כמו שקנה מחברו או שאלה ושפיר פריך דלמאי צריך למידרש מוכתב לו לשמו, הא אף בלא הך לו ג"כ אינו יוצא בשל שותפות משום מ"ע דכתיבת ס"ת דגם הדיוט מצוה עליו דלא קיים מ"ע דוכתבו לכם, וע"כ דבירושה אדם יוצא וכן בשאולה וכו' ובאחרים שקנויה לו ושפיר פריך אביי ובחידושי לב"ב הארכתי בזה קחנו משם ודו"ק.

64) בית יוסף שם בתחילתו. ומאד צריך לחזור אחריה דאריב"ל הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מצוה וכו' עד כאילו קבלה מהר סיני בפרק הקומץ רבה (מנחות ל.) ופ"י נ"י כחוטף מצוה. שאין לו שכר גדול כ"כ כמי שטרח בכתיבתו ויש מקום למדת הדין לחלוק ולומר אלמלא שבא עליו בלא טורח לא היה עושה אותה. כתבו הוא בעצמו או שכר סופר לכתבו וטורח בתיקון הקלפים ולסבול עול הסופר עד שנכתב: כאילו קבלו. יש למדת רחמים לומר כמו שטרח טורח זה כן היה טורח ללכת במדבר כדי לקבל תורה מהר סיני: אפ"ל אות אחת. שהיה טעות בו ותקנו: כאילו כתבו. שיש למדת רחמים לומר כמו שתיקן זה כך אם היה מוצא טעות רבות היה מתקן אותם :

67) שופטים יז, יח. וְהָיָה כְּשִׁבְתָּו עַל פֶּסַח מִמְּלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת־מִשְׁנֵה תּוֹרָה הַזֹּאת עַל־סֵפֶר מִלְּפָנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם:

68) רמב"ם הלכות ס"ת שם הלכה ב. וְהִמְלִיךְ מִצָּנָה עָלָיו לְכַתֵּב סֵפֶר תּוֹרָה אֶחָד לְעֵצְמוֹ לְשֵׁם הַמֶּלֶךְ יָתֵר עַל סֵפֶר שִׁיְהִיָּה לוֹ כְּשֶׁהוּא הַדְּיוֹט שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז יח) "וְהָיָה כְּשִׁבְתָּו עַל פֶּסַח מִמְּלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ" וְגו'. וּמִגִּיְהִין אוֹתוֹ מִסֵּפֶר הָעֶזְרָה עַל פִּי בֵּית דִּין הַגָּדוֹל. זֶה שֶׁהָיָה לוֹ כְּשֶׁהוּא הַדְּיוֹט מִנִּיחוֹ בְּבֵית גְּנָזָיו. וְזֶה שֶׁכָּתַב אוֹ שֶׁנִּכְתַּב לוֹ אַחַר שֶׁמֶלֶךְ יְהִיָּה עִמּוֹ תָּמִיד. וְאִם יֵצֵא לְמִלְחָמָה סֵפֶר תּוֹרָה עִמּוֹ. נִכְנָס וְהוּא עִמּוֹ. יוֹשֵׁב בְּדִין וְהוּא עִמּוֹ. מִסָּב וְהוּא כְּנֶגְדּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יז יט) "וְהָיְתָה עִמּוֹ נִקְרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּו":

פרק רביעי

מציאות של כללים ופרטים

סימן א

העניינים הכלליים אינם נמצאים ולא נעדרים

על זה [ה] היש בין הנמצא לשאינו נמצא, אמצעי, [היש אמצעי בין מציאת והעדר זה נמנע], ע"כ.

ובפי' גה"מ: העניינים הכלליים הם הציורים הכוללים, ר"ל ציורי המינים והסוגים, ולהיות כל דבר נמצא הוא דבר מיוחד, הנה לזה אי אפשר שנאמר שהעניינים הכוללים נמצאים, ואולם אי אפשר גם כן שנאמר שהם נעדרים בהחלט, כי אי אפשר שיגיע מהנעדר ציור חיובי בשכל, ולזה אמרו העניינים הכוללים אינם נמצאים ולא נעדרים, וזה מאמר סותר את עצמו (לשיטת המורה), אבל אמיתת הענין הוא זה, העניינים הכוללים אינם נמצאים כוללים חוץ לשכל, אבל בשכל לבד, ר"ל השכל מקיש בין דברים רבים מיוחדים, ומפשיט הציור המשותף לכלם, מהציורים המיוחד לכל אחד מהם, וע"ז שב הציור המשותף הנוכח, ענין כולל, ע"כ.

ור' יהודה בן יחיאל מסיר ליאון בכת"י שנכתב בשנת רל"ב, מובא ממנו קטעים בספרו של הוויק דף לה, האריך בביאור כל השיטות שיש בענין זה (א) ועושה פשרה בין השיטות ומסיק: והתחייב מזה המאמר שהוא חוץ לשכל מצב טבע השתוף וההמצא ברבים אשר בזה לא יפעל השכל כלל, אמנם הוא בשכל מצד הנשיאות וההפשטה, ובוה האופן הוא ציור נפרד מן הפרטים, ע"כ.

אין כללים הרמב"ם במו"נ ח"ג פי"ח כתב וז"ל: כי מחוץ לשכל דבר נודע שאין חוץ לשכל מין נמצא, אבל המין ושאר הכלליות דברים שכליים כמו שידעת, וכל נמצא חוץ לשכל אמנם הוא איש או אישים, ע"כ. ובפי' שם טוב: כי המין הוא כולל ולא נמצא כולל חוץ לשכל, כי הכולל הוא דבר לקחו השכל מאיש אחר, באופן שנלקח מראובן מהות האנושית, וזה אמרו האנושית הוא משותף לדברים רבים, וזהו היותו כולל כמו ראובן דרך משל לא ישוה לו שמעון כו', אבל כשילקח השכל מהות ראובן שהוא אנושית מופשט מהמקרים, וזהו היותו כולל, וזה נמצא בשכל, כי חוץ לשכל לא ימצא כו', ע"כ. וכן פי' קרשקש: שהחי הוא ענין כולל וכן הצומח וכן הגשם אשר הם סוגים וכן המינים כמו האדם ומין השור ומין הסוס שאין להם מציאות כלל כי אם בשכל אבל הם דברים כוללים מגבילים הטבע הנמצא בכל אחד מן האישים כמו שזכרתיו, ע"כ.

והרמב"ם במורה ח"א פנ"א כ' וז"ל: וכבר הגיע המאמר באנשים מבעלי העיון, באמרם, כי תארו יתעלה אינם עצמו ולא דבר יוצא מעצמו, וזה כמאמר אחרים, העניינים, רוצים בזה העניינים הכלליים אינם נמצאים ולא נעדרים [ר"ל שהעניינים הכלליים והם הסוגים והמינים אינם נמצאים חוץ לנפש ולא נעדרים כו' והמורה השיג

סימן ב

כללים ופרטים

אם לפי המנין, וכן גדר רוח הגוף צורה בלא חומר, וכן במה דס"ל להרמב"ם בהל' תמורה גבי קרבן ציבור דיש

(א) בשאלה זו חלקו הפילוסופים הקדמונים, יש סוברים שהכלל קיים קיום ממשי והפרט משקף רק את הכלל, כלומר, את האידיאה, ויש אומרים להיפך, שהפרט קיים קיום ממשי, המציאות כוללת פרטים ממשיים ואין הכלל אלא מושג מופשט בלבד, שאינו קיים קיום מציאותי, אלא במחשבה בלבד. והפילוסופים האחרונים נחלקו לשתי מחנות, אחת מצגת שיטת האידיאליזם, ואחת מצגת הריאליזם. הרמב"ם הלך בזה בשיטת הריאליזם. ראה מ"ש לעיל במבוא עמוד 30 בהערה אות כו, על שיטת האידיאות של אפלטון.

תמורה בצ"פ בקונטרס השלמה צד 6 כתב: ועיין בקרבן צבור בדברי רבינו בס' המורה ח"א פ"ג [צ"ל פנ"א] גבי עניינים הכוללים אם שייך עליהם גדר המציאות וזה רק עצם אחד לא פרט, ע"כ. ובמכתבי תורה, מכתב נז (דף טו ע"א) כתב: מ"ש הרמב"ם ז"ל במורה ח"א פנ"א שלעג על מי שאמר שהמציאות והפרטים הם שני גדרים, אך באמת זה גדר גדול מחלוקת בכמה דברים בש"ס גבי ציבור ופרטים, אם הפרטים הם חלק מהציבור או מציאות בפ"ע, ועיין במחלוקת ר"ע בהך דברכות דף נ, גבי אחד עשרה וכו'

דין יחיד חלק בו, והתוסי' לא ס"ל כן במנחות ע"ב, ועיין בזבחים דף ד, גבי שינוי בעלים, ע"כ. הצ"פ בא להוכיח שכמו שנחלקו במושגים הנ"ל במציאות שבטבע העולם, כן נחלקו בגמרא בענין זה גם בכמה דברים הנוגעים להלכות שבתורה.

והנה המציאות של סוג ומין הוא כעין המציאות של המושג "צבור" בהלכה, שאינו מושג של שותפות מיחידים אלא זה בריה חדשה עם שם חדש, ויש לו להצבור דינים מיוחדים מה שאין לשותפין, ויש לו לכל יחיד חלק בדבר השייך לצבור משום שהוא חלק מהצבור וכביטוי של הצ"פ שהכלל נחלק לפרטים ולא שהפרטים נעשו כלל כמבואר להלן סימן ג.

ולכן קרבן הבא מדמי תרומת הלשכה נפקע ממנו

סימן ג

אם מהכלל נעשו פרטים או מהפרטים נעשה הכלל

הגודר מאנשי העיר. — דיני הוצאות בית הכנסת.

הפרטים, ואכמ"ל בזה, והנה עיין בתוספתא סנהדרין ספ"ב דהא דדי ברוב ציבור, זה רק בצרכי ציבור ע"ש, ור"ל כך, דכל דבר דהוה רק משום שותפות או אין לרוב לכוף המיעוט וצריך הסכם הכל, וכל מקום דהוה גדר ציבור שם יכולים הרוב לכוף המיעוט, דלא גרע מהך דב"ב דף גה ע"א גבי פרדכ' מסייע כו', ור"ל דנותנים להציבור והציבור עושה צרכו של ציבור, והנה הוצאות בה"כ יש בזה ב' גדרים הנצרכים דוקא להציבור, שם היחידים בטלים להרוב ודברים הנצרכים לכל אחד זה רק גדר שותפות ואינם בטלים.

בן בשו"ת צפ"ד ח"ב סי' רד: הארכתי בזה הרבה במה דפליגי הר"ן והריטב"א בהך דב"ב דף ה, גבי מבני העיר אם באו לדור אח"כ, עי' ר"ן נדרים דף פד ע"א, ובריטב"א נדרים ספ"ה, וזה אם מהכלל נעשה פרטים, וא"כ אין ג"מ אם בשעת נדרו לא הוה, ואם מהפרטים נעשה הכלל אז רק אותם שהיו.

אן בשו"ת צפ"ד ח"ב סי' יג: הנה כך דיש בזה כמה סתירות, אם דבר של בני העיר אם זה שייך לעצם גבי בה"כ, ובריטב"א שם, כו'. וכבר הארכתי בזה במה גבי בה"כ, ובריטב"א שם, כו'. וכבר הארכתי בזה במה דפליגי הר"ן והריטב"א על הך דב"ב דף ה, גבי יושבי עיר הני דבאו אח"כ אם אסר עצמו עליהם, בר"ן דף פד, בריטב"א פ"ג, ועיין ב"ב דף כג ע"א, דמבואר שם דיש ז' טובי העיר בר"ה, ועי' במגילה דף כו, דלא מהני ע"ש, ורש"י חולין דף קלו ע"א גבי מעקה.

אך העיקר כך, דלענין דין של בה"כ שייך לכל העולם, אבל בגדר קנינו הוה רק של בני העיר, ועיין ביבמות דף עט, גבי חרב כמו בזמן הזה במקדש אם שייך חלק מזבח, וכן בהך דזבחים דף ד, גבי שינוי בעלים בדבר של ציבור, אמאי לא שייך למ"ד בהוריות דף ה וכו"מ פר ושעיר לכל שבט, נימא דאם שחט של שבט לשם זה, אך ג"כ משום דהקנין הוא רק לתאר השבט ולא לעצמות

סימן ד

אם יש להפרטים חלק בהצבור

שקלים. — קרבן צבור. — תמורה.

בהך דברכות דף מט, ודף נ, אם יש ג"מ גבי ציבור בין רב למעט, ועיין בהוריות דף י, ובתוס' ישנים יומא דף נא, עכ"פ זה מחלוקת שם אם שייך בזה חלק יחיד בציבור, וזה תליא אם הוי ראייה או זכירה ואכמ"ל.

בן בצ"פ מהד"ת, דף י: עיין בפסקי תוס' ערכין פסקא כא, גבי מוסר דבר לציבור שוב אין לו חלק בו, וכמו בשקלים הובא בערכין דף ד וכו"מ, דאף דכהן שוקל

אן בצ"פ מהד"ת, דף כד ע"א: במ"ש אם השקלים שנותנין כיון שאח"כ נעשו של ציבור אם יש בהם חלק הפרטים, עי' ירושלמי שקלים פ"א דהוי זה מחלוקת תנאים גבי כהנים אם שוקלים, וכבר כתבתי בזה מהך דזבחים דף ד, גבי קרבן ציבור בענין שינוי בעלים, ע"ש ברש"י ותוס', ותוס' מנחות דף עז ע"ב ד"ה או, וברמב"ם הל' תמורה פ"א גבי ממיר בקרבן ציבור, ובאמת זה מחלוקת תנאים

דלמה מבואר בזבחים דף ד, דליכא שינוי בעלים בציבור, איך יהיה אם שחטו פר של שבט זה לשם שבט אחר, וע"כ התואר השבט, ובאמת זה תליא בהך דהוריות דף ג ע"ב אם בתחלה מגבין או נוטלין מתרומת הלשכה, ומנחות דף גב. ובאמת גם בזה פליגי רש"י והרמב"ם בהלכות שקלים למ"ד בתחילה מגבין אם מכל שבט עבור שבטו, או מכל השבטים עבור כל הפרטים, ויהיה נ"מ גדולה לפי מה שכתב הרמב"ם ז"ל בהל' תמורה פ"א, דאם המיר בקרבן ציבור לוקה, עכ"פ אם איש משבט זה המיר בפר של שבט אחר אם לוקה כו', ראה לעיל פ"א ס' י, ולקמן פ"ח ס' יב.

והנה הך דב"מ דף צו ע"א גבי שאילה בבעלים הרמב"ם ז"ל השמיטו בהל' שאלה, משום דס"ל דזה צריך דוקא מהקהל ולא מהפרטים, ואין ליחיד ופרטים שום דעה ושעבוד עליו, ועיין בירושלמי שקלים פ"א ופ"ב גבי שקלים דאין ליחיד שום שם בו, ועיין מה שכתבן התוס' מנחות דף עח ע"ב גבי תמיד, דרק לשוחט או לזורק ע"ש, ועי' נדרים דף סה ע"ב גבי קופה של צדקה, ע"ש בזה בראשונים, ושם דף מז ע"ב ומח ע"א גבי הספרים, אם ר"ל ס"ת לקרות דזה ג"כ הוי להם חלק, או רק ספרים ללמוד אבל ס"ת הוי של הכלל לא של הפרט, ע"ש בזה בראשונים, ובירושלמי שם גבי קדושין, וב"ב דף מג, גבי ס"ת אין מביאין ראיה, וכו' ודף קנא גבי נכסי, ואכמ"ל.

מ"מ הקרבן שקרב מהם אין בו חלק רק בגדר ציבור, אך זה רק בשקלים דהוא חיוב תמידי, אבל בדבר פרטי או אם נתבטל הדבר חוזר לו, ועיין מ"ש התוס' שבועות דף יד, גבי קרבן ציבור השייך רק לישראל אם אין מעות בלשכה גובים רק מישראלים ולא מכהנים, וזה ר"ל הספרי פ' נשא גבי עגלות ופרים שהיה מחלקם לפי דעתם, ר"ל לפי דעתם של נשיאים, ועיין בתוס' זבחים דף נט ע"ב דשלמה הקריב את הפרים לשלמים, וזה ג"כ היה לחינוך ולכך היה יכול להקריבם, וכמו דס"ל להרמב"ם בהלכות שקלים ובהלכות ערכין ובהל' תמורה דמביאים מקדשי בדק הבית לקרבנות המזבח, וכבר כתבתי בזה בהל' שקלים ובהל' ערכין, ע"כ.

ובמהד"ת, צ ע"ב, מובא בצפנת פענח מכות כד ע"א אות כה, גבי ציבור אם יש נ"מ בין הרבה למעט, ועיין נדרים סה ע"ב, ומח ע"א, רמב"ם פ"ז מגדרים ה"ד, ג] בענין הנ"ל האריך בשו"ת צפ"ו ס' רלא, דף קעט, וז"ל שם: והנה כל דבר שהוא מהציבור יש בזה אריכות אם זה לפרטים של הציבור או להכלל, לא להפרטים ג"כ, עי' במה דפליגי הר"ן והריטב"א בנדרים דף פד ע"א גבי נדר מאנשי העיר אם אסור גם בבאים אח"כ לדור, ע"ש ובריטב"א פ"ה דנדרים, וכן נ"מ גבי פר העלם דבר של כל שבט ושבט דהוי גדר קרבן ציבור, כמבואר ביומא דף נ, ותמורה דף יד וטו, ובהוריות דף ו, אם זה עבור הפרטים של השבט, או עבור התואר של השבט, ונ"מ

סימן ה

אם בהכלל יש ג"כ גדר פרטים

ענין ניוקין. — אבר מן החי. — טבילה.

ועיין במה דפליגי רבינו והגאונים בפ"ב מהל' מקואות ה"טו, אם שער הראש והגוף הם שני דברים לענין טבילה או מציאות בפ"ע, ובהך דגיטין דף טו ע"ב גבי ידיים אם הן טהורות לחצאין, ובתוספתא דחגיגה פ"ג, דהמטביל הידים לקודש צריך להטבילן בבת אחת דוקא דהוי כמו מציאות אחת, ועי"ש בבעל המאור ובהשגות הראב"ד, ובסוכה דף טז גבי מטה אם מטהרת דוקא חבילה או אברים, עי"ש ברש"י ותוס', ושבת דף נח וכמה מקומות בזה, ועי' בזבחים דף קח ע"ב גבי העלאת חוץ ע"ש פלוגתא, ובהך מחלוקת דב"ש וב"ה בעדיות ספ"ד, אם אדם הוי כמות או מחובר מפרטים. (עי' לעיל פ"ב, ובצ"פ מכות ח ע"ב אות כט—לד).

בצ"פ מהד"ת, דף ו ע"ב: עי' בירושלמי ב"ק פ"ד מחלוקת שם אם יש ניוקין בכולו, ר"ל אם בהכלל יש ג"כ גדר פרטים. ועי' חולין דף קב ע"ב אם אכל עוף כולו אם שייך בו גדר אבר מן החי, וזה ג"כ תליא בזה אם הכלל נחלק לפרטים או מפרטים נעשה כלל, ובהך דחולין דף ע, אם אזלינן בתר רוב אבר או רוב עובר, ובזבחים דף קה עי"ש, ועי' ברש"י קדושין דף כד ע"א בהך דהכל מודים לענין לשון לגבי טבילה דטמון הוא, שכתב רש"י, דאינו יכול להוציא כל הלשון וטבילה למקצת לא אשכחן, והוא אינו מובן כי הטבילה אינה לאברים ומה שייך בזה כל הלשון. (ראה לקמן סימן ט אות א).

סימן ו

אם המציאות נחלקה לפרטים

ענין אברי נדה. — נגעים.

או הפרטים נכללים בהכלל, עי' שבת דף פג, גבי נדה אינה לאברים לפירוש רש"י ותוס' כריתות דף יג ע"א.

בצ"פ מהד"ת, צד 10: אך באמת כך, דכבר כתבתי לעיל דיש בזה כמה מחלוקות, אם המציאות נחלקה לפרטים

בצפנת פענח בהשמטות להלכות תרומות דף סג ע"א. הן שם סי' רעג דף ריה: בדבר האפרוחים [הנולדים ע"י מאשין אם מותרין באכילה]. ועיין מנחות (דף לו) גבי בעי פלימו מרבי, ע"ש בתוס' וב"ק (דף יא), ועיין מנחות (דף ו) גבי בכור טריפה בבהמה, וחולין (דף עד ע"א) גבי גילדה מבטן בבעלת ה' רגלים ע"ש, וחולין (דף קלו ע"ב) ע"ש, והרבה יש בזה להאריך, לשיטת רש"י יבמות (דף פ) דנפל חי עד כ' שנה, מ"מ אין עליו גדר מציאות באדם, ועי' ב"ב (דף כ) ונדה (דף מב), ובתוספתא שבת פט"ז דאינו זוקק ליבום, ובשבת אמרינן דקרי בן רק לא מהני שחיטה על חי, ע"ש (דף קלו ע"א). אך רש"י ז"ל בחולין (דף עב) כתב דאין עליו שם בקר וצאן, וא"כ י"ל דה"ג כן אין עליהם שם עוף, ועי' מ"ש המרדכי בפ' העור והרוטב גבי עופות הגדלים באילן ע"ש, ועיין חולין (דף עב) ברש"י ד"ה בן ח', ועיין רש"י כתובות (דף סו ע"א) גבי ביצה דמחממין בחיק ע"ש בזה, ועי' בשו"ת הרשב"א, ע"כ. (ועי' בשו"ת מהרש"מ ח"ג סי' שעח, מתיר עופות הנ"ל, לא כתשובת אמרי יושר סי' קמה, ומ"ש ב"הרמב"ם ומכ"רשב"י עמ' סו.)

בן ט' ?]. באמת זה מחלוקת התנאים בספרי פ' חוקת אם דם בן ח' מטמא, ע"ש ר' ישמעאל ור"ע, ומרבה שם מן לכל [וכל נפש אדם להביא בן ח'], ועי' במכשירין סוף פרק ו משנה ז ג"כ אם דמו מכשיר [בן שמונה ר"י אומר חוץ מדמו], וזה כוונת הירושלמי נזיר פ"ז ה"ב גבי נפלים אם יש להם רקב, ומבואר שם דתליא במחלוקת אם דם מטמא, ור"ל הך מחלוקת דספרי. ועי' בחולין (דף עב ע"א) וע"ש ברש"י ע"ב, דלכך אין מטהר שחיטת בן ח' משום דאין להם שם פרטי של בקר וצאן רק כללי, ועי' בתוס' ב"ב (דף כ ע"א) כו', ואף דאבר מן החי שלו מטמא כמו אבמה"ה. כמבואר בתוספתא שבת (פרק טז), זה רק סתם מציאות אבל לא פרט, ואף דבשבת (דף קלו) מבואר דהוי בגדר מת ע"ש, ר"ל ג"כ דהצורה הפרטית שלו מת. והרבה יש להאריך בזה בהך דיבמות (דף פ), ובמ"ש הרב המגיד דהוי כסריס, ומה דמבואר בתוספתא (שבת פט"ז) דאין זוקק, ולמ"ד דחי עד כ', למה? וצ"ל דהוי כסריס חמה לדידן, ואין פוסל בתרומה [דמבואר שם בתוספתא הנ"ל כן], ר"ל דלאו בני נחלה ובגדר גמרא דנדה (דף נו) [כל שאין לו נחלה אין לו גבול, ע"ש לענין נפל], ועיין

סימן ה

ספר תורה, מזוזה ובית הכנסת

כל דבר שבקדושה אין לו קנין עצם רק בהתואר והצורה. — אפילו יש לו קנין בהחומר אבל אינו יכול למסור ולהקנות הצורה. — בקדושת צריך לתת הצורה והחומר, ולכן קידש בס"ת אינה מקודשת.

מג ע"א, דהכל אצל ספר תורה עניים הם, וברשב"ם שם, שכולם צריכים לו ודרך בני אדם לקרוא בני עירו עניים כשאין להם ספר תורה דעניות גדול הוא זה, ודבריו קשים.

ולפי הנ"ל הספר תורה אין בו קנין עצם, הפשט, שהכל אצל ספר תורה עניים, שאין להם בו קנין עצם רק הצורה, ובכל דבר דליכא קנין עצם לא גקרא שלהם, ולכן נקראים עניים, ומאוד יש להאריך בזה, ויש לחלק בין של יחיד לשל רבים, דבשל יחיד חשיב קנין עצם ובשל רבים לא, דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא, ע"כ.

בן בשו"ת צפנת פענח (דווינסק) ח"ב סי' כד, דף י: יראה ברמב"ם בפ"א מהלכות תפילה ופ"ו מהלכות שכנים, דס"ת ונביאים כתובים גקט רק לוקח דשם לא בגדר דין שצריך ס"ת, רק מה שהציבור צריכים לקרות בספר תורה ואפטרותא דנביאים וקריאת רות ושיר השירים וקנינות השייך לציבור, כמבואר במס' סופרים בכתובים, וזה צורך ביהכ"נ של ציבור, ובוהו אם יש להיחידים חלק הנה זה שייך לתואר ציבור, וכן היחיד יש לו זכות בשביל התואר וכו', ועי' בפסקי תוספות ריש פ"א דערכין בזה, ובמה דפליגי בגדרים דף סה ע"ב, גבי קופת הקהל, במודר הנאה, וכן פליגי בפירוש של הספרים בגדרים דף מת, אם ר"ל ס"ת או ספרים ללמוד דזה הוה של שותפות,

א] בשו"ת צפנת פענח סי' קיב [על דבר שאלתו בספר תורה פסולה שנשאלה מבית המדרש למנין אחר לצורך הקפות בשמחת תורה, וגבאי בית המדרש לא תבעו אותה בחזרה, אם מותר להשוואלים לתקן את הספר תורה בלי ידיעת גבאי בית המדרש ולקרות בה], לא בירר אם הוא ס"ת של יחיד או שייך לביהמ"ד, ויש בזה אריכות גדולה. הנה יש לחקור אם יש בספר תורה קנין עצם, דהיינו כמו שאר חפץ השייך לבעליו, או יש בו רק קנין הוואר, כלומר, דהא עיקר הס"ת הוא רק לקרות בו וזולת תועלת הקריאה גוף הספר אינו שוה כלום, והקריאה הוא דבר של הקדש השייך לגבוה, ואין בו קנין עצם, ועיין בחולין דף קלו ע"א גבי מעקה, אלא גגך למאי אתא, למעוטי בתי כנסיות ובתי מדרשות, ופירש"י שאין חלק לאחד מהם בו, שאף לבני עבר הים הוא, הרי חזינן דביהכ"נ"ס בשביל שהוא דבר שבקדושה אין בו קנין עצם, ועיין בסנהדרין ק"ג ע"א גבי עיר הנדחת דכתיב בה ואת כל שללה, והיכא דאיכא מזוזה לא אפשר דכתיב לא תעשון כן כו', ופירש"י דאנן בעינן שללה וליכא דהא שלל שמים הוא, ומה שסותר לזה מש"כ גדרים מח ע"א [במשנה שנים שנדרו הנאה זה מזה מותרים בדבר עולי בבל ואסורים בדבר של אותה העיר כגון ספרים, ופירש"י ס"ת], אפשר לומר כפירוש הרא"ש שם, ספרים ללמוד שקונים בני העיר ללמוד בהם, ובוהו נוכל לפרש הך דביב

קדושין, דגבי קדושין צריך ליתן לה הכל, הצורה והחומר, ובס"ת אינו יכול להקנות הצורה ולא היה קדושין וכ"כ בזה קצת בספרי ח"א, ע"כ.

ה) בסגנון אחר מפרש את הירושלמי הנ"ל בח"א הלי אישות פ"ג ה"א: והמנהג שמקדש בטבעת ולא בכסף, ונ"ל דהנה עי' בירושלמי פ"ה דנדרים דהמקדש בספר תורה שלו אינה מקודשת, וטעם כמ"ש הר"ן פ"א דקדושין, גבי מנה אין כאן, דבדבר שלא יצא מידו לגמרי לא היה קדושין, והנה מבואר בב"ב דף מג, דמן ספר תורה אינו יכול לסלק לגמרי, וע"ש דף קנא ע"א, גבי אם מיקרי נכסו, ואף דהא בגיטין דף כ אמרינן דאם גירשה בספר תורה אם אקדים וזוא לספרא כו' הוה שייך גט התם כיון שנכתב לשם גט נפסלה הס"ת אבל בס"ת כשירה אינה מקודשת, והנה כעת המנהג שמקדשים בשעת חופה ותיכף היה נשואה וא"כ יהא לו בכסף קדושין פירות וא"כ לא היה קדושין, לכך תקדש בכלי דהוה כלבוש, ועי' כתובות דף נד ע"א, וסנהדרין דף קיב, ומש"כ רבינו ז"ל בפרק א מהלכות מלוה ה"ה, וכ"מ בזה, ע"כ וראה לעיל סי' ג.

ע"ש בזה, אבל דבר של צורך ציבור אין להיחידים זכות בחומר שבו רק בקופיא צורה, וזה ר"ל אצל ס"ת עניים דב"ב דף מג ע"א לא כרשב"ם ותוס', רק דר"ל דאין להם קנין בהדבר, וזה עני שאין לו דבר קנינו רק צורה, וזה ר"ל רש"י סנהדרין דף קיג ע"א לרבנן דפליגי על ר"א דלכך ס"ת ונביאים וכתובים אין נאסרין רק מחמת דזה שלל שמים ואין קנין כלל בהם, והא דנגזרים משום ספר תורה שנמצא ביד מין, גיטין דף מה ע"ב, ע"כ.

ג) שו"ת צפ"ו סי' רצו: מ"ש בדבר ס"ת הארכתי בזה הרבה בהך בעיא דב"ב (דף קנא) אם איקרי נכסי וא"כ לא חל שיעבוד בעל חוב עליהם, ע"ש בב"ב (דף מג ע"א), שאני ס"ת דלשמיעה קאי, ור"ל דאין בו קנין הגוף ממש, ולכך יש שיטה בירושלמי נדרים פ"ה, דאף אם קידש בס"ת שלו אינה מקודשת, וזה ר"ל רש"י סנהדרין (דף קיג) דאין עליה גדר שללה בעיר הנדחת.

ד) שאלות ותשובות צפנת פענח דווינסק, ח"ב סי' כד: בגדר ספר תורה לא הבין הפירוש בירושלמי וט"ס שם, ור"ל דאף אם יחיד קידש בס"ת שלו לא היה

סימן ו

גיטין וקדושין

עיקר נתינת הגט תואר הגט לא החומר — האיכות לא הכמות. — בקדושין העיקר הוא החומר.

ג) בשו"ת צפ"ו סי' קמב: מ"ש בגדר גט [הקושיא בגיטין דף כ, הרי זה גיטך והנייר שלי דאינה מגורשת דאותיות פורחות באויר, ע"ש ברש"י, ואע"ג דמ"מ נתן ולא היו פורחות מ"מ כיון דלא הוי שלו לא נקרא נתינה, ולמה בעירובין דף ג, מקצת קורה אמרינן קלוש אף דבלא זה דלמעלה מכ' פסולה דהוי קורה הניטלת ברוח מ"מ נעשה כשפודין, הכי נמי סוף סוף נתן לה, וכמו דשם אנו רואין רק במציאות כיון דיכול לעמוד כשר והכי נמי במציאות לא היו פורחות דתא נתן לה הנייר, וע"ש לענין כתב לה על איסורי הנאה דכשרן, ר"ל דאין זה כריתות, או אין זה נתינה, או דבעצם עיקר נתינה לא ר"ל על הנייר ועל הדיו רק צורת הדבר שע"י דיו הבעל נעשה עליו שם גט, וזה ר"ל נתינת הגט דשם דף כ, מ"מ צריך שלא ישאר ברשות הבעל דבר המחזיק, ולא גרע משיחה, ועי' רש"י גיטין עח ע"ג, בטעם גבי הא אגידא ביה משום ונתן דלא נקרא ונתן, וכן הוא בירושלמי פ"א דגיטין, אבל באיסורי הנאה גם לבעל לית בו זכות לכן כשר בתואר ונתן לה ושוב אינו צריך יותר, וזה ר"ל התוספתא גיטין, דאם נתן הנייר בעצמו לא הוי גירושין, ר"ל שיתן לה פרטות הדבר בזה, לא רק תואר הדבר, וכ"כ שם סי' קמו, דף קיח ע"א.

ד) במהד"ת, דף סג: נ"מ דגט עצמו צריך שיהא כולו בידה, ושם לא מהני ניתוק, אבל משיחה שם רק משום

א) בגיטין כ ע"א: אמר רב חסדא יכילנא למיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא, א"ל רבא מ"ט אילימא משום דכתיב וכתב, והכא איהי קא כתבה ליה (נותנת שכר הסופר כדאמרינן ב"ב קסח ע"א משום תקנת עגונות) ודלמא אקנויי אקני ליה רבנן (והוא זוא מדידה והוי כמאן דיהיב ליה איהו, דהפקר בית דין הוה הפקר), אלא משום דכתיב ונתן והכא לא יהיב לה מידי (ונתן בר נתינה שיהא שוה פרוטה) דלמא נתינת גט היא, תדע דשלחו מתם, כתבו על איסורי הנאה כשר, ע"כ, עי' בתוס' ד"ה דלמא אע"ג דכתיב ונתן לא בעינן שוה פרוטה, עי' במפרשים.

ב) בצ"פ פ"ב מהל' גירושין ה"א כתב: והנה באמת כונת הגמרא בגיטין דף כא, גבי הך דרב חסדא דאמר שם אלא משום דכתיב ונתן כר דלמא נתינת גט, ור"ל כך, דהנה כיון דאמרינן דאקנויי אקנו ליה רבנן כו' ואמר דהנתינה לא ר"ל על כמות הדבר, רק על האיכות, על הגט, והגט נעשה על ידו, וא"כ נתן לה דבר חדש והיינו גט, ואף דקיי"ל דאם אמר הנייר שלי לא היה גט, היינו משום דלא היה כריתות דעדין הדבר אגיד גביה כיון דהנייר נשאר ברשותו, אבל קנין בהנייר גופא א"צ וכו', ומביא בגמרא ראייה מהך דכתבו על איסורי הנאה, דאף דלא שייך בזה קנין בכמות, דהא איסורי הנאה לא מצי להקנות, מ"מ הוי הגט גט, דהא האיכות מיהא נתן לה, עכ"ל.

שדי חמד

מערכת הלמד כלל קמא

כררים

שצה

נתן לחבירו הארבעה מינים במתנה והתנה עמו על מנת שלא יתנו לאחר במתנה חי הוא מתנה ויכול לזאת בו או לא השיב על זה הגאון מסלמיט בשו"ת עמק יהושע סי' י"ד דודאי דהוי מתנה וכמו שפסק הרמ"א בסי' תרנ"ט סעיף ה' שמוטר לתת לו במתנה על מנת שלא יקדישו דלא גרע ממתנה על מנת להחזיר ולאו דוקא על מנת שלא יקדישו דהוא הדין אפילו נתן לו על מנת שלא יתנו לאחר לזאת בו וכמו שכתב הרא"ש בפרק יש נוחלין דאם פירש דבריו אפילו נתן שלא ליתן ושלל למכור ושלל להקדיש וכו' הוי מתנה וכן מתבאר מתשובת הרב מהרשד"ם שאזכיר בסמוך דכתיב האי גוונא מיקרי שפיר מתנה ואם מקיים התנאי יולא בו ועיין בספר אמרי בינה בדיני יום טוב סי' כ"א הבאתי תורף דב"ק לעיל בראות ט"ל דהנותן מתנה על מנת להחזיר לריד לזהר שיתן לו זכות להקטוה גס הוא על מנת להחזיר שאם לא כן לא מיקרי שלו ולפי הנראה הוא שלא כדברי העמק יהושע ולריד להתיישב בדברי קדש איה"ש :

ואם עבר על תנאו ונתנו לאחר אם נחבטלה המתנה מעיקרה והוא נמי לא ילא הנה לעיל בראות כ"ד הבאתי (בד"ה ובספר סהרת המים) מה שכתבו הפוסקים בשם הגאון מהרשד"ם דאם מכר לולב לחבירו על מנת שלא יעלו הקהל ונטלו הוא והקהל לא ילאו וכו' עיין שם אלמא דכל שלא קיים התנאי המכר בטל והוא הדין למתנה אם לא קיים התנאי הרי היא בטלה ועתה ראיתי שהגאון עמק יהושע שם (בסי' י"ד) עמד לבאר דין זה וללל במים אדירים בצמח גופי הלכות כדרכו בקודש והלכה זו העלה בסוף הסימן ח"ל ואם כן בניין דיון נמי אם נתן אחריו לחבירו על מנת שלא יתן לאחר לזאת בו ונתן לאחר ודאי עבר על התנאי והראשון נמי לא ילא אף על גב דלא הועיל מידי בבתינתו אפילו הכי עבר על התנאי דהא מכל מקום נתן ועוד שהרי הטור בחשן משפט סי' רמ"א הביא תשובת הרא"ש שכתב אף על גב שכתוב בשטר על מנת שלא יוכל אחד מהם למכור ואין כתוב על מנת שלא ימכור האי על מנת וכו' כמו לא תוכל לאכול בשעריך ועל כרחין לריד לפרש שלא ימכור ואם ימכור שתהא מתנתו בטלה ואינו יכול לפרש שלא יוכל למכור ואם ימכור ילא המכר בטל והמתנה קיימת שדבר זה אין צידו להתנות שאם המתנה קיימת יעשה בה כל מה שירצה עכ"ל וכן פסק בשלחן ערוך וכתב על זה המשנה למלך בשלישי מהלכות זבייה ומתנה דמתוך תשובה זו מוכח דבמתנה על מנת שלא תמכרו לפלוני כל שעבר ומכר לאותו פלוני נחבטלה המתנה או המקח כיון שעבר על התנאי ואף על גב דאי אמרינן שנתבטל המקח נמלא שמה שמכר לאותו פלוני לא עשה ולא כלום דאין אדם מוכר דבר שאינו שלו ונמלא דאין כאן מקח מכל מקום כיון שנתנו בדרך מקח נתבטל המקח מעיקרו וכן כתב הרב המגיד בשמיני מהלכות גירושין צבל מנת שלא תשאי לפלוני וכו' ואם כן צדקו דיון נמי שניהם לא ילאו ידי חובת המטוה דהא השני ודאי דלא ילא דהא הראשון לא היה יכול ליתן לו במתנה והראשון נמי לא ילא דכיון שנתנו לו אף שאין במתנתו כלום אפילו הכי כיון דמכל מקום עבר על התנאי ונתן נחבטלה מתנתו ולכן לא ילא עכ"ל והגאון אמרי בינה בדיני יום טוב סי' כ"א אות י"ב תלה דין זה במחלוקת החוספות והרמב"ן בריש פרק המגרש במגרש על מנת שלא תשאל לפלוני (המוכר בעמק יהושע שם בראש הסימן) דעת החוספות דאף כשנשאת לשי לא היו ציטול הגט דאין הנשואין חלין אלא כשנשאת אחר מיתת המגרש או צבל הגט אבל דעת הרמב"ן שם דהתנאי היה על שם נשואין ואם עברה ושאלת לאותו פלוני נתבטל הגט ולדעתו כמו כן יש לומר בנדון מהרשד"ם אף דלא ילאו הזכור מכל מקום קפידתו על דרך קנין לזאת אבל להתוספות דהתנאי היה על הנשואין ממש כי האי גוונא יש לומר דהתנאי היה רק שלא ילאו בו הזכור מותר נטילה וכיון דלא ילאו ממילא לא נחבטלה המכירה והראשון ילא וסקיל וטרי בזה ולא ראיתי שהעלה דבר ברור להלכה לנדון הרב מהרשד"ם עיין שם דב"ק :

נא בעיר אחת היו נוהגים שאחד מיהודי הקהל היה קונה מכיפו הארבעה מינים : יש יולא בחתלה ואחר כך נחנס

לחוש למאן דכבר דשיך כל חוסיק אין מוחיחין אותו וכמו שכתב בדברי משה על פי המנהגים והאריך לפלפל בסברת הרמב"ם שכל המינים אם מוסיק יש כל חוסיק אלא דבהדס אם מתכוין בתוספתו משום נוי מותר ובשאר מינים דליכא נוי בתוספתו יש בו משום כל חוסיק ומסיק דשפיר כתב הדרכי משה בשם המנהגים לחוש לאותן דעות דליכא כל חוסיק וגם דלמאן דאמר מותר אין לריכוח כונה שייך כל חוסיק אף במכיון לנוי ובודאי זו היא כונה המחבר ככל עשור אמנם הרבנים הקדושים שעשו על פי המקובלים יפה עשו כהלכה על פי המוסכס מכל הפוסקים הג"ל אלו תורף דב"ק ומקדכו נדפס ספר ארחות חיים החדש לירידי הגאבד"ק סאפינקא י"ז וראיתי בסי' תרנ"א אות ב' שכתב בשם שו"ת אבני נדק סי' פ"ה דעל פי הלכה מותר ליקח שלשה הדסים - בכל אחד שלשה בדים ואין בזה משום כל חוסיק אבל על פי הסוד סגי בשלשה ושהאריך בזה ואין אללי ספר זה לעיין בו ולפי הנראה אין הלשון מדוקדק במה שכתב דעל פי הסוד סגי בשלשה דבזה ודאי גס להלכה הוא כן דסגי בשלשה והיה שייך לומר אמנם על פי הסוד אין ליקח יותר משלשה (אם הדין הוא כך על פי הסוד) וכן נראה ממה שהביא שם בארחות חיים תורף דברי המנחת שזי וסיים על זה ולפי מה שהבאתי משו"ת אבני נדק נכון יותר שלא ליקח יותר משלשה וכן ראיתי טהג אדרמ"ה שליט"ה ורבותיו הקדושים ובספר יפה ללב ח"ב האריך בזה והעלה דהעיקר שלא להעדיף :

מו שמעתי שאתרוג שאין המין שלו מתוק פסול למטוה דדרך האתרוג להיות המין שלו מתוק וזה שאינו מתוק מורכב הוא וליתא דהא אמרינן בפרק שמונה שרלים ד' ק"ט פ"ב ליתי אתרוגא חלייתא ופירש רש"י מתוק מכלל דליכא אתרוג שאינו מתוק ואם כן כשר הוא למטוה כן כתב בספר משתא דרבותא לגאון מערבי צמח סי' הרמ"ח ולי הדל בהארמנטוסיה דמר יש לדמות ראיתו בכמה אנפי ולריד לעיין בפוסקים וחת לזכרון :

מח לרוב שמחוברין העלין זה בזה על ידי אותו אדם והוא כמקל אינו נכון ליעלו דנענוע הלולב הוא קישקוש העלין כמו שכתב הריטב"א ובעיני טפח חוץ לאגוד וכיון דמחובר הרי הוא כלאגד ואין לו שיטור ולכן אין לאגוד הלולב למעלה וזיז סוב אסור להפריד האמנם שלשה עלין הראשונים יהיו מחוברים מעתה כן כתב בספר מועד לכל חי סי' כ"ג אות פ"ד בשם ספר צבורי יעקב והנה דברי הריטב"א שרמזו הם דף ל"ח ושם הביא דעת הגאונים דפירוש נענוע הלולב אינו הקישקוש אלא הולכה והבאה ואתה תחזה מה שהבאתי בשדי חמד סי' ב' אות א' (ד"ה והנה) בשם מרן החב"ץ בספר רוח חיים סי' תרמ"ה וכתבתי דמנהג אחינו האשכנזים י"ז לקשקש הלולב ולא כן מהנהגו אלא אף נקטינן כפירוש הגאונים דנענוע היינו הולכה והבאה ועיין בספר יראים השלם עם ביאור חושפות ראם לירידי הגאון דומ"ץ במינסק י"ז בסי' תכ"ב דף רמ"ג פ"ב אות ל"ג מה שכתב בענין נענוע הלולב ובספר חניא רבתי בהלכות לולב ד' ל"א ע"ד כתב מלאחי בשם רבינו אבן מיגאש נהגו העם לבקש לולב כפות ועומד שלא נפרדו העלין ומוחיחין אותן שנפרדו ואף על פי שלא ניטלה תימותו ובמקום שאינו מלי אלא נפרדו ולא ניטלה תימות כשר :

מט גזור דפסול בארבעה מינים שבלולב אף הדין בגול מדבריהם שהוא מפני דרכי שלום בגון מליאת חרש שוטה וקטן אם יש בזה משום מלוה הבאה בעבירה דאף בעבירה דרכן חיישינן משום מלוה בעבירה ואי חשיב שלו לפי שכן הדין אינו חייב להחזיר לזאת ידי שמים לא מיקרי שלו הנה בשדי חמד מערכת המ"ם כלל ע"ז ס"ק ו' (מד"ה והגאון שער המלך והלכה) הבאתי רברי רבותינו האחרונים המדברים בזה כך נא ראה :
וכשהמצוה מסייעת לקנין בגון שנתן לו חבירו לולבו וקנהו במשיכה ובאותה משיכה נהכוון לזאת אי חשיב זה מ"ה הבאה בעבירה כתבתי בשדי חמד מערכת המ"ם כלל ע"ז ס"ק כ"א :

אפילו נותן לו במתנה רק יברך על של הקהל ושכח על דבריו דליהא דכשנותן לו במתנה ודאי מיקרי לכס ואדרבה בשל הקהל יש כמה חששות ככחוב כלל זו ובזית יוסף וכתב לענין השאלה הג"ל דנכון שישארו במנהגם שאחד יקנה מכיחו ויקנה להצבור וכו' ולא יקנהו מהכנסות של הבית הכנסת וזיאר שגם מן הדין לא אריך למיעבד הכי לפי שאותן המעות תורת לדיקה לעניים יש להם ואיך יקנו מהן לולב שהיא מטה שעליהם והביא בשם הגאונים נחלת שבעה בדיני תנאים הראשונים סי' ח' דף י"א ע"ב ובית דין של שלמה יורה דעה סי' א' דף מ"ט ע"ב (ד"ה וחתה) שאין לקנות לולב וכו' ממשות מעשר שני דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מהחולין וכו' וכתב לבאר דלענין זה חמירי מעות הכנסות בית הכנסת ממעות מעשר ולכן ברור שמדינת לא אריך למיעבד הכי אלא יעשו כמנהגם הראשון וכו' אלו תורף דב"ק ולא יכולתי לעמוד לפרק זה ברור והמעין יכריע :

(ג) בנתיירת הלולב כתב מרן הבית יוסף בסי' תרכ"א (בד"ה אס לריך לחבר אחרוג ללולב) דבר זה לא נתבאר בגמרא ולא בדברי הפוסקים והוא דבר פלא כי לדעתי יש לדייק דבר זה מש"ס סוכה ד' ל"ה ושל תרומה לא יטול פליגי בה וכו' חד אמר מפני שמכשירה ופירש רש"י שמכשירה לקבל טומאה דתנן מקבלת אשה וכו' ומחזירטו למים בשבת כדי שלא ייבשו וכשנוגעין באתרוג הוכשר לטומאה וכן פירשו החוספות מזה מוכח להדיא דלריך לחברטו יחד ואין לדחוק ולומר דגזירין שמא יחבר אף שמן הדין אינו לריך לחברטו דאם כן הוי גזרה לגזרה כי לחוש למים גופא שיתנו על התרומה הוי גזרה שלא יגרסו דבר שיוכל לבא לידו טומאה ועוד גזרה שמא יחברטו הוי גזרה לגזרה אלא ודאי שמן הדין לריך לחברטו ביחד ולא הוי גזרה לגזרה כן כתב הגאון אבד"ק טארלא בספרו דבר אליהו סוף סי' י"ט (ד"ה והואיל) ותימה רבתי היא על מאור הגולה די כל רז לא חיים ליה אריך לא שם לבו הטמור לזה ועם שאפשר לדחות דלא אמר אלא שלא בא מפורש בש"ס ופוסקים אבל אינו נכון שלפי האמת הרי הוא כמבואר בש"ס ורש"י ותוספות אמנם עיינתי בגוף דברי מרן וראיתי שכתב בזה הלשון אס לריך לחבר אחרוג ללולב בשעת הנענוע ולנענע שניהם יחד או אינו נענעט אלא אגודת הלולב לבד ויד שמאלו שהאחרוג בה תהא עומדת במקומה בלי נענוע דבר זה לא נתבאר בגמרא ולא בדברי הפוסקים וכו' עד כאן לענייננו הנה בלשון זה נראה שבשעת הנטילה עומה פשיטא ליה שלריך לחברטו ביחד דכיון שמברך ברכה אחת על כולם ודאי שלריך שיהיו כל המינים סמוכים ומחוברים וכאלו טמל כולם ביד ימין כדון כל דבר שמברכים עליו שלריך ליעלו ביד ימין ורק ספקו טמור הוא על שעת הנענוע ולזה אין הוכחה מהש"ס כמוכן :

(ג) ערבה גרסוין בפרק לולב הגזול ד' ל"ד ע"א טו רבנן אחיזה ערבה ואיזהו לפלפלה ערבה קנה שלה אדום ועלה שלה משוך ופיה חלק. לפלפלה קנה שלה לבן ועלה שלה עגול ופיה דומה למגל. והא תניא דומה למגל כשר דומה למסר פסול. אמר אביי כי תניא הריהו בחילפא גילא. ע"כ. דברים יקרים ונשגבים נוכל להמליך בדבריהם על פי מאי דגרסוין בפרק הקומץ ומבואר הדבר ביוזר ליוס ראשון של סכות. כמו בעץ הדד ריח וטעם כן בעס זו בעלי מלות ודיע טעם. וכמו בכף תומר טעם ולא ריח כן בעס זו בעלי מלות בלא דת וריח. וכמו בעבות ריח וטעם מר. כן בעיננו הוגי דת וחכס מר. וכמו ערבה בלא טעם וריח. כן בעיננו עקשים אטומים מלהריח. וכמו הם אגודים אלה באלה כן תלויים אלה באלה למשוך אלה את אלה ולכפר אלה על אלה כו' נמאירו למדין דערבה מרמו על אנשים ההמונים הנבערים מדת ומלות. בכל זאת לותה החכמה העליונה לאגדס יחד עם בעלי דעת ומעשים נעימים למען למשך אלה את אלה לכרות להם אונים ולפקוח עינים עורות להדריכס בדרך ישרה. והנה זה ידוע כי רע ומר גורל המתחסד והוא ריק מכל. כי לבד אשר לא יאבה להמשך צדקן מוסר ודעת ותקוה לכסיל ממנו. עוד יעשו הנבליעל הזה להרחיב פה ולשון על הוגי דת עליון ושומרי מנהיגה

ותחס במתנה (על מנת להחזיר) לכל אחד ואחד ועתה מפני סבה רואים לתקן שיקנו אותם מכיס הקהל ושאלו אס יולאים בזה ידי חובתם והשיב גאון עזנו הגאון ראש"ל ישא ברכה י"ו בספרו הצהיר עולת ארס סי' י"א שכבר נשאל הרשב"א באלפיו סי' ס"ב וסי' ת"ו על מה שקונים מהקופה של הקהל והשיב דשפיר דמי ושגדולה מזו כתב שכל שלקחו אותו ללאת הצבור זו יולאים כל אחד ואחד דכל שאין זו דין חלוקה יש ברירה ואותה עשה שנטלו הרי הוא כשלו ואפילו בעל כרחו של חבירו וכו' וכתב הרדב"ז בחדשות ח"ב סי' תש"ב דאף אותם בני אדם שאינם נותנים שום פרוטה לאחרוג יולאים מבלי שיאמרו להם במתנה על מנת להחזיר דמסתמא כל הנותנים ללורך מזה דעתם היא שילאו כולם אף אותם שלא נתנו וכו' כי כל המתנדבים דעתם היא שכשיגיע ליד ראוון לעשות המטה יהיה שלו לגמרי וכן לשמעון וכן לכולם אף שלא פירשו סתמו כפירשו וכו' וכן כתב בקינור שני למות הכרית במסכת סוכה דלולב של הקהל מיקרי לכס אלו תורף דב"ק ואנכי הדל מלאתי לרבינו מנוח בפירושו להרמב"ם בשמיני מהלכות לולב סוף הלכה י"א שכתב וכתב מורי ועכשיו מנהג שלוקחין אחרוג ללורך הקהל ויולאין זו כל אחד ואחד ויש שמדקדקין שאחד מגדולי הקהל יוליא המעות משלו ומקנה הלולב לכל אחד ואחד במתנה על מנת להחזיר ואחר החג חוזר וגובה דמי הלולב מן הקהל ואפשר לומר כי גם הולאות המעות משלו יוכל לעשות על מנת להחזירם לו אחר החג ונראה שאין אנו לריכים לכל זה אלא אפילו יולאו הדמים לכתלה מן המעות שבו מן הקהל שפיר דמי כי לב בית דין מתנה עליהם שיתנו במתנה על מנת להחזיר לכל אחד ואחד חלק האחרים ואפילו יש בהם יתומים קטנים דהפקר בית דין הפקר וכולם תלויים בדעת גדוליהם וחכמיהם כל זה מדרך רבינו שמואל ודעת הרב העור כתבו למעלה עכ"ל ומה שרמו בדעת הרב העור כוננו היא למה שכתב בשמו בהלכה יו"ד ומדאמרינן הכא עד שיתנו לו במתנה ולא אמר עד שיתנו לו בלחוד משמע שאין סומכין בנתינת לולב בדעתו ובלבו אלא לריך להוליא בשפתיו מתנה בפירוש ולא תלויין לא בדעת בית דין ולא בדעת שותפין לפי שמתנו זהו של לולב. וכן על מנת להחזיר הן לריך להחזיר עליו לומר בפירוש בשפתיו כדאמרינן בירושלמי ולריך ליתן בדעת גמורה ולא גודע כך אלא בהולאה בשפתיו ותן ומלמדים אותם לומר כל מי שמגיע לולבי בידו הרי הוא לו במתנה משמע דאמירה בעינן כל זה מדרך הרב בעל העזר עכ"ל וכנסת תניא רבתי בהלכות לולב ד' ז"ג ע"ד כתב ולולב שיש לבני הכנסת אין יולאין זו אלא אס כן נותנים חלקם במתנה זה לזה ומסתברא שמי שאין לו לולב ורואה ללאת בשל חבירו בעל הלולב יברך בתלה שמאחר שילא בו שוב אינו לריך לבו ביום והרי הוא יכול לתנו במתנה גמורה בלא תנאי ובלא על מנת להחזיר אלא מתנה סתם כשאר מתנות דעלמא ובה הענין יכולין ללאת זו כל בני הכנסת. וכן ראו לעשות עכ"ל וכל אלו גוף הפצרות כבר הוזכרו בטור ובית יוסף סי' תרנ"ח ואנכי ההדיוט הבאתי דברי הקדמונים שלא הוזכרו שם לפי שהספרים הג"ל לא נתפשטו בעולם אלא חדשים מקרוב באו :

ענה אחר שהיטו קונטרס זה לשלחו לבית הדפוס נתבדדתי בספר היקר רב פעלים ח"ב די שדר לן הרב המחבר מר ניהו ידידי הגאון מהר"ר יוסף חיים רב מצבל י"ו ורואיתי בסי' ס"ד שפל השאלה שבעולת איש הג"ל נשאל גם הוא והשיב דהרב ערך השלחן סי' תרנ"ח אות י"א כתב בשם הריטב"א בשם רבו יש להחזיר אלא ללאת בלולב מקופה של רבים שיש בו זכות לקטנים ולאו בני הגלחה ניהו ביום ראשון דבעינן משלכס וסקן כתבו ארחות חיים וכל זה בשם הראב"ד והרב בטורי יעקב בס"ק כ"ד כתב שנראה מרבני הכלל זה בשם הראב"ד דעדיף שיקנה אחד משלו ויקנהו אחר כך לכל אחד וכו' ממה שיקנו לכתלה ממעות הקהל שיש בהם שאין יודעים להקנות וכתב הרב י"ו דמשמע מדבריו דאף אס אין חשש בהמעות שיש בהן משל קטנים כגון שגובין לכתלה דוקא מן הגדולים ללורך לולב יש לחוש בזה מפני שיש שאין יודעים להקנות והרב אליהו רבה הביא בסוף ס"ק י"ב בשם קינור שליח ליהר מאד שלא לברך על של חבירו

בעזה"י קונטרס

לסימן פו

אעמיק פה מ"ש לידדי רב עוה' יעקב הכהן אברק'ק קאזלוב *

קנאת סופרים

והשמשות לה' ס"ת

ה

הגע מיד בעל ליד האשה וקודם נתינת הגט נתינת להבעל שלשים רובל כסף כי כך היה המנהיג והל"ב שמי חל לבי ויחד ממקומו וכו' ושלמתי אחר הבעל לפי שיתן עור גוד ודעה אחת שיבא וברם מכאן לעת עמה לא דרע מקומו א' אנה בקשה לשאלו כי בודאי מה דעשה שמה חומרו גדולות היו נמי קפידא אס חין הדבר שזה לכל הכתב היו נמי אפשר להודיע דברי כעו שזאח עתה דשינה שם ניטל לשם חיה ח"כ יכול כמה פעמים לזיימן והיו כדברי שיכול להודיע ולכן בעיניו שיהיו כל האמות שזין שלא יהיה אפשר להודיע ונס מה דמחק ראש הלמד היו כמחק בנט אך כשביי זה היה כשר במקום עזון כמ"ש בב"ש ס' ק"ה' וזיחר היה היתר לפי המבואר בפי' סימן ק"ה ס' ק"ה' י"ז דבזה"ל ודאי כדי לסמוך על עירי ומסירה אף דא עקא מה שמחק הראש מאות הלמד' ולא הודיע לי דר"מ מה עשה מן הלמד' אולי היה בזה חשש חק חוכה לזה יודיעני מה עשה מן גוף הלמד' אס עשה ממנו גימ"ל ומחק קלת מנוק הלמד' היו חק חוכות ופסול בודאי כי ה"ר יצחק הלמד' וכן יודיע לי מה עשה הסופר מנוק הלמד' וכן עשאו וזו ארועו לא כהמלע דעמי להכשירו או להפוך ז"ל חין להאריך דברי ידיו והנה המותר נשמע כאן ויבאר לקמן בס' ע"י ה"ה השי"ך לכהן :

אעמיק כאן בעזה"י לק"ק ניוטו להרב מוה' מיכל הוצנר י"ו.

חשובה ד' הנה מכתבו קבלתי סמוך לשבת פ' קרח ומיכ"ה ביום א' בבקר פניתי להשיבו הנה מ"ש על מ"ש בחלק ס"ה חסוה וי"ו לחלק על הט"ו בס' רפ"א ב"ד ד' חין לחוש לתקלה דהו' ס"ס ועל זה הקשה דר"מ דהרי הט"ו מביא ראיה ממחק ערפא והתם נמי ס"ס זו הנה ידדי חין כאן התחלת השנה ממנה טעמי חרף דהתם בדבר המותר לחל' כיון דלא בריל מנייה ודאי חליט חשש תקלה וכדאי נחשב כידוע דמולין במלו בין להקל בין להחמיר ואינו נכנס בגדר ספק ובפרט דיעקב החוקק עוף ובהמה היו רק לאכילה אבל בספר הוא בריל מניה ואין התקלה בו מרי ובפרט לקרות בו כצבור ואזו הקונה ס"ת או דוקא לקרות בו דהרי מלוא לכחוס ס"ת היו אפי' אס חין קורין בו כלל דהחוקק ס"ת היו מלוא בפניע להיות ס"ת בביתו ואיכ' בזה התקלה לקרות בו כצבור אינו ודאי רק חשש בעלמא וספיר היו ס"ס והחילוק בין בריל מנייה או לא מפורש בש"ס פ"ק דפסחים ובתוס' רפ"ק דפסחים ועוד כמה דוכחא ועוד החס בספק ערפא היו ס"ס בשל מורה אבל כיון דהו' ס"ס דברבנדוף אס יקרא בו כצבור קריאת המורה כצבור היו רק דרבנן יתה שיה' ברכה לבעלה הנה רעת כמה דכל דרך ברכה לא היו לו. וללא משא ומה דמחק בריות להקל היו רח מנח מומר לא משא אבל איסורו גופו אי רק דרבנן וסו' ס"ס דרבנן ואף דיש דמ"ל ברכה לבעלה הו' נמי מן המורה מ"מ אס בזה גופ' היו פלוגתא טוב הו' ג' ספיקות ולכן חין לחוש לתקלה וגם לא עיין דר"מ בה' ערפות ס"ו י"ז בש"ך ס"ק נ"א בשם הת"ה דהיי דהיי פלוגתא דרבנן ודאי מותר למכרו לגנדי ולא חיישי' לתקלה וח"כ ה"ר ארי בש"ס איבא דעות ודאי חתא ס"ל דקורין בו וח"כ כיון דהיי פלוגתא ודאי חין לחוש לתקלה והנה מ"ש דר"מ לפרס דבריו עפ"י דברי ספר אחד הנה לא טוב פשה להוכיח את האיש הנה כלל כי איכ' ידעתי והכרתי את האיש הנה וזאת שזו מפורשי עיר סופר לא יכלתי לישא את שמו על שפתי ובפרט בשבאר שקרית כדרת מה שמוכח בכל הפוסקים בס' י"ז בהרמ"א וש"ך להפ"ח משבדחו :

ובגין ס"ת של שותפות שכתבי לו דנראס חין יולאין בו דאיכ' לא היו כלל התורה לאחד ועו"א כחב דעיקר ספקא של השופקס היו מנח שיעקר הכתוב היו ועתה כתבו לנס וח"כ היו עיקר המלצה כן להיות בשל שופקס זה טעות דלדברא בפ"ד דסוכה דרשין ולקחתם לנס שמהל לקיחה לכיא מנח וקפ"ל היו ועתה כתבו לנס לכל א' מנח ומש שאבא ר"מ רח"מ מערלה דר"ש של שנים יהיה לנס ערלים לרבות הגעוע לרבים הנה זה אינו דהתם האיסור היו על אכילת הגרי והאכילה היו לכל אחד מנח ולא שיך אכילה בשותפות לכך האלן יכול להיות טעות לרבים דבו אינה המלצה רק בהפ"י ובאכילה זה: או לכל א' מנח ועוד לפי מה דק"ל כראב"י דים ברירה בזה בשותפין וח"כ בפרלה כיון דחין המלצה תמירית שיהיה לו חמיר ח"לן ותמיד דין ערלה רק אס מורגן שיש לו ח"לן וחייב בו בערלה ח"כ גם בשל שותפות משכת לה שישב לכל א' היום משתמש בו זה האמירין ברירה והיו אז על שעה זו שלו וח"כ משתמש בו הפני והיו אז שלו וח"כ אף דהיי של רבים נחשב כחילו הים של יחד דשעה זו של זה ושעה זו של זה לכך נאשר בערלה אבל בס"ת דרשין שיהיה לו ס"ת כל ימיו בלי הפסק שעה והאס מכרו לאחד ניטל מלואו וח"כ אף שיך בזה ברירה ובלי ברירה כוונת לנס היו לכל פ' מנח ועו"א בדרים דגם בשותפין לא שיך ברירה יל הם ס"ל כר"י דר"ש לנס להילא הגעוע לרבים ועוד הרי בפסח נמי כחיב משט וקפי לנס לאן ושמחו הפסח והעפ"ל חין כל ישראל יולאין בפסח אחד למ"ד אכילה פמכבא ובעיקר לכיא כחית ח"כ מנח דבעיקר שיעור אכילה לכיא וח"כ ה"ר כיון דכתיב כתבו לנס את הש"י האל ולמי דדשת ח"ל קאי אכל המורה ואס כן אס היו של שותפות ליכא כל המורה לכיא ולמה לא נימא בפסח דהתורה גלתה דדי בפסח אחד לשלום ובעל כרחי דליחיה לכך מילי :

וב"ש על ראייתי בחשובה סימן י"ד רחיה דחין יולאין בשל שותפין ח"כ מנ"ל והדיוב במלך לכחוס לו ס"ת ביחוד דלמח הטווה להדיעו מותר בשל שותפות ובמלך היו האיוב לו לבדו וע"ז כתב דר"מ דר"י רש"י פירש בפסוק וכחב לו את מנחה התורה האל דבוחב לו ב' וכו' משמע דמלשון מנחה מורה למד כן דרשין ב' הנה טוונתו אי דמ"ל אמרו דחבב לו

חשובה ג' עיין ס"ק ב' ואס לא עשה כן פסול ולא מהני העברת העולמות עליהן לשמן קשה מיטע השמינו השע פה וכו' עיין סימן קנ"א סעיף ה' הביא ב' דעות בזה ושיי פוסלין גם בנט וכו' לא זכר מזה כלום וע' מ"ש בגוף דין זה ובביאור הסוג' בניעין דף כ' דברי הרא"ש ובישוב קושיות החוס' שם דף י"ט כמבדרי' להל"ע מהדורא ח' בה' גיטין ס' ק"ה כמבדרי' סימן רמ"ל לק"ק ארעס יע"ש בעזה"י ואעתיקו כאן ח"ל' ס' דהו' ע"ד אחר שאל כעט אחר דומק גדול בשבוע העברה מדרתי ג"פ להל"ע אמת שמה ח"י גיטין ורוב הסופר חיבה ח' וכחב גיטין וחיב' זכר ופשה מחיבת גיטין ח"ת גדולה וגם הו"ד והכא פשה גדולי' באושי' דבדלו' ויחאר קנאר המלך של הלמד' אחר ה' חייבת גיטין לא שפתי לבי לאת וסדרתי

בעזרי קונטרס

קנאת סופרים

והשמטות לה' ס'ת

ו

תורו ולמד ממ ש'תור' א"כ קש' שפי' דהו"ל לומ' דקמ"ל דליו' יו' בשל שומרו' א"כ ח"ש דלא רלה לאוקומא כתנאי וא"ש :

ועוד נשאר מעט דיו בקולמוס דקשה לי על ההצ"כ דכתב דלכך אסור אפי' בינו לבין עצמו מנח מראית עין וימנע לה לר"י בכרייתו דס"ל דמותר בחדרי חדרים קשה לי לפ"ז על הש"ס ב"י דף ט' שמביא הש"ס שם ראי' דתנאי הוא חס אסור מנח מ"ע בחדרי חדרים והביא שם מברייתא דשומקן בחמה ולמה לא הביא ממסכת כרייתו דף"ב לפליגי שם ר"מ ור"י ומוכח דר"מ אומר מ"ע בחדרי חדרים ור"י מתייר ו"ע בזה ויותר חזן להאריך ידיו וכו' :

וביחוד תמוה על הרשב"ד דכפ"א משננות מלק על הרמב"ם ופוס' כר"י ומוכח דס"ל דמותר בחדרי חדרים ובהש"ב וי"ע פוסק הרמב"ם דאסור אפילו בחדרי חדרים והראב"ד לא השיב ומוכח למסכים כן ובדמיה הם דברי דסמור אהר"י ו"ע עובא והבן דברי דידו הג"ל -

מ"ש לק"ק קא למיח להרב מו' בעייל חמארים

תשובה ו הגה מכתבו קבלתי היום הזה ולולי ששלח לי מארק לא הייתי משיבו כלל אך כדי שלא אהיה כגוואל הניי משיבו הכי בראש חצי אומר לו ראו כי בלב וכו' ידברו בפייהם מה שאין בלבם חס המה אוהבים מי כורי כבר כתבתי לו זה כמה שבועות שיכתוב לבלבד עבור ספרי וכל דמיו רק שני רייניש והבי דואר אפשר רייניש אחד ומשם לימוד בזה בע"ה כמה חידושי דייניש ובע"ה כל הון לא יסור לו והוא מקמץ ואומר להאריח אותי שחפץ במי כורי וזמן מזה כמה מטריח יותר מדי ואני מלך כח לזה לא אשיב לו על כל דבריו רק על מ"ש דנעלם ממני דברי החוס' בסוכה דף כ"ז דמוכח שם דלכס משמע נמי שופות וכו' הנה במח"כ טעם טעות גדול ואני כבר נהרתי בלשוני במכתבי ואפשר לו קארימ דודאי היכירי ל"כ"א על טעם חדא משמע לכס נמי לשופות כגון בסוכה דחין לר"ך להיות שלו רק בשעה שיושב בה אז היא הוא שלו כיון דסוכה היא רק לישיבה בחדוה שעה הוא חסר אבל בחתונה דהיא המלוה שיהיה לו תמיד ס'ת ואין די בשעה חרף ח"כ האין משכמת לה שיהיה נחשב חמיל של זה כולו ושל זה כולו וגם כיון דכתיב כתבו לכם את השיר' הוא' והכונן' על כל התורה בעינין שיהיה ל"כ"א כל התורה זה א"ל והדבר ברור כמ"ש וגדון שם אל ב"ב' האזינו שגפלו דיו על הלמ"ד ואין ניכר לורת למ"ד רק הקו שלמעלה הנה הדבר פשוט שמותר למחוק הלמ"ד לגמרי ואותו א' יהיה נשאר ויכתוב למ"ד אחרת סמוך לו ויהיה כתיבנו והאל העוב יע"ב עמנו שלא נשנה בהורא' ויושב לנו דרך האמת עד ביאת המורה כנפש המעמיר :

אחתיק מ"ש לק"ק דברמייל להרב החריף מו' נפתלי הירץ קליין מאן י"א

תשובה ז ידירות מכתבו קבלתי היום הזה והנה עמו הסליחה שלא השבתי לו פעמיים כי השי"ת יודע כי אני בכל זמן איני בקו הבריאה ולברור ערדתי כי שעה שאני קלת דבריחותי ואז משיב שבת א"ל מכתבים בזמן שאני בדריאות הנוף וזני מראה ומשיב יד אחר גס כל עיני השאלות בס"ת למה לא יראה לקנות ספרי בלבד אף חס אין לו האוונה יוכל לנמסר ב' רייניש כי אני הנחתיו בזול פחות מדרים אשר הולאחי עליו בלבד בעלמי כדי להיות יד הכל מתמשש בו ותהי לי לזכות בע"ה ומלאנו בלבד חלל הגניד' וואלף קרעפס בעד ב' רייניש נאשין והוא ב' חלקים גדולים בכמות ואיכו' כאשר יראה שם :

והנה גנדון שאלתי על תיבת ה' אליהם שטעה האופר וכתב על שם השיי שיהיה לר"ך לכתוב הו"ה וכבש אליהם מה דיו הגה היעב אשר ריכר לקדור השם השני אך ח"כ יהיה לר"ך לכתוב שם האנון על התעלית ולרעה פסול שם על התעלית כמ"ש בחבורי ספר סת"ם בחשובה לכך יראה לקדור שם איזה שורות כדי שלא יהיה השם ביטור על התעלית כמ"ש בחבורי ספר סת"ם וגדון כל המוספות דיוקיס שם הכל מבוחר בחבורי הג"ל בכמה חשו' בעזרי' :

ובגדון קושייתו דבנב"ה י' כמה עייניש דליין מפרישים בחורה רק ללמדים ממדרש אכמים א"כ קשה למה נבשע שלא לאכול בלנות לא חילול שבועה דהוי מושבש ועומד הריי ש כמה דהוירק ממדרש אכמים והר"ן כתב דמריס דף ח' דכמה דאיתא ממדרש אכמים חילול שבועה עכ"ל הגה לק"מ דהר"ן מיירי דומיא דוה"ה בו יומם ולילה דעיקר המלוה בשם הוי רק ממדרש אכמי' לנכרזוה חילול השבועה דמלוה בשכבך ובקומך בשלון תור' הוי רק בחורת ק"ש לא בחורת לימוד התורה יחויב לימוד התור' הוי עיקרו ממדרש אכמי' בזה חילול השבועה כיון דעיקר המלוה הוי ממדרש אכמים אבל נב"ל הוי עיקר מפו' בחורה דנב"ה וטרפה אסורין והמדרש אכמים הוי רק פירושא מה הוי בכלל נבלה וערפה בזה חילול דליו רק פירוש נבלה האמורה בחורה אבל נוף האיסור מפורש בחורה לא חילול עליו שבועה ועיין כעין סמך לזה בסגהדרין גבי זקן ממרא דליו נעשה זקן ממרא עד שיהיה עיקרו מפורש בחורה ופירושו מדברי סופרים יע"ש מוכח ד"ש לחלק כה"ג וא"ש ויותר חזן פנא' להאריך דברי דידו הערוד ומלג נח :

ל'סינן רע"א

תשובה ה בפ"ז סק"ג הגה מדבריו עיכא דלס כיון בסוף לשנו מהני למפרע ונחשבת פמ"ה חולק עליו ועיין בהשוכתי לאה"ע ה' געין

ולא לאסור אך לכאורה הוי ק"ו חס נאמן כבי תרי להתי' ומכ"ש לאסור אך עיין סימן קכ"ז דע"א נאמן להתי' ולא לאסור מוכח לכאורה להיפוך אך בש"ך שם לפי פירושו לא משמע אך אך אני בחידוש שם פרשתי בע"ה ועכ"פ נראה דמסקי' דאסור להארוח אך נראה להאשה ענמה מותרת לחלו לא מבטיח בינה לבין עצמה רק אף גס בפני רביס והנה החב"ש בחידושו לשי"ם ביבמות דף פ"ו כתב שם דמסקי' ליה בזה חס אומר ב' שאז חלב וחד יודע בפסו שהוא מותר חס מותר לחלו בינו לבין עצמו והנה לכאור' הוי ראי' שמות' מסובי' דתרי ותרי ובנשאת לאחד מעדי' ואומרת כרי לי אך מהתם אין ראי' כיון דהוי כרי ותרי :

והנה מ"ש החב"ש ש לאסור בינו לבין עצמו מכת כל מה דאסור חו"ל מפני מ"ע אפילו בחדרי חדרים אסור הוא תמוה דאטו מלינו בזה אסור מכת מ"ע חו"ל לא גורו בזה משום מ"ע רק דאסורו מכת דב' עדים האמיס ומכ' דהאמר מותר משקר וכאלו חוכל חלב ברור לנו אבל לא אסורו מכת מ"ע ולכן י"ל בחדרי חדרים מותר והנה לכאורה יש ראי' דאף בינו לבין עצמו אסור דהתורה עשויה כחתיכה דאיסורה דל"כ למה אמרינן ש"ס בני אמרו לו ב' אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי שפטור מכת דייבול לומר מיד הייתי ולמה לא קאמר שיבול לומר יודע ששומן היה ואף דר"מ היה אסור מכת מ"ע כמ"ש החב"ש אך עכ"פ קרבן א"ל לחייבו על כך דא"ר יביא חולין בעירה חס יודע דהס משקרים ובע"כ מוכח דנעשה כחתיכה דאיסורא ממע' וא"כ גס בינו לבין עצמו אסור מיהו גס לפי דברי החב"ש היטו רק נבד ב' עדים אבל בחד לבדי חד העד עצמו מותר לחלו אפי' בפני רביס כיון שאומר שידע שהוא מותר וכן כברי ותרי אלו שמעדי' שהוא מותר יכולין לחלו בפני רביס כסובי' מפורש בפ"ד דכתובות כברי ותרי ואומרת מותר לי וכבר כתב הפ"י בשם הרשב"א דחוק' לא מהאי רק למי שאינו יודע כרי להיפוך אבל ביודע כרי להיפוך לא מהי חוקה ח"כ האשה ענמה מותרת לחלו ממנה אפילו בפני רביס וי"ב לפענ"ד :

והנה מ"ש לעיל דמנ"ל להחב"ש דהוי העטם ממח מ"ע שוב ראיחי כן ברש"י כרייתו דף י"ב שכבש שם בעמוד ב' דהטעם דאסור בפני רביס שלא יזלזלו בטוהרות וכן הוא בכ"מ שם והנה לכאורה דברי החב"ש שם תמוהין שכבש להרמב"ם אסור אפי' בינו לבין עצמו ולכאורה תמוהין דבריו שהרמב"ם לא כתב רק לעיני קרבן דחייב קרבן והרי לפי אוביות הש"ס לא פליגי ר"י על קרבן שם פומר בינו לבין עצמו וא"כ אפשר גס לר"מ כולפני מה דמוקי הש"ס דלא אמרה ר"י אלא בינו לבין עצמו ולענמי אך שוב ראיחי בכ"מ פ"א דעמד כן על הראב"ד אך נראה הכוונה כן דהנה לומר דר"י לא פליגי ארימ א"ל כיון דאמר ר"י אומר ולא אמר להיפך אמר ר"י מוכח דפליגי ארימ' והיפוך לומר דפליגי על קרבן לכדו לא שייך לשון נאמן על עצמו יותר ממח"ה ח"ס ח"י אומר דנאמן כמאה עדים נמי פטור מקרבן דהוי כתיב ותרי והו"ל לומר פטור מקרבן דנאמן כמאה עדים ולכן בע"כ הכוונה כך דזה תלי בזה דר"י אומר דבינו לבין עצמו נאמן לחלו יותר ממחאה עדים ח"כ נהי דברביס אסור עכ"פ לא שייך על זה קרבן כיון דחס ה' בינו לבין עצמו מותר לא שייך על קרבן אך ר"מ כיון דס"ל דחייב קרבן בע"כ ס"ל דבינו לבין עצמו אסור דהוי כחתיכה דאיסורא וזה חילול בזה ובהו דברי הראב"ד מבוחרין ואולי ל"י תמימה הכ"מ יע"ש וה"ש דברי החב"ש ב"כ ולכן לפי ס"ל מוכח דבכ' עדים אסור לגמרי כחתיכה דאיסורא ולא מכת מ"ע דאסור אפילו בחדרי חדרים דבשבי' זה לא הוי שייך קרבן רק דנעשה כחתיכה דאיסורא ואסור חילו' לזורך גדול כילפני' כעת מיהו בגידון דיריה ודאי דמותרת האשה לחלו אפילו בפני רביס רק לאחריס אסור כודאי הגה הארכתי בזה קלת לעשות רעונו במקמת וזמן לחסם עוד ז"י חזן להאריך יותר דברי ידיו וכו' :

והנה אחר כתיב זה נפתלי לבי שוב לעיני ראשון והוא דהרא"י ממנהדרין כ"א דליו יואלן בשל שחפופ חזן ראי' דל"ל אדרב' משס ראי' להיפוך כיון דתנא שם בכרייתא שלא יתנאה בשל אחרים ולשון זה משמע דהוי רק של אחרים כמו דתנא תהלה לא יתנאה בשל אבותיו דהו ודאי הכונ' מה שס"ל של אבותיו לכד כן ה"ל מה דתנא שלא יתנאה בשל אחרים הוי חס הוי רק של אחרים גס מדלא פירש שלא יתנאה בשל שחפופ משמע דשחפופ מהני ומוכח להיפוך דגס מלך יואל בשל שחפופ ופריך שפיר הש"ס ובפרט דחס גס שאר חס לר"ך לכתוב ס"ת וא"כ עיקר הכתוב במלך ה"ל רק למעט שחפופ ח"כ למה נקט שלא יתנאה בשל אחרים ולא פירש בשל שחפופ ופריך שפיר ועוד י"ל דרך פלפול דהנה י"ל חס יואל בש"ת בשל שחפופ יהיה תליא בפלוגתא דהרב' וראב"י בר"פ השותפין דלרבנן דס"ל ח"כ אין שעה אחת שיהיה ל"כ ס"ת כולה והרי כתוב ועמה כתבו לכס את השיר' הוא' והיינו כל התורה יהיה לכל אחד כמו דדרשינן בחתרונו ולקחחס להס שיהי' לקיח' ל"כ אבל לראב"י דס"ל י"ב בזה ח"כ בשעה זו דשותף אחד ונעלו הוי כשלו כולו ומתקיים זמנה כתבו ל"כ אסור דאח"כ נתנו לחביו הוי רק כמבדו לו ואח"כ מ"ש בחיבורו מוכרו לחביו בעל המלוה היינו חס מוכרו לחלו עין א"ל חס מוכרו רק לזמן הוי כמחמה ע"מ להחזיר בזה ודאי לא בעל המלוה והשני לא הוי כקונה מן השוק כיון דס"ל י"ב ח"כ היביר הרב' בשעה דהוי בידו כאלו הוא כתבו מתחלה ולכן לראב"י נהיי בשל שחפופ ולכן לא משני הש"ס במנהדרין דב' למעט שחפופ דה"ל יהיה כתנאי דרוק אח"כ כראב"י ולא כרבנן לכן מוקי לה עפי ככ"ע והכוונה לשתי חרות ולכן לא מוקי לה כתנאי אבל לדידן דק"ל כראב"י שם נהיי אף בשל שחפופ ומה דנ"מ קי"ל דבעינן במלך ב' חרות היינו מכת חידן ברייתא שמכיא רילף להיח' מלשון משנה דבעי' ב' חרות ח"כ הגהשן דפריך לר"כ מכת ברייתא ראשונה וא"כ לא ידע מתך דריק' ריטין לו נ'

חיישין ללבו אלא בדבר דלפי הלבו עברו הראשונים אדאורייתא אבל בדרכן לא חיישין והוא כתב דבתשובה הוכיח דאף בפיסול דרכן חיישין ללבו ע"ש ומדברי הפוסקים נכמה עניינים מהבאר יפה כמו שכתב הגאון שיירי טהרה כמו שיראה הרואה וספר גט פשוט אין מזוי אללי לראות דב"ק ועיין עוד בספר שיירי טהרה הג"ל דף פ"ח ע"א דמלמד בכלל הג"ל ועיין טורי זהב ח"ח סי' קס"א סק"ז:

כלל (עד) לעז על הראשונים דבר שהוקבע הלכה בש"ס או פוסקים ואחר כך קבעו מנהג נגד הדין מנהג כזה לא משגיחין ביה ובטלין ליה ולא חיישין ללבו על הראשונים דאמאי פשו נגד הדין כן כתב בסמיכה לחיים דף י"ב ע"ב בשם הרב שרש יוסף בכללי מינו ועיין מש"נ זה להרב בית דוד בזה"ע סי' פ"ו הביא דבריו הרב שכתב בדין דף ע"ז ע"ג:

כלל (עז) לעז על גישין הראשונים הדבר פשוט דלא אמרינן כן אלא בדבר שנהג בכל גשין היתנים כגון בשם העיר או בטוח גופו של גט אבל לא בשמות האיש והאשה דכל גט הוא ענין בפני עצמו ויש לתקן הענין יותר כן כתב הגאון טיב גשין בליקוטי שמות סק"ז והביא דבריו הרב פתחי תשובה סי' קכ"ט ס"ק ל"ו (ד"ה ומ"ש עוד הבאה"ט) ובפתחי תשובה לסדר הגט למטה"ס אות ב"ן ולפי זה נראה דבענין ניקוד הרפ"ה דאינו דבר השנה לכל גשין אין לט לחוש ללבו הראשונים ועיין מה שכתבתי למילי אות ע"ב וק"ל ועיין מה שרשמתי בקונטרס אסיפת דינים מערכת גט סי' ל' אות ז' (בשדי חמד ח"א):

כלל (עז) לא ראוי אינו ראוי הוא דוקא בדבר שאינו הוזה ורגיל אבל דבר ההוזה ורגיל אמרינן לא ראוי

היו ראוי כן כתב הרב פתח הדביר ח"ב דף ל"ה ע"ג בשם הרב פרח משה אהרן ולפי הנראה זוהי סברת הגאון שפתי כהן ח"מ סוף סי' ל"ז ועיין להרבנים פרי לדיק דף פ"ח ובתומים שם ויעיר און אות ט' ישרי לב במערכת מנהג דף כ' ע"ב אות י"ב ובקונטרס אחרון שם דף ק"ב אות ל"ב ומהרמ"ר בסדר הגט בסדר שלישי שם אות ד' ובדרכי משה ח"מ סוף סי' ל' ובשולח"ט הגבוהים ריש פרק השעולים ונחמ לך החדש בזה"ע סי' קנ"ב אות ו"ו ובסי' קנ"ד ומלואת אבן דף ב' ע"ב ובבית שמואל סי' מ"ו סק"א כסף נבחר כלל כ' פתחי תשובה יו"ד סוף סי' ש"א משא חיים דף ט"ן ע"ג אות קל"ט שם אריה בחלק אה"ע סי' ל"ד ובספר הארות השמש לידיד הגאון אבד"ק ראגווא י"ו בסי' יו"ד (ד"ה ובאה"ג) ובדף האחרון שבספר בעמוד ב' ס"ק י"א טהרת המים בקונטרס שיורי טהרה במערכת הרי"ש אות ט"ן על מה שכתבו הפוסקים בזה"ע סי' קנ"ב ס"ד דכשהו כולם במעמד אחד לא ראוי היו ראוי ל"ן לעיין ערך השלחן חלק ח"מ סוף סי' כ"ט ועיין שם במערכת העי"ן אות ע"ט דף קכ"ט ע"ג והרב אהל ישרים דף כ"ד אות ל"ב ל"ן יד מלאכי אות ק"ה וכתב וכן לא שמענו אינה ראיה תוספות יוס טוב בפרק ו' דבכורות ועיין כנסת הגדולה חשן משפט סי' כ"ט בהגה בית יוסף אות ל"ז קל"ט כללים בזה ובספר אברהם אזכור אות מ"ד ל"ן מחזה אברהם קובץ קטן דף ק"ב:

כלל (עד) לא התגודדו רשעין בסוף פרק קמא דיבמות דף י"ג ע"ב לא תעשו אגודות אגודות נראה מדברי הגאון חקרי לב יורה דעה חלק ראשון סי' פ"ד שהביא הגאון מר ברביה בספר נדיב לב ח"ב דף ל"ג ע"ד שסובר דעיקר דרשה זו היא מדאורייתא עיין שם וכן הוא משמעות לשון הרמב"ם בסוף פרק י"ב מהלכות עבודה זרה (דין ז"ד) ובכלל אזהרה זו שלא יהיו שני בתי דינים בעיר אחת זה נוהג במנהג זה חס במנהג אחר וכו' שנאמר לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות עכ"ל וכן מתבאר מדברי מרן כסף משנה שהקשה היכי לקי הא הוי לאו שבכללות וכו' ע"ש וכן ראיתי לרבין חסידא בארעא דרבנן במערכה זו אות דש"ס שכתב דהרא"ם בפרשת ראה כתב דדרשה זו אינה אלא אסמכתא בעלמא ולא אסור אלא מדרבנן וכתב על דבריו אבל מדברי הרמב"ם שכתב ובכלל אזהרה זו וכו' (הביא לטוב הג"ל) משמע דדרשה גמורה היא

והרב מוהר"י שי"ש בעפרה דארעא שם כתב כן הסוגיא דסוף פרק קמא דיבמות מוכחה ותימה הוא על הרא"ם עכ"ל גם הגאון פרי מגדים באשל אברהם סי' הל"ג סק"ו כתב דלא תעשו אגודות וכו' הוא דין תורה כמו שמתבאר מדברי הכסף משנה וכו' ועם שניין להפרי חדש ודעתו היא שהיא מדרבנן כמו שאכתוב להלן בס"ד מכל מקום מתבאר להמעין בדבריו שלא חזר בו מסברתו מפני מה שראה דברי הפרי חדש שהרי הוקשה לו דמבואר בסי' תס"ח שאם דעתו לחזור שרי בליענה ואף בפרהסיא אינו אסור אלא מפני המחלוקת מדרבנן לא מן התורה מלא התגודדו וישב דהואיל ובאקראי. לפי דעה ה"א אין שייך אגודות והוקשה לו מפורים וכו' ע"ש הרי דאף אחר שראה דברי הרב פרי חדש מחזיק בסברתו שהוא דין תורה:

אמנם מרן הפרי חדש בנימוקיו על הרמב"ם שבספר מים חיים כתב ו"ל בכלל אזהרה זו וכו' שלא כדברי הרא"ם בפרשת ראה דדרשה דאגודות אינו אלא אסמכתא בעלמא ומיהו בספר המלות לאוין מ"ה כתב הרב כדברי הרא"ם וגם דבריו שבכאן אפשר להסיקם עם מה שכתב בספר המלות שהרי שם כתב גם כן כלשון הכתוב בחבור ואף על פי כן סיים דהוי דרש דוקא עכ"ל וגודמן ליד ספר סדר למשנה (הוא חבור נפלא על הרמב"ם) וראיתי שגם הוא מסכים לסברת הרב פרי חדש (וכנראה לא היה בידו ספר מים חיים הג"ל) ולפי שאין הספר מלוי אעתיק דב"ק בזה ו"ל בעיקר דברי מרן אני תמיה שהוא הבין דמניעה מלעשות שני בתי דינים בעיר אחת היא אזהרה גמורה וממילא דלוקין על לאו זה כי היכי דלוקין על לאו דשריטה וגידרה וכו' כנזכר בהלכה הקודמת דמאי שנא כיון דשייחם בלאו אחד נאמרו ובעיני יפלא דאם כן מדוע הכחיד חתם לשונו ולא הזכיר באחד מחבוריו שלוקין אם עשו שני בתי דינים בעיר אחת וגבי שריטה וגידרה בהלכה הקודמת לא נמנע מלכתוב דלוקין את המעורר וכו' ובהלכות סנהדרין פרק י"ט במנין הלאוין ש"ש בהם מלקות גרידא הוא מונה מלקות בשריטת המת ומדוע לא חשיב בהדייהו מלקות דלא התגודדו אם עשו שני בתי דינים בעיר אחת וכו' לכן נראה לדעת הרמב"ם דאין לוקין על לאו של לא התגודדו על פי מה שכתב בספר המלות בלאוין מ"ה שהוזהירו מעשות שרש לגפש וכו' לא התגודדו וכו' ולא תעשו אגודות כמו דרש וכן אמרו המחזיק במחלוקת וכו' גם כן על ל' הדרש הרי מפורש דאיסור עשיית שני בתי דינים דנפקא לן מלא התגודדו על דרך דרש ואסמכתא הוא וכבר כתב רבינו בשרשו דכל שאינו מפורש אזהרתו באתת מ"ג מדות או מיפורא דקרא אס אמרו בפירוש שהוא מדאורייתא מכניסין אותו במנין וכו' ואם לא אמרו בפירוש וכו' לא מיקרי דאורייתא וקרא אסמכתא בעלמא הוא ואם כן מניעת שני בתי דינים אינו דאורייתא כלל הם אסמכתא אקרא לא התגודדו וכן כתב להדיא הרא"ם ות"ל שכיונתי לדעתו עכ"ל ונראה שמה שכתב שלדעת הרמב"ם אין לוקין על לאו של לא התגודדו וכו' כוננו על אגודות וכו' ופשוט הנה מבואר דנקיט בדעת הרמב"ם דאינו אלא מדרבנן אלא שמה שהכריח כן מדלא הזכיר הרמב"ם מלקות בעושים שני בתי דינים בעיר אחת אינו מבין בעניונו דלדידי חוי דאף לדברי מרן שהיא דרשא גמורה אין על זה מלקות משום דהוי לאו שבכללות ורק על הגדידה הוא דאיכא מלקות משום שמפורש דעיקר קרא להכי הוא דאתא אבל לעשיית אגודות דלאו עיקר קרא להכי נראה דאינו לוקה אף אם נאמר שהוא מן התורה:

ומצאתי שמרן חיד"א בספר יעיר און במערכת הבי"ת אות ח' כתב שהרב לדה לדרך בפרשת ראה השיג על מה שכתב הרא"ם דהא דאגודות אגודות הוא מדרבנן מדברי הרמב"ם שכתב בכלל אזהרה זו וכו' דמשמע שהוא מן התורה וכתב על דבריו דאף דמרוות הלשון מורה כן אבל אינו כן שהרי הרמב"ם בלאוין מ"ה כתב מפורש בהיפך ומדמי לה להא דהמחזיק במחלוקת שאינו אלא אסמכתא בעלמא ושכן כתב הרב פרי חדש וכו' והביא מה שכתבו הרבנים ארעא דרבנן ועפרה דארעא שהוא מן התורה ושכדבריהם כתב גדול אחד בשו"ת מעיל זרקה סי' מ"ט